

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Οι προγραμματικές συμβάσεις ως αναπτυξιακός θεσμός της
Τοπικής Αυτοδιοίκησης**

Αλέξιος Πανταζής

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, Νοέμβριος, 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Οι προγραμματικές συμβάσεις ως αναπτυξιακός θεσμός της
Τοπικής Αυτοδιοίκησης**

Αλέξιος Πανταζής

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων: Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου, Καθηγήτρια

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης την <04/11/2022>

Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου, Καθηγήτρια, επιβλέπων

Ευγενία Μπιτσάνη, Καθηγήτρια, μέλος

Θεόδωρος Τσέκος, Καθηγητής, μέλος

Καλαμάτα, <Νοέμβριος, 2022>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΥ

UNIVERSITY of the PELOPONNESE

School of Management (Kalamata)

Department of Business and Organization Administration

**POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION and LOCAL
GOVERNMENT**

**“Programme contracts as a developmental institution of the Local
Government”**

“Alexios Pantazis”

Kalamata “November 2022”

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας με θέμα «*Οι προγραμματικές συμβάσεις ως αναπτυξιακός θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*», θα ήθελα αρχικά να ευχαριστώ πάρα πολύ μέσα από την καρδιά μου, την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Τριανταφυλλοπούλου Αθανασία, για την ανεκτίμητη βοήθεια και την άμεση υποστήριξη της που μου παρείχε σε οποιαδήποτε απορία προέκυπτε κατά την διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστώ όλους τους καθηγητές, το προσωπικό και τους συμφοιτητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών για την εξαιρετική συνεργασία που είχαμε.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους αιρετούς (νυν και πρώην) καθώς και το προσωπικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικότερα των Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων, τον Δήμο Νικολάου Σκουφά, τον Δήμο Πρέβεζας, τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη και τον Δήμο Αρταίων για την πολύτιμη βοήθεια τους.

Κλείνοντας, οφείλω ένα ΜΕΓΑΛΟ ευχαριστώ στην μητέρα μου, για την συνεχή υποστήριξη και συμπαράσταση.

Την διπλωματική μου εργασία την αφιερώνω στον πάτερα μου, τον οποίον θα συνεχίζω να τον κάνω περήφανο και να με προστατεύει από εκεί «ψηλά» που είναι σε ότι και να κάνω στην ζωή μου.

Περίληψη

Ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων αποτελεί θεσμό αφενός συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης με τη κεντρική διοίκηση και κοινωνικούς φορείς με στόχο την εφαρμογή των πολιτικών της, αφετέρου θεσμό που συμβάλλει στην ανάπτυξη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Στόχος, συνεπώς, του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων είναι η καλύτερη δυνατή επίτευξη συνεργασίας μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, του δημόσιου και κοινωνικού τομέα, με σκοπό την μελέτη και εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών, ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη μιας περιοχής καθώς και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων μέσα από την υλοποίηση αυτών.

Αφετηρία των συμβαλλομένων μερών στις προγραμματικές συμβάσεις είναι η ισοδύναμη συμμετοχή τους για την επιδίωξη και την εξυπηρέτηση του κοινού, δημόσιου, σκοπού, με χαρακτήρα αναπτυξιακό σε τοπικό επίπεδο.

Στις συμβασιακές πολιτικές της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων, εισάγεται σχετικά πρόσφατα, σε σχέση με τις λοιπές μορφές συμβάσεων, οι οποίες εφαρμόζονται για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων της. Η μορφή των συμβάσεων, το αντικείμενό τους και τα στοιχεία του περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων, δημιούργησαν νομικά ζητήματα και τα ελληνικά δικαστήρια έχουν επιληφθεί τέτοιων υποθέσεων, τόσο ως προς τον δημοσιονομικό έλεγχο, όσο και ως προς τη διαδικασία σύναψης των συμβάσεων.

Στην πράξη, πάντως, έχει γίνει ευρεία εφαρμογή του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων, τόσο για την εκτέλεση έργων, όσο και την παροχή υπηρεσιών.

Στην εργασία αυτή θα απασχολήσουν ζητήματα σχετικά με τη μελέτη των προγραμματικών συμβάσεων, με τη χρήση συγκεκριμένων παραδειγμάτων, ώστε να αναδειχθεί ο αναπτυξιακός χαρακτήρας του θεσμού.

Λέξεις-Κλειδιά

Προγραμματική σύμβαση, Ελεγκτικό Συνέδριο, Δημοτικές επιχειρήσεις, Συμβαλλόμενοι φορείς, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Abstract

The institution of programmatic contracts is on one hand an institution of cooperation of local government with the central administration and social bodies in order to implement its policies, on the other hand an institution that contributes to development at local and regional level.

The aim, therefore, of the institution of programmatic contracts is to achieve the best possible cooperation between the local government, the public and the social sector, in order to study and execute projects or provide services, so as to achieve the development of a region as well as the improvement of the residents' living standards through their implementation.

The starting point of the contracting parties to the programming contracts is their equivalent participation in the pursuit and service of the public, a common purpose in regions with a developmental character at the local level.

In the contractual policies of the local government, the institution of programmatic contracts, is introduced relatively recently, in relation to the other forms of contracts, which are applied for the realization of its activities. The form of the contracts, their subject matter and the content elements of the programmatic contracts have created legal issues and the Greek courts have dealt with such cases, both in terms of financial control and in terms of the procurement procedure.

In practice, however, the institution of programmatic contracts has been widely applied, both for the execution of projects and for the provision of services.

In this project, we will address issues related to the study of programming contracts, using specific examples, in order to highlight the developmental character of the institution.

Keywords

Programme contract, Court of Auditors, Municipal companies, Contracting bodies,

Local Government Organisations

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	III
Περίληψη.....	IV
Abstract	V
Εισαγωγή	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	3
1. Η έννοια και ο σκοπός των προγραμματικών συμβάσεων.....	3
2. Ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων.....	6
3. Δημόσιες Συμβάσεις	7
3.1. Δημόσιες συμβάσεις έργων:	8
3.2. Δημόσιες συμβάσεις προμηθειών:	8
3.3. Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών:	9
3.4. Μικτές συμβάσεις:.....	9
4. Τα βασικά είδη διαγωνισμών των δημοσίων συμβάσεων και οι διαδικασίες ανάθεσης τους.....	9
4.1. Δημόσιος διαγωνισμός	9
4.2. Απευθείας ανάθεση.....	10
4.3. Διαπραγμάτευση.....	11
5. Στοιχεία περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων.....	12
6. Ανάλυση των στοιχείων του περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων.....	13
6.1. Το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης.....	13
6.2. Ο σκοπός και το περιεχόμενο των έργων, των μελετών, των προμήθειων ή των υπηρεσιών και των προγραμμάτων.....	14
6.3. Η χρονική διάρκεια της προγραμματικής σύμβασης.....	14
6.4. Ο προϋπολογισμός του έργου.....	14
6.5. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών.....	15
6.6. Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης.....	15
6.7. Το απαιτούμενο προσωπικό που απαιτείται για την κάθε επιμέρους εργασία.....	16
6.8. Οι πόροι από τους οποίους θα χρηματοδοτηθούν οι αναλαμβανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις	16
6.9. Ο τρόπος κάλυψης των αναγκών για την εκπλήρωση της προγραμματικής σύμβασης λειτουργικών εξόδων καθώς και οι λεπτομέρειες καταβολής τους.....	17
6.10. Το όργανο παρακολούθησης της εκτέλεσης και οι αρμοδιότητές του.....	17

6.11.	Οι ρήτρες σε βάρος του συμβαλλομένου που παραβαίνει τους όρους της προγραμματικής σύμβασης.	17
6.12.	Επίλυση διαφορών.....	18
7.	Οι φορείς με τους οποίους συνάπτονται προγραμματικές συμβάσεις.	19
7.1.	Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	19
7.2.	Δημόσιος Τομέας.....	20
7.3.	Κοινωνικός Τομέας	21
8.	Ο τρόπος με τον οποίον πραγματοποιούνται τα έργα και οι υπηρεσίες με τις προγραμματικές συμβάσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση.....	22
9.	Διαδικασία σύναψης Προγραμματικής Σύμβασης.....	24
10.	Έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Ελεγκτικό Συνέδριο.	25
10.1.	Ο Προσυμβατικός έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.	25
10.2.	Ο Προληπτικός έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.	25
10.3.	Κατασταλτικός Έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.	27
11.	Ειδικές κατηγορίες προγραμματικών συμβάσεων.	28
12.	Υλοποίηση των προγραμματικών συμβάσεων.	29
13.	Η κατοχύρωση των προγραμματικών συμβάσεων στον Σύνταγμα της Ελλάδας ...	30
14.	Η συμμετοχή των επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης στις προγραμματικές συμβάσεις.....	30
	ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	33
	Η εφαρμογή των προγραμματικών συμβάσεων	33
	Έρευνα	49
	Συμπεράσματα συζήτησης-συνεντεύξεων	53
	Συμπεράσματα	54
	Βιβλιογραφικές Αναφορές	56
	Παράρτημα Α: Συνεντεύξεις.....	63
	Παράρτημα Β.....	82

Εισαγωγή

Οι προγραμματικές συμβάσεις είναι μια μεταφορά του Γαλλικού δικαίου στην Ελλάδα και θεσπίστηκαν το 1984. Σύμφωνα με το Γαλλικό δίκαιο οι προγραμματικές συμβάσεις είναι συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ δημόσιων φορέων και κοινωνικών παραγωγικών τάξεων σε ευρείες γεωγραφικές περιοχές με σκοπό την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων των περιοχών που προβλέπει η κάθε προγραμματική συμφωνία. Οι συμφωνίες εγκρίνονται από τη κεντρική διοίκηση και το περιεχόμενό τους εφαρμόζεται από τους δημόσιους φορείς με τις διαδικασίες που προβλέπει η νομοθεσία.

Στην Ελλάδα, το 1984 με τον Ν.1416/1984 έχουμε επίσημα την εισαγωγή του θεσμού, ήταν δε, ο αναπτυξιακός θεσμός που προσέδωσε στη τοπική αυτοδιοίκηση τον αναπτυξιακό χαρακτήρα. Η πρώτη σύναψη προγραμματικής συμβάσης ήταν του Αμβρακικού κόλπου τον Μάιο του 1988.

Η εισαγωγή του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων ενσωματώνεται στα μέτρα πολιτικής της κυβέρνησης με σκοπό την ενδυνάμωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και τον ρόλο της σε μια βάση πιο ουσιαστική για την ενίσχυση και ανάπτυξη μιας γεωγραφικής περιοχής, όπως και τον μετασχηματισμό των παραγωγικών σχέσεων στην Ελλάδα.

Βασική επιδίωξη του σκοπού των προγραμματικών συμβάσεων είναι η μελέτη και η εκτέλεση των έργων, καθώς επίσης και την παροχή υπηρεσιών ώστε να έχουν χαρακτήρα αναπτυξιακό σε τοπικό επίπεδο, δίχως ωστόσο να γίνονται αλληλοεπικαλύψεις δικαιοδοσιών είτε άλλων ανασταλτικών συντελεστών που θα αργοπορήσουν την διαδικασία εκτέλεσης του έργου και θα επιβραδύνουν την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου ζωής των πολιτών καθώς και την ανάπτυξη της περιοχής. (Μαραγκού, 2017)

Η σχετικά πρόσφατη θεσμοθέτηση των προγραμματικών συμβάσεων, δημιούργησε νομικά ζητήματα ως προς τον δημοσιονομικό έλεγχο. Το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά τον προσυμβατικό έλεγχο, αλλά και κατά τον έλεγχο των δειγματοληπτικών περιπτώσεων, συνήθως δεν επικυρώνει τις προγραμματικές συμβάσεις, με την αιτιολογία ότι, αποτελούν απευθείας αναθέσεις για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η παρούσα διπλωματική εργασία ερευνά τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, καθώς και τα αποτελέσματα της εφαρμογής του θεσμού στην ανάπτυξη μιας περιοχής, αλλά και εν γένει την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Η διπλωματική εργασία διαρθρώνεται στο θεωρητικό και εμπειρικό μέρος. Στο πρώτο μέρος της εργασίας το θεωρητικό θα αναφερθεί το θεσμικό πλαίσιο, οι πρωταρχικοί στόχοι και η εξέλιξη του θεσμού. Παράλληλα θα οριστεί η έννοια των προγραμματικών συμβάσεων καθώς και ο, κατά το νόμο, σκοπό τους, και η διαδικασία σύναψης, καθώς και το περιεχόμενο των συμβάσεων, θα εστιαστεί δε, στα θεμελιώδη στοιχεία του περιεχομένου, τα οποία διαφοροποιούν τις προγραμματικές συμβάσεις, από τις λοιπές συμβάσεις που συνάπτει η τοπική αυτοδιοίκηση και στον έλεγχο, από τους θεσμοθετημένους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, το εμπειρικό μέρος, θα παρατεθούν παραδείγματα από συγκεκριμένους δήμους, σχετικά με το περιεχόμενο και των θεμελιωδών στοιχείων που αναλύονται στο θεωρητικό μέρος της εργασίας.

Κλείνοντας, η παρούσα εργασία ολοκληρώνετε με τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ερευνά που πραγματοποιήθηκε στους δήμους, καθώς και με ενδεικτικές προτάσεις βελτίωσης του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων.

Για την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας χρησιμοποιήθηκε η Ελληνική βιβλιογραφία, αποφάσεις και πρακτικά συνεδρίων, διαδικτυακές πηγές και η σχετική νομοθεσία. Για το εμπειρικό μέρος πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις, οι οποίες έγιναν με τηλεφωνική επικοινωνία λόγω της κατάστασης της πανδημίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Η έννοια και ο σκοπός των προγραμματικών συμβάσεων.

Στην Ελληνική έννομη τάξη οι προγραμματικές συμβάσεις αποτελούν και παραμένουν έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς που υποστήριξαν κυρίως την αναπτυξιακή αποστολή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και την αναγέννηση των τοπικών δραστηριοτήτων της, διευκολύνοντας έτσι με τον τρόπο αυτό τις συλλογικές ανάγκες μιας περιοχής. Η εκτέλεση των προγραμματικών συμβάσεων επέφερε σημαντικά αποτελέσματα στην υλοποίηση πολλών έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης, όπως επίσης και στην παροχή υπηρεσιών. Όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να προγραμματιστούν και να υλοποιηθούν δίχως τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων. (Μαραγκου,2017;ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., Αριθ. Πρωτ.:37287/1999) Βασική επιδίωξη του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων είναι η συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του δημόσιου τομέα με στόχο την ανάπτυξη του τόπου και την εισαγωγή νέων μορφών παραγωγικών και αναπτυξιακών επεμβάσεων. Μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης είναι η τοπική ανάπτυξη, όπου στην οποία οι τοπικοί παράγοντες, όπως είναι οι τοπικοί οργανισμοί και φορείς, επιχειρήσεις κτλ. αποτελούν τους πρωταρχικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Μέσα από τις συνθήκες αυτές συμπεραίνεται ότι η ανάπτυξη δεν είναι επαρκής να προγραμματίζεται κυρίως από τους κεντρικούς φορείς. (Λιγωμένου, 1998) « Οι προγραμματικές συμβάσεις θεσμοθετήθηκαν με το άρθρο 11 του Ν.1416/1984, που κωδικοποιήθηκε στο άρθρο 27 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ΠΔ 76/1985 που διαδέχθηκε τον πλέον υπάρχοντα Δ.Κ.Κ., δηλαδή τον Ν.1065/1980), το οποίο, διότι η πρώτη του παράγραφος τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 6. του Ν.1832/1989, υιοθετήθηκε στο άρθρο 28 της επομένης κωδικοποίησης με το Π.Δ. 323/1989. Παράλληλα οι προγραμματικές συμβάσεις συμπεριλήφθηκαν στο άρθρο 35 του τότε Δ.Κ.Κ. (Π.Δ. 410/1995). Το εύρος της εφαρμογής των προγραμματικών συμβάσεων και η δυναμική του θεσμού δημιούργησαν ερμηνευτικά προβλήματα και οι αλληλένδετες διατάξεις δέχθηκαν διάφορες τροποποιήσεις, όπως αυτή του Ν. 2738/1999. Ακολούθως, το άρθρο του ν. 3463/2006 (Δ.Κ.Κ.), που τροποποιήθηκε με την παρ. 5 του άρθρου 36 του Ν. 3801/2009 αποτέλεσε το βασικό νομικό θετικό πλαίσιο εφαρμογής των προγραμματικών συμβάσεων μέχρι να τεθεί σε εφαρμογή (από 01/01/2011) ο Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης). Με το άρθρο 100 του Ν. 3852/2010, όπως τροποποιήθηκε με τις παρ. 9 και 10 του άρθρου 8 του Ν.4071/2012, αντικαθίστανται το προαναφερόμενο άρθρο 225Δ.Κ.Κ. και εμπλουτίζεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο με το να συμπεριληφθούν οι περιφέρειες ως κύριοι

συμβαλλόμενοι σε προγραμματικές συμβάσεις, καθώς και Ν.Π.Ι.Δ. που συνιστούν ή συμμετέχουν οι κεντρικές ενώσεις δήμων και περιφερειών. Με την αλλαγή των συμμετεχόντων στις προγραμματικές συμβάσεις επιτρέπεται πλέον η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων με επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως κυρίως συμβαλλόμενες. Επιπλέον ορίζεται ρητά ότι οι προγραμματικές συμβάσεις υπόκεινται στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στην παρ. 1 του άρθρου 100 του Ν.3852/2010 προστίθεται εδ. δ' με το άρθρο 36 του Ν.4257/2014 και έτσι παρέχεται δυνατότητα σύναψης προγραμματικών συμβάσεων και σε αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, εφόσον το μεγαλύτερο ποσοστό του εταιρικού κεφαλαίου τους κατέχει ένας από τους φορείς της παρ. α' και πρόκειται για νησιωτικούς δήμους και προγραμματικές συμβάσεις με αντικείμενο δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος και πολιτικής προστασίας, η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου τροποποιείται από το Ν. 4071/2012 και με το άρθρο 21 του Ν.4071/2012 και με το άρθρο 21 του Ν. 3879/2010 ρυθμίζονται οι προγραμματικές συμβάσεις δια βίου μάθησης.» (Λιγωμένου, 2005)

Με τις προγραμματικές συμβάσεις κατορθώνονται αποτελέσματα που ο οποιοσδήποτε φορέας δεν θα μπορούσε να τα πετύχει δρώντας μόνος του ξεχωριστά. Στα πλαίσια της ευχέρειας αυτής, μπορούν να ξεπερνούνται τα όποια εμπόδια προκύπτουν, είτε αυτά είναι φυσικά είτε τυπικά, να αποφεύγονται συγκρούσεις μεταξύ των φορέων καθώς και να επιλύονται τα όποια προβλήματα παρουσιάζονται, τα οποία σε διαφορετική περίπτωση η διευθέτηση τους θα απαιτούσε νομοθετικές ρυθμίσεις. (Ν.Σ.Κ., Αρ. Γνωμ.161/2009)

Σύμφωνα όμως με το άρθρο 100 παρ. 1 α) του Ν.3852/2010, η οποία αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8 παρ. 9 του Ν. 4071/2012, οι προγραμματικές συμβάσεις συνάπτονται με σκοπό την εξυπηρέτηση της παροχής υπηρεσιών που θα έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να ξεπεραστούν τυχόν γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, έλλειψη προσωπικού, αλληλοεπικαλύψεις δικαιοδοσιών καθώς και άλλοι ανασταλτικοί παράγοντες που επιβραδύνουν την ανάπτυξη και εν γένει την βελτίωση της ποιότητάς ζωής των κατοίκων της περιοχής. Η εκτέλεση των διατάξεων περί υπογραφής προγραμματικής συμβάσης από τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι δυναμική και όχι υποχρεωτική για αυτούς. (Ν.4071/2012;ΕλΣυν, Πράξη 23/2015)

Σύμφωνα με την νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι προγραμματικές συμβάσεις είναι συμφωνίες που καθορίζουν το γενικό πλαίσιο για την οργάνωση και διαχείριση δημόσιων υπηρεσιών και την άσκηση κρατικών δραστηριοτήτων ή της καθ' ύλην αποκεντρωμένης διοίκησης, με την έρευνα και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης μιας τοποθεσίας και την προσφορά υπηρεσιών κάθε μορφής, (ΕλΣυν, Πράξη

180/2012) οι δε συμβαλλόμενοι φορείς έχουν υποχρέωση να εφαρμόσουν τις δεσμεύσεις τους που έχουν επιληφθεί και που αλληλοσυμπληρούμενες τελούν σε αναλογία ανάμεσα τους και αφετέρου να συμβάλλουν κατά το μερίδιο που τους αντιστοιχεί στην επίτευξη του επιδιωκόμενου συμβατικού αντικειμένου. (ΕλΣυν, Απόφαση 2771/2011) Πρόκειται για διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες συνεργασίας ανάμεσα σε δύο ή και περισσότερους φορείς για την εκτέλεση προγραμμάτων ή την προσφορά υπηρεσιών που εισέρχονται στο πλέγμα των αρμοδιοτήτων τους και ξεχωρίζουν εντελώς από τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών, για τις οποίες η εθνική και κοινοτική νομοθεσία υποβάλει ειδικό σύστημα κανόνων δικαίου. (ΕλΣυν, Πράξη 165/2013)

Σημαντικό επίσης στοιχείο προσδιορισμού της έννοιας των προγραμματικών συμβάσεων είναι ότι τα συμβαλλόμενα μέρη ξεκινούν από το ίδιο σημείο, αυτό, δηλαδή, της συνεργασίας μεταξύ τους για την εκτέλεση των προγραμμάτων ή των υπηρεσιών με στόχο την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού που αποτελούν και τον αντικειμενικό τους σκοπό. Κατά την ελληνική νομολογία, η σύναψη των προγραμματικών συμβάσεων αποτελεί τον αποκλειστικό έννομο τρόπο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, με άλλα λόγια όταν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι αδύνατον να επιτευχθεί με άλλο έννομο τρόπο, αλλά, επίσης, να μην λειτουργεί ως ισότιμη ή εναλλακτική με την ειδικώς προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία διαδικασία επίλυσης του ανακύπτοντος θέματος, καθώς ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης θα μετατρέπονταν σε σύνεργο παράκαμψης των κείμενων διατάξεων, που βάζουν ορισμένους περιορισμούς στην δράση των αναθετουσών αρχών ή την αξίωση για την τήρηση συγκεκριμένων όρων στην άσκηση της. (ΕλΣυν, Απόφαση 1380/2012)

2. Ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων.

Πρωταρχικοί στόχοι του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων είναι:

- Η διαφάνεια στο καταμερισμό των δημόσιων πόρων και η συνοχή του πόρου με τις λειτουργίες ιεράρχησης, έρευνας, και προγραμματισμού των έργων σε μια ορισμένη γεωγραφική τοποθεσία.
- Η ανάληψη υποχρέωσης του κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα από συμφωνημένες από κοινού υποχρεώσεις.
- Η αποφυγή των αγκυλώσεων του νομικού πλαισίου χρηματοδότησης προγραμμάτων, έργων και υπηρεσιών. (Μαϊστρος, 2000)

Ο αναπτυξιακός σκοπός των προγραμματικών συμβάσεων ανάμεσα στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 100 του Ν.3852/2010, είναι η ανάπτυξη της περιοχής στην οποία θα υλοποιηθούν έργα ή προγράμματα ή προσφερόμενες υπηρεσίες που συνιστούν αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης και θα πρέπει να έχουν χαρακτήρα αναπτυξιακό. (ΕλΣυν, Πράξη 310/2010)

«Οι σκοποί του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων τείνουν:

- ✓ Στην ρύθμιση των ενεργειών των φορέων που συμβάλλονται στην προγραμματική σύμβαση.
- ✓ Στην διασφάλιση της αντάξιας συνεργασίας ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη π.χ. ενός Υπουργού και ενός Δημάρχου.
- ✓ Στην ομότιμη και συνυπεύθυνη δέσμευση για την υλοποίηση ενός στόχου.
- ✓ Στην αποκέντρωση της πολιτικής εξουσίας.
- ✓ Στην διασφάλιση της κοινωνικής συγκατάθεσης με την συμμετοχή και εκμετάλλευση των κοινωνικών φορέων-κοινωνικών συνεταιριών (δημοτικών επιχειρήσεων, συνδέσμων, συνεταιρισμών, επιμελητήριων κτλ.) που δύναται να είναι εκ τρίτου συμβαλλόμενοι στην προγραμματική σύμβαση.
- ✓ Στην προώθηση και υποστήριξη των διαδικασιών του Δημοκρατικού Προγραμματισμού» (ΥΠ.ΕΣ., 32721/ΕΓΚ. 27/85)

Η ιδιοτυπία του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων συνίσταται στον περιορισμό συγκεκριμένων έργων και δραστηριοτήτων που δύνανται να θεωρηθούν αντικείμενο προγραμματικής σύμβασης, κατά το νόμο, στον καθορισμό των συμβαλλομένων μερών,

που επιτρέπεται να συμβάλλονται , αλλά και στο συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο στο οποίο περικλείεται η συνεργασία αυτή. Η ιδιαιτερότητα της προγραμματικής συμβάσης είναι ότι με αυτήν γίνονται έργα και προσφέρονται υπηρεσίες χωρίς τη διαγωνιστική διαδικασία, αλλά με καθεστώς συμβατικής συνεργασίας, όπου καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις κάθε συμβαλλόμενου φορέα, αλλά και ο καθορισμός, μετά την ολοκλήρωση του έργου, του συμβαλλόμενου ή του τρίτου, που επωμίζεται την διαχείριση αντικειμένου της σύμβασης, όταν αυτό απαιτείται. (Τριανταφυλλοπούλου, 2004)

Αντίθετα στις λοιπές συμβάσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης το περιεχόμενο και η διαδικασία προκύπτει από τις διαγωνιστικές διαδικασίες. Ενδεικτικά αναφέρονται τα είδη των δημοσίων συμβάσεων στα επόμενα.

3. Δημόσιες Συμβάσεις

Οι Δήμοι ή οι Περιφέρειες, προκειμένου να προχωρήσουν στην διαδικασία σύναψης δημόσιας συμβάσης, θα πρέπει αρχικά οι αρμόδιες υπηρεσίες τους να στελεχώνονται πλήρως με το απαραίτητο και αναγκαίο εξειδικευμένο προσωπικό που απαιτείτε, διότι εάν ένας δήμος π.χ. δεν έχει επαρκώς στελεχωμένη την τεχνική του υπηρεσία ή την οικονομική υπηρεσία ή την διοικητική υπηρεσία, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί να απορροφήσει τις υπάρχουσες χρηματοδοτήσεις και να μην του προσφέρονται άλλες νέες, οι οποίες είναι πολύτιμες για την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών. Άρα θα πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένος με προσωπικό, το οποίο θα πρέπει να έχει πλήρη γνώση του αντικειμένου αλλά και της σχετικής νομοθεσίας που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις, η οποία μεταβάλλεται συνεχώς. Να διατίθενται όλα τα απαραίτητα υλικά και τεχνικά μέσα που χρειάζονται όπως (ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κτηριακές εγκαταστάσεις, βοηθητικό προσωπικό κτλ.) καθώς και να διεξάγουν σεμινάρια επιμόρφωσης των υπαλλήλων τους.

Στην σημερινή εποχή πολλοί δήμοι κυρίως οι μικροί, ορεινοί και νησιωτικοί, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα εξαιτίας της έλλειψης τεχνικού προσωπικού, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο όργανο για να «τρέξει» τις μελέτες καθώς και την παρακολούθηση των έργων αυτών. Οι έλλειψη του προσωπικού οφείλεται κυρίως στις συνταξιοδοτήσεις και στις αποσπάσεις του προσωπικού, καθώς και στην καθυστέρηση που υπάρχει για την

κάλυψη των κενών θέσεων αλλά και την απουσία ενδιαφέροντος για μετάταξη λόγω της γεωμορφολογίας του δήμου.

Αυτές οι ελλείψεις τεχνικού ή οικονομικού ή διοικητικού προσωπικού έχει ως συνέπεια πολλές φορές να χάνονται όπως προαναφέραμε χρηματοδοτήσεις και υλοποιήσεις έργων, μέσα από τα οποία οι μικροί δήμοι θα μπορούσαν να αναβαθμιστούν αλλά και βελτιώσουν την καθημερινότητα των δημοτών τους. Για να μην χάσουν τις χρηματοδοτήσεις από τα προγράμματα, οι δήμοι που είναι υποστελεχωμένοι, προσφεύγουν στην αναζήτηση μεταφοράς προσωπικού από άλλους όμορους δήμους μέσω των προγραμματικών συμβάσεων και της διαδημοτικής συνεργασίας που θα αναλύσουμε παρακάτω και έτσι με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζουν την χρηματοδότηση, για την οποία δεν υπάρχει άλλος τρόπος εξασφάλιση της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπει ο Ν.4412/2016, οι δημόσιες συμβάσεις διακρίνονται σε:

3.1. Δημόσιες συμβάσεις έργων:

Είναι οι δημόσιες συμβάσεις που συνάπτονται ανάμεσα σε έναν ή και περισσότερων αναθετουσών αρχών καθώς και οικονομικών φορέων που έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση ενός συνόλου τεχνικών εργασιών (οικοδομικών ή μηχανικών) που συμπεριλαμβάνουν:

- την εκτέλεση των εργασιών ή των μελετών, καθώς και τον δυο ταυτόχρονα,
- την εκτέλεση του έργου ή των μελετών, καθώς και τον δυο ταυτόχρονα
- την υλοποίηση του έργου, με τα απαραίτητα μέσα που απαιτούνται και ορίζει η αναθέτουσα αρχή.

Μέσω των δημόσιων συμβάσεων έργων, γίνονται παρεμβάσεις όπως π.χ. η κατασκευή ενός νέου γηπέδου, την συντήρηση και αποκατάσταση ενός γεφυριού, την βελτίωση προσβασιμότητας ενός δρόμου κτλ. (Ν.3669/2008)

3.2. Δημόσιες συμβάσεις προμηθειών:

Είναι οι δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός ή και περισσότερων αναθετουσών αρχών και ενός ή και περισσότερων προμηθευτών, που έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση ή και την μελέτη των εργασιών ή και των δυο ταυτόχρονα, για λογαριασμό της αναθέτουσας αρχής σχετικά με την αγορά, την μίσθωση ή την πώληση, με δικαίωμα ή χωρίς, την αγορά αναλώσιμων ή άλλων προϊόντων. (Ν.4412/2016)

3.3. Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών:

Είναι οι δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός ή και περισσότερων αναθετουσών αρχών και ενός ή και περισσότερων παρέχοντος υπηρεσίες που έχουν ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών για λογαριασμό την αναθέτουσας αρχής. Εξάιρεση αποτελούν από τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών, οι υπηρεσίες που συγκροτούν αντικείμενο των δημοσίων συμβάσεων έργων όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 2 παρ. 7.α του Ν.4412/2016

3.4. Μικτές συμβάσεις:

Είναι οι δημόσιες συμβάσεις που ενσωματώνουν πολλά είδη συμβάσεων. Δηλαδή είναι οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο δύο ή περισσότερα είδη συμβάσεων (έργα, υπηρεσίες ή προμήθειες) και ανατίθενται, σύμφωνα με τις διατάξεις που εφαρμόζονται στο είδος της σύμβασης που χαρακτηρίζει το κύριο αντικείμενο της σχετικής σύμβασης. (Ν.4412/2016)

4. Τα βασικά είδη διαγωνισμών των δημοσίων συμβάσεων και οι διαδικασίες ανάθεσης τους.

Οι αναθέσεις των έργων, προμηθειών και υπηρεσιών πραγματοποιούνται μέσω της διαγωνιστικής διαδικασίας, του πρόχειρου διαγωνισμού, την διαδικασία της διαπραγμάτευσης και της απευθείας ανάθεσης.

4.1. Δημόσιος διαγωνισμός

Σύναψη δημοσίων διαγωνισμών έχουμε στην διαδικασία στην οποία ένας δημόσιος φορέας (Δήμος, Περιφέρεια, ΝΠΔΔ, κτλ.) προχωράει στην έκδοση δημόσιας πρόσκλησης (δημοπρασία), με ισότιμες ευκαιρίες με σκοπό να καταθέσουν τις προσφορές τους οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς. Στην συνέχεια ο δημόσιος φορέας βάσει των κριτηρίων που έχει θέσει στην πρόσκληση, επιλέγει την κατάλληλη πρόταση η οποία ικανοποιεί τα κριτήρια της πρόσκλησης και αναθέτει την σύμβαση σε αυτόν. Με τον δημόσιο διαγωνισμό ο δημόσιος φορέας έχει υποχρέωση να κοινοποιεί και να δημοσιεύει όλα τα έγγραφα σχετικά με την πορεία της διαδικασίας που εφαρμόζετε καθώς έτσι επιτυγχάνεται η διασφάλιση της διαφάνειας του δημοσίου και των εργασιών που συνάπτει

✓ Ανοικτός διαγωνισμός

Στον ανοικτό διαγωνισμό κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο (οικονομικός φορέας) που θέλει να συμμετάσχει στο διαγωνισμό, μπορεί να πάρει μέρος σε αυτόν, με την προϋπόθεση όμως ότι πληροί τα κριτήρια που αναγράφονται στην προκήρυξη του διαγωνισμού. Εφόσον

τα πληροί τότε καταθέτει εγγραφή προσφορά εντός συγκεκριμένης προθεσμίας τριάντα πέντε (35) ημερών. . (N.4412/2016)

✓ Κλειστός διαγωνισμός

Στον κλειστό διαγωνισμό κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο (οικονομικός φορέας) έχει την δυνατότητα να καταθέσει αίτηση συμμετοχής στην προκήρυξη του διαγωνισμού με την προϋπόθεση να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες που προϋποθέτει η αναθέτουσα αρχή για την «ποιοτική επιλογή». Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών ανέρχεται στις τριάντα (30) ημέρες. Επίσης, στην συνέχεια στον διαγωνισμό, προσφορά δύναται να υποβάλλουν μόνο τα νομικά ή φυσικά πρόσωπα (οικονομικοί φορείς) τα οποία η αναθέτουσα αρχή έχει προεπιλέξει για την συνέχεια της διαγωνιστικής διαδικασίας.

✓ Συνοπτικός διαγωνισμός

Ο συνοπτικός διαγωνισμός (άρθρο 117 του Ν.4412/2016) καταργήθηκε το 2021. Την θέση ανέλαβε ο ανοικτός ηλεκτρονικός διαγωνισμός που πραγματοποιείτε μέσω του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ..

✓ Πρόχειρος διαγωνισμός

Ο πρόχειρος διαγωνισμός αφορά την πιο γρήγορη διαδικασία του ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού των οποίων οι όροι τους δεν είναι απαραίτητο να τηρούνται δεσμευτικά

✓ Διεθνής διαγωνισμός

Ο διεθνής διαγωνισμός προμήθειων ή υπηρεσιών, διαφέρει ελάχιστα σε σχέση με τους άλλους διαγωνισμούς. Ως απαραίτητη προϋπόθεση είναι π.χ. ένας δήμος, θα πρέπει να αποστείλει τα τεύχη δημοπράτησης σε διεθνείς υπηρεσίες, ώστε αυτές να μπορούν εάν το επιθυμούν να πάρουν μέρος στην διαδικασία ανάθεσης του έργου. Το ποσό του διαγωνισμού πρέπει να είναι ίσο ή μεγαλύτερο των διακοσίων δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ (215.000,00 €). (N.4412/2016)

4.2. Απευθείας ανάθεση

Αφορά την διαδικασία εκείνη στην οποία η αναθέτουσα αρχή (π.χ. ένας δήμος), αναθέτει στον οικονομικό φορέα που θα επιλέξει, την ανάθεση του έργου. Ο αριθμός των οικονομικών φορέων που θα συμμετάσχουν στην διαδικασία της ανάθεσης περιορίζεται σε τρεις (3) και η δημοσίευση της προκήρυξης του διαγωνισμού δεν είναι υποχρεωτική.

Απευθείας ανάθεση έχουμε μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που την καθιστούν αναγκαία. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι όπως:

- ✓ Σε καταστάσεις έκτακτης ή επείγουσας ανάγκης, όπως είναι τα έκτακτα καιρικά φαινόμενα, οι πυρκαγιές, οι σεισμοί, κατολισθήσεις κτλ.
- ✓ Όταν υπάρχει αμέριστη εμπιστοσύνη της αναθέτουσας αρχής στο οικονομικό φορέα.
- ✓ Σε σπάνιες περιπτώσεις όπου δημόσιοι διαγωνισμοί δεν ολοκληρωθήκαν εξαιτίας στο ότι δεν κατατέθηκαν καθόλου προσφορές.

Παράδειγμα όταν σε μια περιοχή επικρατούν ακραία καιρικά φαινόμενα με αποτέλεσμα να έχουμε πλημμύρες, κατολισθήσεις κτλ, δίνετε η δυνατότητα στον δήμο να προχωρήσει στην διαδικασία της απευθείας ανάθεση με απόφαση του δήμαρχου για την αντιμετώπιση των εκτάκτων προβλημάτων, διότι δεν υπάρχει άλλος εναλλακτικός τρόπος για την άμεση και χωρίς καθυστέρηση αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Από δυο χιλιάδες πεντακόσια και ένα λεπτό ευρώ (2.500,01 €) μέχρι και τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000,00 €) χωρίς Φ.Π.Α., επιτρέπεται η προσφυγή στην διαδικασία της απευθείας ανάθεσης. Από τριάντα χιλιάδες και ένα λεπτό ευρώ (30.000,01 €) έως τις εξήντα χιλιάδες ευρώ (60.000,00 €) είναι η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης έργου ή υπηρεσιών, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που προβλέπονται από τον νόμο.

Η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης διεξάγεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής, χωρίς να προϋποθέτει την συγκρότηση του συλλογικού οργάνου για αυτήν. Στην συνέχεια η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να δημοσιεύσει την έκδοση της απόφασης στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) σύμφωνα με το άρθρο 66 του Ν.4412/2016.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η αναθέτουσα αρχή σχετικά με την απευθείας ανάθεση, μια φορά τον χρόνο και για είκοσι (20) ημέρες εκδίδει πρόσκληση για την καταγραφή των ενδιαφερόμενων ανάλογα με τις υπηρεσίες που θα παράσχουν. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η καταγραφή τριών (3) ενδιαφερόμενων διαφορετικά δεν θα ισχύει. (Ν.4412/2016)

4.3. Διαπραγμάτευση

Είναι η διαδικασία ανάθεσης στην οποία η αναθέτουσα αρχή (π.χ. ο δήμος) συνεδριάζει με τους οικονομικούς φορείς που επιθυμεί και «παζαρεύει» τους όρους της σύμβασης με έναν, με δυο ή και περισσότερους οικονομικούς φορείς, με στόχο να πετύχουν την καλύτερη δυνατή συμφέρουσα προσφορά. Η προσφυγή στην διαδικασία

της διαπραγμάτευσης πραγματοποιείτε μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις όπως αυτές προβλέπονται από τον Ν.4412/2016 (ΠΔ 60/2007)

Το περιεχόμενο των δημοσίων συμβάσεων προκύπτει από τα στοιχεία της προκήρυξης, τα οποία αποτελούν οπωσδήποτε και όρους της σύμβασης. Το διακριτικό στοιχείο των δημοσίων συμβάσεων είναι οι ρήτρες εξουσίας. Οι υποψήφιοι ανάδοχοι, δηλαδή, συμμετέχουν στους διαγωνισμούς, εφόσον συμφωνούν με τα στοιχεία της προκήρυξης, χωρίς να επιτρέπονται μεταβολές κατόπιν συμφωνίας. Αντιθέτως, στις προγραμματικές συμβάσεις, προβλέπεται μεν το περιεχόμενο από το νόμο, ωστόσο, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών και τα λοιπά στοιχεία αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας των συμβαλλομένων μερών.

Κατωτέρω γίνεται αναφορά στο περιεχόμενο των θεμελιωδών στοιχείων των προγραμματικών συμβάσεων.

5. Στοιχεία περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων.

Οι προγραμματικές συμβάσεις για να καθίστανται νόμιμες, θα πρέπει σύμφωνα με το άρθρο 100 του Ν.3852/2010, να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά τα ακόλουθα θεμελιώδη στοιχεία, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα τους. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνονται είναι:

1. το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης,
2. ο σκοπός και το περιεχόμενο των έργων, των μελετών, των προμηθειών ή των υπηρεσιών και των προγραμμάτων,
3. η χρονική διάρκεια της σύμβασης,
4. ο προϋπολογισμός του έργου,
5. τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών,
6. το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης,
7. το απαιτούμενο προσωπικό για την κάθε επιμέρους εργασία,
8. οι πόροι από τους οποίους θα χρηματοδοτηθούν οι αναλαμβανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις,
9. ο τρόπος κάλυψης των αναγκών για την εκπλήρωση της προγραμματικής σύμβασης λειτουργικών εξόδων καθώς και οι λεπτομέρειες καταβολής τους,
10. το όργανο παρακολούθησης της εκτέλεσης και οι αρμοδιότητές του,

11. οι ρήτρες σε βάρος του συμβαλλομένου που παραβαίνει τους όρους της προγραμματικής σύμβασης,
12. επίλυση διαφορών. (Ν.3852/2010)

Εάν κατά την διάρκεια του ελέγχου εντοπισθούν προγραμματικές συμβάσεις που δεν θα περιλαμβάνουν ή που θα παραλείπονται τα παραπάνω θεμελιώδη στοιχεία από τον νόμο, θα έχει ως αποτέλεσμα την άμεση ακύρωση της εγκυρότητα τους. (Μπαμπάς, 1989)

6. Ανάλυση των στοιχείων του περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων.

6.1. Το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης.

Για την σύναψη μιας προγραμματικής σύμβασης, θα πρέπει τόσο το αντικείμενο, όσο και το περιεχόμενο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της, που θα αναλαμβάνουν να εκτελέσουν οι συμβαλλόμενοι φορείς της σύμβασης, θα πρέπει να προσδιορίζεται με «τρόπο σαφή, ορισμένο και συγκεκριμένο», διαφορετικά η σύμβαση θα θεωρείται νομικά άκυρη λόγω της έλλειψης των απαραίτητων στοιχείων. (ΕλΣυν, Πράξη 107/2011) Έτσι με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η εξοικονόμηση πόρων με την καταβολή και διάθεση των απαραίτητων χρημάτων, υλικών μέσων και του αναγκαίου προσωπικού που απαιτούνται για την υλοποίηση των εργασιών, μελετών και των προγραμμάτων. Σχετικά με την διάθεση του προσωπικού που θα απαιτηθεί για την εκτέλεση της σύμβασης, θα πρέπει για κάθε εργασία ξεχωριστά να αναφέρετε ο αριθμός των ατόμων που θα εργαστούν πάνω σε αυτήν. (ΕλΣυν, Πράξη 328/2012) Διασφαλίζεται επίσης ότι οι στόχοι που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών καθώς και η διάθεση των χρηματικών πόρων που απαιτούνται για την εκτέλεση της προγραμματικής σύμβασης, θα γίνουν με πλήρη διαφάνεια. (ΕλΣυν, Πράξη 18/2005, Πράξη 46/2005)

6.2. Ο σκοπός και το περιεχόμενο των έργων, των μελετών, των προμήθειων ή των υπηρεσιών και των προγραμμάτων.

Ο σκοπός και το περιεχόμενο της προγραμματικής σύμβασης θα πρέπει να είναι σαφείς και συγκεκριμένος. Έτσι με τον τρόπο αυτό, ο κάθε συμβαλλόμενος αναλαμβάνει, συγκεκριμένο αντικείμενο, με συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την υλοποίηση του σκοπού της προγραμματικής σύμβασης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή διαφωνιών, αμφισβητήσεων και διαφορετικών προσεγγίσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών της σύμβασης. Παράλληλα ο σκοπός θα πρέπει να έχει χαρακτήρα αναπτυξιακό, δηλαδή θα πρέπει να αναφέρεται η ανάπτυξη που θα επέλθει εξαιτίας της προγραμματικής σύμβασης. (Ν.4690/2020)

6.3. Η χρονική διάρκεια της προγραμματικής σύμβασης.

Περιγράφεται αναλυτικά η «ορισμένη» χρονική διάρκεια εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης, από την έναρξη μέχρι την ολοκλήρωση της. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι σύμφωνα με το Ελεγκτικό Συνέδριο η «διάρκεια της προγραμματικής σύμβασης δεν μπορεί να έχει ισχύει πριν την υπογραφή της αλλά μετά την έκδοση της παρούσας πράξης του κλιμακίου». (ΕλΣυν, Πράξη 83/2012) Στην σύναψη της προγραμματικής σύμβασης, εάν οι συμβαλλόμενοι και οι κοινή επιτροπή παρακολούθησης που θα αναλύσουμε παρακάτω, έχουν συμφωνήσει στην δυνατότητα παράτασης της χρονικής διάρκειας της σύμβασης τότε αυτό μπορεί να γίνει, αλλά πάντα μέσα στο χρονικό διάστημα που προβλέπεται. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν δεν αναφέρετε μέσα στην προγραμματική σύμβαση η δυνατότητα αυτήν, τότε δεν επιτρέπεται να γίνει έγγραφη τροποποίηση ή παράταση της σύμβασης με κοινή συμφωνία των συμβαλλομένων μερών καθώς καθίστανται μη νόμιμη. (ΕλΣυν, Πράξη 243/2012)

6.4. Ο προϋπολογισμός του έργου.

Ο προϋπολογισμός του αντικειμένου της προγραμματικής σύμβασης πρέπει να είναι αναλυτικός και όχι να γίνεται μια απλή αναφορά του συνολικού προϋπολογισμού. Με τον τρόπο αυτό εξακριβώνεται εάν η αποτίμηση του αντικειμένου ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και δεν λειτουργεί χαριστικώς για τους τρίτους και άρα επαχθώς για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (Μαραγκού, 2017) Η κοστολόγηση για κάθε επιμέρους εργασία, πραγματοποιείται κατά προσέγγιση, καθώς είναι αδύνατο να υπολογισθεί ακριβώς το πόσο χρηματοδότησης. Έτσι στο τέλος έχουμε το τελικό άθροισμα όλων των κατηγοριών

που δικαιολογεί τον συνολικό προϋπολογισμό της προγραμματικής σύμβασης. (ΕΛΣυν, Πράξη 107/2011)

Για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης, ο συνολικός προϋπολογισμός μπορεί να προσαυξάνεται μέχρι 6%. (Ν.4690/2020)

6.5. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών.

Στην προγραμματική σύμβαση θα πρέπει να αναφέρεται σαφώς το ειδικότερο αντικείμενο που αναλαμβάνει ο κάθε συμβαλλόμενος με συγκεκριμένες υποχρεώσεις οι οποίες των επιβαρύνουν αποκλειστικά. (ΕΛΣυν, Πράξη 15/2005) Αναλυτικότερα θα πρέπει να προσδιορίζεται με «τρόπο σαφή και ορισμένο» το αντικείμενο καθώς και το συγκεκριμένο περιεχόμενο των υποχρεώσεων που επωμίζονται να εφαρμόσουν οι συμβαλλόμενοι της προγραμματικής συμβάσης όπως είναι οι μελέτες, τα έργα, προγράμματα ανάπτυξης και υπηρεσιών κτλ. (ΕΛΣυν, Πράξη 30/2005)

6.6. Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης.

Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του αντικειμένου της προγραμματικής σύμβασης και οι εργασίες που θα πραγματοποιηθούν, θα πρέπει να συνοδεύονται και από το αντίστοιχο χρονοδιάγραμμα, όπου θα αναφέρονται οι συγκεκριμένες ημερομηνίες υλοποίησης των εργασιών καθώς αντίστοιχα και οι τμηματικές καταβολές των συμφωνημένων ποσών. Έτσι εξασφαλίζεται η μη καθυστέρηση των εργασιών και η ολοκλήρωση της προγραμματικής σύμβασης, δεσμεύοντας με αυτόν τον τρόπο τα συμβαλλόμενα μέρη για την ακριβή τήρηση του. (ΕΛΣυν, Πράξη 107/2011) Το χρονοδιάγραμμα δεν μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ πριν από την υπογραφή της της προγραμματικής σύμβασης, διότι είναι μη νόμιμη. (ΕΛΣυν, Πράξη 365/2011)

6.7. Το απαιτούμενο προσωπικό που απαιτείται για την κάθε επιμέρους εργασία.

Για την εκτέλεση μιας προγραμματικής σύμβασης, που έχει χαρακτήρα αναπτυξιακό δίνετε η δυνατότητα στο πλαίσιο των συμφωνούμενων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων φορέων και οργανισμών να απασχολείται προσωπικό από τον έναν συμβαλλόμενο στον άλλον, με απαραίτητη προϋπόθεση την εξυπηρέτηση των σκοπών της προγραμματικής σύμβασης. (ΕλΣυν, Πράξη 6/2008, Πράξη 304/2006)

6.8. Οι πόροι από τους οποίους θα χρηματοδοτηθούν οι αναλαμβανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις

Καθίσταται αδύνατη η σύναψη προγραμματικής σύμβασης, εάν προηγουμένως δεν έχουν διασφαλιστεί οι κατάλληλοι χρηματοδοτικοί πόροι που απαιτούνται και για τους οποίους δεσμεύονται οι συμβαλλόμενοι φορείς καθώς και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (ΕλΣυν, Πράξη 90/2011) «Οι προγραμματικές συμβάσεις μπορούν να χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, ή μέσω προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους ή από τον Τακτικό Προϋπολογισμό ή από τους φορείς των συμβαλλόμενων φορέων ή από φορείς του δημόσιου τομέα που δεν μετέχουν στην προγραμματική σύμβαση.» (Ν.3852/2010)

Την απόφαση για το ποιο θα είναι το ύψος χρηματοδότησης της προγραμματικής σύμβασης, εναπόκειται στην ετυμηγορία του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου ή στο Διοικητικό Συμβούλιο εάν αφορά άλλον φορέα. (ΕλΣυν, Πράξη 18/2005) Στην πορεία, το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει την νομιμότητα της χρηματοδότησης στο στάδιο του προ συμβατικού ελέγχου. (Ν.3852/2010) Τέλος η περιγραφή θα πρέπει να είναι σαφής και ορισμένη, διότι σε περίπτωση που είναι αόριστη καθίσταται μη νόμιμη. (ΕλΣυν, Πράξη 328/2012)

6.9. Ο τρόπος κάλυψης των αναγκών για την εκπλήρωση της προγραμματικής σύμβασης λειτουργικών εξόδων καθώς και οι λεπτομέρειες καταβολής τους.

Ως «λειτουργικά έξοδα» θεωρούνται οι αμοιβές του προσωπικού και δαπάνες για την χρήση των μέσων, εγκαταστάσεων, ακινήτων και των μηχανημάτων. (Ν.4690/2020)

6.10. Το όργανο παρακολούθησης της εκτέλεσης και οι αρμοδιότητές του.

Το όργανο παρακολούθησης είναι επιτροπή, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των συμβαλλομένων μερών και έχει ως σκοπό την επίβλεψη και την τήρηση των συμφωνημένων όρων της προγραμματικής σύμβασης, να παρεμβαίνει για την επίλυση τυχόν ζητημάτων που θα προκύψουν έτσι ώστε να μην καθυστερήσει η εκτέλεση του αντικειμένου, να ενεργοποιεί τις κυρώσεις και τις ποινικές ρήτρες σε βάρος του συμβαλλόμενου που παρεμβαίνει τους συμφωνημένους όρους της προγραμματικής σύμβασης, να παρακολουθεί την τήρηση του χρονοδιαγράμματος και τις αντίστοιχες πληρωμές. Η κοινή επιτροπή παρακολούθησης συγκροτείται από τους συμβαλλομένους φορείς της σύμβασης, όπου ο κάθε συμβαλλόμενος στην συνέχεια επιλέγει τα άτομα που θα συμμετέχουν στην επιτροπή, η οποία σύμφωνα με την νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία μέλη. (ΕλΣυν, Πράξη 417/2011)

6.11. Οι ρήτρες σε βάρος του συμβαλλόμενου που παραβαίνει τους όρους της προγραμματικής σύμβασης.

Στην προγραμματική σύμβαση θα πρέπει να ορίζονται οι ρήτρες, δηλαδή οι συνέπειες που θα έχει σε βάρος του ο συμβαλλόμενος σε περίπτωση που θα παραβιάσει τους συμφωνημένους όρους και το δικαίωμα που έχει ο αντισυμβαλλόμενος να καταγγείλει την σύμβαση και να απαιτήσει την

προβλεπόμενη αποζημίωση του. (ΕλΣυν, Πράξη 117/2009) Εάν στην προγραμματική σύμβαση, δεν γίνεται αναφορά σε ρήτρες τότε είναι νομικά μη νόμιμη. (ΕλΣυν, Πράξη 22/2018) Αν υπάρξει αργοπορία ή αδυναμία υλοποίησης του έργου, η οποία θα αιτιολογείται τεκμαρτά για λογούς ανωτέρας βίας τότε δεν υπάρχει παραβίαση των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών και δεν καταλογίζονται σε βάρους τους ευθύνες. Ο κάθε συμβαλλόμενος της σύμβασης οφείλει να ενημερώνει άμεσα τον άλλον συμβαλλόμενο για την αντιμετώπιση από κοινού των δυσκολιών που έχουν προκύψει. Σε διαφορετική περίπτωση θα πρέπει να αποζημιώσει το ζημιωμένο συμβαλλόμενο με τους προβλεπόμενους όρους που έχουν συμφωνήσει στην προγραμματική σύμβαση. ΑΔΑ: Ψ1Ι9ΩΚ5-Φ6Π

6.12. Επίλυση διαφορών.

Σε περίπτωση που η κοινή επιτροπή παρακολούθησης της προγραμματικής σύμβασης, αδυνατεί να επιλύσει τυχόν διαφορές και διαφωνίες μεταξύ των συμβαλλόμενων φορέων που αφορούν την υλοποίηση και την ερμηνεία της σύμβασης, τότε αρμόδια για την επίλυση αυτών είναι τα Δικαστήρια της περιοχής που εκτελείτε η σύμβαση ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ. 2 εδ. β΄ του ν. 3852/2010, στην προγραμματική σύμβαση δίνετε η ικανότητα να ορίζεται ο συμβαλλόμενος ή ο τρίτος, στον οποίο μπορεί να ανατεθεί, η αξιοποίηση, η εκμετάλλευση, η διαχείριση, και συντήρηση των έργων μετά την πλήρη ολοκλήρωση της προγραμματικής σύμβασης, εφόσον αυτό προβλέπεται στο αντίστοιχο στάδιο. Αυτή η προτίμηση ίσως να αφορά και πρόσωπο που δεν ανήκει στους κατά νόμον συμβαλλόμενους στις προγραμματικές συμβάσεις. Αν στην Προγραμματική σύμβαση, ο συμβαλλόμενος κρίνει να αναθέσει σε τρίτον την συντήρηση, αξιοποίηση, διαχείριση και εκμετάλλευση του έργου, που περιγράφονται στο αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης, τότε η διαδικασία της ανάθεσης πραγματοποιείτε, σύμφωνα με την νομοθεσία που διέπει τον κατά τη σύμβαση υπόχρεο συμβαλλόμενο φορέα που προχωράει στην ανάθεση. (Ν.3852/2010)

7. Οι φορείς με τους οποίους συνάπτονται προγραμματικές συμβάσεις.

Ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης συνιστά θεμιτή παρέκκλιση από τον, «κανόνα της ανοικτής οικονομίας» υπέρ της συνέχειας, συνέπειας και ποιότητας της κρατικής δραστηριότητας (Ζυγούρη & Παπαδόπουλο, 2010) και δεν υφίσταται δέσμευση διεξαγωγής διαγωνισμού για το μελετημένο έργο. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 64 του Ν.4830/21 οι συμβαλλόμενοι φορείς που μπορούν να συνάψουν προγραμματική σύμβαση για την μελέτη και υλοποίηση των έργων, των προγραμμάτων καθώς και την παροχή υπηρεσιών κτλ., με σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής είναι οι εξής:

7.1. Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- Δήμοι.
- Περιφέρειες.
- Σύνδεσμοι δήμων.
- Τα δίκτυα δήμων και περιφερειών του άρθρου 101 του Ν.3852/2010.
- Οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων (Π.Ε.Δ.)
- Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος.. (Κ.Ε.Δ.Ε.)
- Η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας.
- Τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δίκαιου (Ν.Π.Δ.Δ.), τα οποία συνιστούν ή στα οποία συμμετέχουν οι προαναφερόμενοι φορείς.
- Τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δίκαιου (Ν.Π.Ι.Δ.), στα οποία συμμετέχουν ή συνιστούν η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (Κ.Ε.Δ.Ε.) και η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας.
- Οι δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης. (Δ.Ε.Υ.Α.)
- Η Ένωση δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης. (Ε.Δ.Ε.Υ.Α.)
- Οι επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία μπορούν να συνάπτουν ή να συμμετέχουν σε προγραμματικές συμβάσεις.
- Τα δημοτικά και περιφερειακά ιδρύματα.
- Τα κοινωφελή ιδρύματα και κληροδοτήματα.
- Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. (Τριανταφυλλοπούλου, 2011)

7.2. Δημόσιος Τομέας

Όλα τα παραπάνω προαναφερόμενα νομικά πρόσωπα μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με:

- Το Δημόσιο.
Το δημόσιο ενδέχεται να εκπροσωπείται στις προγραμματικές συμβάσεις από τον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Στην περίπτωση που την προγραμματική σύμβαση την υπογράφει ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης εκ μέρους του δημοσίου, θα πρέπει αρχικά να έχει προϋπάρξει η απόφαση του για σύναψη καθώς και την ρητή έγκριση των ορών της σύμβασης. (ΕλΣυν, Πράξη 60/2013)
- Την Εγνατία Οδό Α.Ε.
- Την Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ. Α.Ε.)
- Την Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ. Α.Ε.)
- Την ΓΑΙΟΣΕ Α.Ε., κατόπιν σύμπραξης της εταιρείας με την επωνυμία Ο.Σ.Ε. Α.Ε., όπου απαιτείται σύμφωνα με τον Ν.3891/2010
- Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
- Με τον Ελληνικό Γεωργικό Οργανισμό – Δήμητρα (ΕΛΓΟ – ΔΗΜΗΤΡΑ)
- Μεταξύ τους
- Με Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)
- Μεμονωμένα ή από Κοινού με τους φορείς των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 12 του Ν. 4412/2016
- Με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.)
- Τον Οργανισμό Ανάπτυξης Κρήτης Α.Ε. ο οποίος καταργήθηκε με το άρθρο 9 του Ν.4782/2021 (Ν.4782/2021)
- Και κάθε άλλο νομικό πρόσωπο, το οποίο κατά τη συστατική του πράξη ή με λειτουργική έννοια, εντάσσεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Στις προγραμματικές συμβάσεις δεν μπορούν να συμμετάσχουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) (Ν.4830/2021)

7.3. Κοινωνικός Τομέας

Στις προγραμματικές συμβάσεις σύμφωνα με το άρθρο 100 του Ν.3852/2010 επιτρέπεται η συμμετοχή και άλλων φορέων ως τρίτων συμβαλλομένων, οι οποίοι αναφέρονται επίσης περιοριστικά στον νόμο. Με τον τρόπο αυτό δίνεται η ικανότητα συμμετοχής στις προγραμματικές συμβάσεις σε ευρύ κύκλο φορέων ως εκ τρίτου συμβαλλομένων. Μαζί με τα νομικά πρόσωπα που αναφέραμε προηγουμένους θα δύνανται να παίρνουν μέρος στην προγραμματική σύμβαση και να αναλάβουν εξ ολοκλήρου το αντικείμενο της και όχι απλά ως οι αποκλειστικοί αντισυμβαλλόμενοι. (ΕλΣυν, Απόφαση 2769/2011)

Συγκεκριμένα στις προγραμματικές συμβάσεις καθίσταται δυνατή και η συμμετοχή:

- Επιχειρήσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπου σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία θα συμβάλλονται ως κύριοι φορείς.
- Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.) με οποιοδήποτε νομικό χαρακτήρα και αν λειτουργούν. Επισημαίνεται ότι οι εμπορικές εταιρείες ασχέτως και αν αυτές έχουν πιστοποιηθεί ως Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης δεν έχουν καμιά σχέση με τους φορείς του δημόσιου τομέα της παρ. 6 του άρθρου 1 του Ν.1256/1982 και έτσι δεν μπορούν να συμπεριλαμβάνονται στα συμβαλλόμενα μέρη των προγραμματικών συμβάσεων. (ΕλΣυν, Απόφαση 1114/2016)
- Περιφερειακών Ταμείων Ανάπτυξης.
- Επιμελητήριων.
- Οι Επιστημονικοί φορείς δημοσίου δικαίου.
- Τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα. (Ε.Π.Ι.)
- Συνεταιρισμοί και ενώσεις συνεταιρισμών.
- Εργοδοτικών και εργατοϋπαλληλικών ενώσεων.
- Τράπεζων και πιστωτικών ιδρυμάτων. (Ν.3852/2010)

Για την εγκυρότητα της προγραμματικής σύμβασης είναι απαραίτητη η συμμετοχή τουλάχιστον δύο φορέων από τη κατηγορία της τοπικής αυτοδιοίκησης ή ένας τουλάχιστον

φορέας από τη τοπική αυτοδιοίκηση και ένας τουλάχιστον από το δημόσιο τομέα. Εφόσον πληρούνται η προϋπόθεση αυτή, είναι εφικτή και η συμμετοχή στη προγραμματική σύμβαση νομικών προσώπων που ανήκουν στον κοινωνικό τομέα. Στην περίπτωση σύναψης προγραμματικής συμβάσης ανάμεσα στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (ή του δημόσιου τομέα) και του κοινωνικού τομέα, η προγραμματική σύμβαση καθίσταται μη έγκυρη. (Τριανταφυλλοπούλου, 2000)

8. Ο τρόπος με τον οποίον πραγματοποιούνται τα έργα και οι υπηρεσίες με τις προγραμματικές συμβάσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Όταν ένας δήμος έχει την οικονομική, τεχνική και διαχειριστική επάρκεια, μπορεί τότε να πραγματοποιήσει τα έργα που επιθυμεί, με τις δικές του υπηρεσίες, διότι δεν αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, γιατί είναι αναπτυγμένος και στελεχωμένος σε όλες τις υπηρεσίες του. Έτσι, μπορεί να διεκδικεί πολλές χρηματοδοτήσεις και να εκτελεί έργα ή να παρέχει υπηρεσίες. Αν ένας άλλος δήμος δεν έχει όλα τα παραπάνω προαναφερόμενα, τότε δεν μπορεί να πραγματοποιήσει τα έργα και να παρέχει υπηρεσίες, καθώς δεν έχει την απαραίτητη επάρκεια που χρειάζεται. Αυτό το πρόβλημα το έχουν κυρίως οι μικροί και ορεινοί ή νησιωτικοί δήμοι, εξαιτίας της γεωμορφολογίας του δήμου και της οικονομικής του κατάστασης αλλά και λόγω της υποστελέχωση τους.

Επίσης, όταν ένας δήμος δεν έχει στελεχωμένη πλήρως την απαιτούμενη τεχνική και οικονομική του υπηρεσία δεν μπορεί να συντάξει και να ωριμάσει μελέτες κτλ, αλλά ούτε και να διεκδικήσει χρηματοδοτήσεις από διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα, με αποτέλεσμα να χάνονται, αλλά και να μην μπορεί να διεκδικήσει νέες χρηματοδοτήσεις, εξαιτίας της μη αξιοποίησης των παλιών. Έτσι, ο δήμος προχωράει στην αναζήτηση βοήθειας από άλλους όμορους δήμους, οι οποίοι έχουν την τεχνική και διαχειριστική επάρκεια, αυτή η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της διαδημοτικής συνεργασίας.

Μέσω της διαδημοτικής συνεργασίας, ο δήμος παρέχει το δικαίωμα στον άλλον όμορο δήμο, να ασκήσει αρμοδιότητες για λογαριασμό του ή να τον υποστηρίξει με τα δικά του μέσα και της δικές του τεχνικές και οικονομικές υπηρεσίες καθώς και να αναλάβει να εκτελέσει μερικώς ή ολικώς το έργο και να ξεκινήσει όλες τις απαραίτητες διαδικασίες, όπως την μελέτη του έργου, την επίβλεψη του έργου, να πραγματοποιεί τις πληρωμές κτλ.. Μετά την ολοκλήρωση του έργου, το παραδίδει στον δήμο με τον οποίον είχαν συνάψει διαδημοτική συνεργασία. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι στις συμβάσεις διαδημοτικής

συνεργασίας, δύναται να συμμετέχουν και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των δήμων που επωμίζεται την δικαιοδοσία ή οι σύνδεσμοι στους οποίους συμμετέχει ο δήμος που επωμίζεται την δικαιοδοσία. (Ν.3852/2010)

Παράλληλα ο δήμος μπορεί να ζητήσει βοήθεια από την τοπική του Περιφέρεια και να συνάψουν μεταξύ τους σύμβαση συνεργασίας, με την οποία θα αναλαμβάνουν την «άσκηση αρμοδιότητας ή την ενίσχυση της άσκηση της», για λογαριασμό των συμβαλλόμενων μερών. Δύναται, επίσης να συμμετάσχει και νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή σύνδεσμος στον οποίον συμμετέχει ο φορέας που αναλαμβάνει την δικαιοδοσία. Αυτή η σύμβαση μεταξύ του δήμου και τις περιφέρειας ονομάζεται διαβαθμική συνεργασία. (Ν.3852/2010)

Ο σύνδεσμος που αναφέραμε παραπάνω δημιουργείτε μεταξύ δυο (2) ή περισσότερων δήμων ή κοινοτήτων με σκοπό την πραγματοποίηση έργων ή την παροχή ειδικών υπηρεσιών ή την άσκηση δικαιοδοσιών τους, όπως επίσης και για τον προγραμματισμό και την σύνταξη προγραμμάτων και συστημάτων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Οι σύνδεσμοι ανήκουν στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού. Παράδειγμα, αποτελεί ο σύνδεσμος ύδρευσης πεδινών και ημιορεινών νομού Άρτας, στον οποίον συμμετέχει ο δήμος Αρταίων και ο δήμος Νικολάου Σκουφά, που έχουν ως σκοπό την παροχή ύδρευσης, από τις πηγές Αγίου Γεωργίου και την διοχέτευση στους κεντρικούς αγωγούς στον δήμο Αρταίων και σε ορισμένες περιοχές του δήμου Νικολάου Σκουφά. Επίσης, στην πραγματοποίηση των έργων ή την παροχή υπηρεσιών συμμετέχουν και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης όπως είναι η ΔΕΥΑ, οι παιδικοί σταθμοί, το κέντρο προσχολικής αγωγής και κοινωνικής μέριμνας, οι δημοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις κτλ., που έχουν ως σκοπό την εξυπηρέτηση των δικών τους αναγκών ή και των άλλων δήμων μέσω τις διαδημοτικής συνεργασίας. (Ν.3852/2010)

Παράλληλα σημαντικό ρόλο έχουν και τα δίκτυα δήμων και περιφερειών που δημιουργούνται από δυο ή περισσότερους δήμους ή δήμους και περιφέρειες, που φέρουν κοινά γνωρίσματα και δύναται να σχηματίζουν δίκτυα, με τον χαρακτήρα αστικής εταιρίας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 219 και 220 του Κ.Δ.Κ.. Επίσης, στα δίκτυα δύναται να παίρνουν μέρος και κοινωνικοί φορείς που έχουν σκοπούς ανάλογων αυτών του δικτύου, καθώς και ερευνητικά ή πανεπιστημιακά ιδρύματα. Παράδειγμα αποτελεί ο Φορέας Διαχείρισης Στερέων Αποβλήτων (Φο.Δ.Σ.Α) Ηπείρου, στον οποίον συμμετέχουν όλοι οι δήμοι της Ηπείρου καθώς και η περιφέρεια Ηπείρου. (Ν.3852/2010)

Μέσω των προγραμματικών συμβάσεων, ο δήμος έχει την δυνατότητα να παραχωρεί δικαιώματα που ανήκουν στο δήμο σε τρίτους με σκοπό την εξυπηρέτηση του ιδίου αλλά και των δημοτών. Παραδείγματα παραχωρήσεων είναι όπως μιας παράλιας, ενός δημοτικού ακινήτου για την στέγαση μιας υπηρεσίας, ενός γηπέδου, μιας πλατείας, ενός κτήματος για την δημιουργία σχολείου, του δημοτικού πνευματικού κέντρου κτλ. Όταν ο δήμος δεν έχει την αρμοδιότητα να παρεμβεί για να υλοποιήσει ένα έργο εξαιτίας ότι μέρος του έργου ανήκει σε αρμοδιότητα άλλου φορέα όπως της περιφέρειας, του Υπουργείου Περιβάλλοντος, της εφορείας αρχαιοτήτων κτλ, για να πραγματοποιήσει τις εργασίες και να είναι νόμιμες θα πρέπει να προχωρήσει στην διαδικασία σύναψης προγραμματικής σύμβασης μεταξύ των παραπάνω φορέων, ώστε να του παραχωρηθεί το νομιμο δικαίωμα να πραγματοποιήσει το έργο.

9. Διαδικασία σύναψης Προγραμματικής Σύμβασης.

Αρχικά στο πρώτο στάδιο απαιτείται η απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου (ή σε περίπτωση διαφορετικών φορέων των αντίστοιχων οργάνων διοίκησης). Η Οικονομική Επιτροπή είναι αρμόδια για την έγκριση των όρων και τη σύναψη της προγραμματικής σύμβασης καθώς αποτελεί ένα συλλογικό όργανο που είναι υπεύθυνο για την οικονομική και διοικητική λειτουργία του δήμου. (Εσωτερικών, Εγκύκλιος 200/37260/16.06.2020)

Στο δεύτερο στάδιο έχουμε την υπογραφή της προγραμματικής σύμβαση την οποία την υπογράφει ο Δήμαρχος ως εκπρόσωπος του δήμου, ενώ στην περίπτωση που είναι δημοτική επιχείρηση την υπογράφει ο πρόεδρος ή ο εξουσιοδοτημένος διευθυντής του διοικητικού συμβουλίου της επιχείρησης. (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α, Αριθ. Πρωτ.: 43254/2007)

Στο τρίτο στάδιο μετά την απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής έχουμε την απόφαση ανάληψης της υποχρέωσης που κοινοποιείται από τον Δήμαρχο ή τον Περιφερειάρχη αναφορικά με την δαπάνη που προέρχεται για την προγραμματική σύμβαση. (Ν.3852/2010)

Στο τελευταίο στάδιο έχουμε την εκτέλεση και την πληρωμή της προγραμματικής σύμβασης. (Ζυγούρης & Ζυγούρη, 2019;N.4735/2020)

10. Έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

10.1. Ο Προσυμβατικός έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει την νομιμότητα των σχεδίων και την διαδικασία των προγραμματικών συμβάσεων ως εξής:

- Στην περίπτωση που ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός του έργου της προγραμματικής σύμβασης (χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ) είναι ανάμεσα στις διακόσιες χιλιάδες ευρώ (200.000,00 €) και στις πεντακόσιες χιλιάδες ευρώ (500.000,00 €), ο έλεγχος εκτελείται από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.
- Όταν ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός είναι μεγαλύτερος του ποσού των πεντακοσίων χιλιάδων ευρώ (500.000,00 €) τότε ο έλεγχος διεξάγεται από το αρμόδιο κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου
- Πέρα από αυτό όταν ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός ξεπερνάει το ποσό των δέκα εκατομμύριων ευρώ (10.000.000,00 €) ο έλεγχος διεξάγεται από το ανάλογο κλιμάκιο που ανήκει στον Προσυμβατικό έλεγχο των προγραμματικών συμβάσεων για συγχρηματοδοτούμενα έργα, παροχή υπηρεσιών ή προγράμματα, εργασίες κτλ.

Στον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπάγονται τα σχέδια των προγραμματικών συμβάσεων πριν την δημιουργία τους, όπως επίσης και οι επιμέρους εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται, προκυμμένους να υλοποιηθεί το περιεχόμενο των προγραμματικών συμβάσεων. Ο αρμόδιος Επίτροπος ή το κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου που διεξάγει τον έλεγχο, ελέγχει στην αρχή την δικαιοδοσία του και εάν αποφανθεί αρνητικά απέχει από τον έλεγχο αυτόν, ενώ αν αποφανθεί θετικά αποφασίζει εάν υφίστανται οι όροι του άρθρου 100 του Ν.3852/2010 και επιτηρεί τα σχέδια και την νομιμότητα της διεργασίας ανάθεσης των προγραμματικών συμβάσεων. (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., 2011)

10.2. Ο Προληπτικός έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.

Ο Προληπτικός έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου θεσπίστηκε με βάση το άρθρο 275 του Ν.3852/2010, αδιακρίτως του πληθυσμού για τις δαπάνες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων τους, στα οποία περιλαμβάνονται και οι

επιχειρήσεις ύδρευσης – αποχέτευσης, των κοινωφελών επιχειρήσεων και των δημοτικών ανώνυμων εταιριών σύμφωνα με άρθρο 266 του Δημοτικού Κοινωνικού Κώδικα.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει προληπτικά τις προγραμματικές συμβάσεις αναφορικά με τα συναφή χρηματικά εντάλματα πληρωμής που είναι μεγαλύτερα του ποσού των πέντε χιλιάδων ευρώ (5.000,00 €). Εξαιρέση αποτελούν οι δαπάνες που προέρχονται από τις συμβάσεις υλοποίησης δημοσίων έργων, υπηρεσιών και μελετών ή προμηθειών με συμβατικό προϋπολογισμό άνω των πέντε χιλιάδων ευρώ (5.000,00 €) οι οποίες στην κατάθεση του πρώτου λογαριασμού ασχέτως του ποσού ελέγχονται προληπτικά. Παρόμοια ελέγχονται και οι ενδεχόμενες ανανεώσεις και παρατάσεις των αναφερόμενων συμβάσεων, όπως ομοίως και οι συμπληρωματικές συμβάσεις έργων και παροχής υπηρεσιών. (Λιγωμένου, 2016) Ωστόσο για να πραγματοποιηθεί η εξόφληση των χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής, θα πρέπει αρχικά να έχει προπορευτεί από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου ο έλεγχος της νομιμότητας και της κανονικότητας της σχετικής δαπάνης και στη συνέχεια να γίνει η θεώρηση τους. Ο έλεγχος που θα πραγματοποιηθεί από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει στην εξέταση: α) κατά πόσο υφίσταται εγγραφή στον προϋπολογισμό της συναφής πίστωσης και ικανοποιητικής πίστωση, β) της ύπαρξης μέριμνας της δαπάνης από την ουσιώδης διάταξη νόμου ή κανονιστικής διοικητικής πράξης ή να διευκολύνει τους σκοπούς του οικείου φορέα, γ) αν η δαπάνη έχει αναληφθεί νόμιμα, δ) εάν τα δικαιολογητικά της δαπάνης είναι πλήρη, λεπτομερή και έχουν καταρτιστεί νόμιμα και ε) η σχετική διεκδίκηση να μην έχει διαγραφεί. Κατά την διάρκεια του ελέγχου ο εντεταλμένος Επίτροπος προχωράει στην θεώρηση του χρηματικού εντάλματος πληρωμής, μόνο όταν διαπιστώνει ότι η εντελλόμενη δαπάνη είναι έννομη και κανονική, στην συνέχεια την εκχωρεί στην ελεγχόμενη υπηρεσία για εξόφληση. Στην αντίθετη περίπτωση εάν παρατηρηθούν ότι υπάρχουν ελλείψεις, τότε ο αρμόδιος Επίτροπος συντάσσει πράξη επιστροφής όπου αναγράφονται οι ελλείψεις που διαπιστωθήκαν και την μέθοδο με τον οποίον θα καλυφθούν, ενώ στο ενδεχόμενο που παρατηρηθεί παρανομία αναγράφεται ο λόγος της άρνησης θεώρησης. Εξίσου σημαντικό είναι ότι στην περίπτωση διαφωνίας ανάμεσα στον Επίτροπο και της ελεγχόμενης υπηρεσίας το Κλιμάκιο Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο VII τμήμα, αποφασίζει την θεώρηση ή την αρνητική γνωμοδότηση του σχετικού χρηματικού εντάλματος πληρωμής. Αίτηση ανάκλησης θα μπορούσε να ασκηθεί για «πλάνη περί το δίκαιο» ή τα πράγματα θα μπορούσε να ασκηθεί από την υπηρεσία που ελέγχεται, όταν υφίσταται όχι μόνο αρνητική κρίση του κλιμάκιου αλλά αυτή θα πρέπει να είναι ταυτόχρονα τόσο οριστική όσο και δεσμευτική για τον Επίτροπο. Παράλληλα δεν δύναται να πραγματοποιηθεί εξόφληση χρηματικού εντάλματος

πληρωμής εάν προγενέστερα δεν έχει προϋπάρξει από τον Επίτροπο του ελεγκτικού συνεδρίου η θεώρηση καθώς η διενεργηθείσα πληρωμή καθίσταται μη νόμιμη. Για την εκτέλεση προγραμματικής συμβάσης με προϋπολογισμό που υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες ευρώ (200.000,00 €) χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ, το χρηματικό ένταλμα πληρωμής καθίσταται μη θεωρητέο και αυτό οδηγεί στην ανάκληση της συμβάσης καθώς δεν έχει προηγηθεί ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο πριν την υπογραφή της. (Μαραγκού, 2017)

10.3. Κατασταλτικός Έλεγχος των προγραμματικών συμβάσεων.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει κατασταλτικά τις προγραμματικές συμβάσεις, καθώς ελέγχονται σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος και τις διατάξεις του Ν.4129/2013 (ο οποίος καταργήθηκε με το άρθρο 166 Ν.4820/2021) οι απολογισμοί των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των άλλων νομικών προσώπων. Ο κατασταλτικός έλεγχος περιορίζεται αποκλειστικά στο αριθμητικό και διαχειριστικό μέρος, στην έννομη απόδοση των υπερ τρίτων γενομένων κρατήσεων και στην έννομη εξόφληση των τίτλων πληρωμής στο ενδεχόμενο που αυτές έχουν ελεγχθεί προληπτικώς. Αν δεν έχει πραγματοποιηθεί ο προληπτικός έλεγχος τότε αυτές ελέγχονται ως προς την «νομιμότητα και κανονικότητα», την απαρτία των δικαιολογητικών τους, αλλά και ως προς την νομιμότητα και κανονικότητα της αποσβέσεως των διεκδικήσεων τρίτων προς νομικό πρόσωπο. Ταυτόχρονα ελέγχεται και η νόμιμη απόδοση των υπερ τρίτων γενομένων κρατήσεων. (Μαραγκού, 2017) Ο κατά προτεραιότητα κατασταλτικός έλεγχος είναι μια ειδική διαδικασία ελέγχου στην οποία ο εντεταλμένος Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου θα πρέπει να γνωμοδοτήσει για το νόμιμο ή μη της δαπάνης της προγραμματικής σύμβασης οι οποία έχει πλέον υλοποιηθεί παρά την έγγραφη αμφισβήτηση της νομιμότητας της από τον Ταμία. (Λιγωμένου, 1998)

11. Ειδικές κατηγορίες προγραμματικών συμβάσεων.

Σε δυο κατηγορίες διακρίνονται λειτουργικά οι προγραμματικές συμβάσεις. Η πρώτη αφορά την εκτέλεση των έργων και η δεύτερη στην παροχή υπηρεσιών. Επίσης διακρίνονται μεταξύ σε γενικές προγραμματικές συμβάσεις και στις επιμέρους εκτελεστικές συμβάσεις, οι οποίες μπορούν να απέχουν από το περιεχόμενο της γενικής. (Λιγωμένου, 2006) Ειδικότερα όταν το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης ενδείκνυται στην προσφορά υπηρεσιών υποστήριξης δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων σχετικά με την επιστήμη, τα γράμματα, τις τέχνες, την πολιτισμική κουλτούρα κτλ., όλες αυτές οι υπηρεσίες έχουν χαρακτήρα πολιτιστικό. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι όπως η προβολή προστασία και συντήρηση των μνημείων της περιοχής, η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των παραδοσιακών κτηρίων και οικισμών με παρεμβάσεις ώστε να είναι διατηρητέα, η διάσωση και μετάδοση των πολιτισμικών στοιχείων του τόπου, η ίδρυση και λειτουργία πολιτισμικών χώρων κτλ., σύμφωνα με τα παραπάνω παραδείγματα η σύμβαση ονομάζεται ως *προγραμματική σύμβαση πολιτισμικής ανάπτυξης*. Ως συμβαλλόμενοι στην σύναψη της πολιτισμικής προγραμματικής σύμβασης συμμετέχουν η Περιφέρεια, το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, εξαιτίας του ότι το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης έχει χαρακτήρα πολιτιστικό και αρμόδιο για τα θέματα αυτά είναι τα αναφερόμενα υπουργεία. Τέλος στην προγραμματική σύμβαση πολιτισμικής ανάπτυξης για την χρηματοδότηση έργων, εργασιών κτλ., ενδέχεται να οριστεί τέλος ανταποδοτικού χαρακτήρα το οποίο ονομάζεται πολιτιστικό τέλος. (ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ & ΑΛΕΞΙΟΥ, 2014)

Μια άλλη περίπτωση προγραμματικής σύμβασης είναι αυτή του *κοινωνικού χαρακτήρα*. Σε αυτήν την προγραμματική σύμβαση μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις με αντισυμβαλλομένους τους Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού με σκοπό την εκτέλεση δράσεων όπως την φύλαξη σχολικών κτηρίων και παιδικών χώρων κτλ, που λειτουργούν εντός των διοικητικών ορίων του δήμου.

Οι προγραμματικές συμβάσεις με αντικείμενο δραστηριότητες όπως της προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής προστασίας ονομάζονται *προγραμματικές συμβάσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα*. Φορείς αυτών των συμβάσεων είναι οι κύριοι συμβαλλόμενοι φορείς και οι αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό του εταιρικού κεφαλαίου το διαθέτουν ένας από τους κύριους φορείς. Στο ενδεχόμενο που αφορά δράσεις πολιτικής προστασίας και δασοπυρόσβεσης παίρνουν πιστοποίηση από την Πυροσβεστική Ακαδημία. (ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ & ΑΛΕΞΙΟΥ, 2014)

Αντίστοιχα οι προγραμματικές συμβάσεις με τις οποίες ο δήμος επωμίζεται την λειτουργία και την διοίκηση τοπικών δομών και την υλοποίηση των προγραμμάτων γενικής εκπαίδευσης ενήλικων της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου μάθησης καθώς και την υλοποίηση δια βίου μάθησης των Κ.Π.Ε. του Υπουργείου Παιδείας δια βίου μάθησης και θρησκευμάτων, ονομάζονται *προγραμματικές συμβάσεις δια βίου μάθησης*. (ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ & ΑΛΕΞΙΟΥ, 2014)

12. Υλοποίηση των προγραμματικών συμβάσεων.

Με το άρθρο 100 παρ. 4 του Ν.3852/2010 ορίζεται η υλοποίηση των προγραμματικών συμβάσεων. Η υλοποίηση τους πραγματοποιείται σύμφωνα στα όρια των συμφωνημένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων φορέων και οργανισμών, και θα πρέπει να τηρούν τους συμφωνημένους όρους που ρυθμίζουν το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης. Επιτρέπεται η απασχόληση προσωπικού τους ενός συμβαλλομένου στο άλλο. Όπως επίσης και η εκχώρηση της χρήσης μηχανήματων, ακίνητων, εξοπλισμού και υλικών μέσων έκαστος από τους συμβαλλόμενους. Η μεταφορά του προσωπικού μεταξύ των συμβαλλόμενων δεν μπορεί να προσβάλει τα κεκτημένα δικαιώματα των εργαζομένων και δεν χρειάζεται να εκδοθεί πράξη μετάταξης ή απόσπασης (Ν.3852/2010). Όλα τα παραπάνω προαναφερόμενα διευθετούνται με τους όρους της προγραμματικής σύμβασης από τους συμβαλλόμενους.

Επίσης δυνατή κρίνεται τόσο η τροποποίηση μιας προγραμματικής σύμβασης όσο και η παράταση που μπορεί να έχει η ισχύ της, όταν υφίστανται ορισμένες προϋποθέσεις. (Τάκης, 2008) Ως εκ τούτου θα πρέπει αντίστοιχα η κύρια σύμβαση να μην υπερακοντίζεται και οι τροποποιητικοί όροι αφενός να είναι μέσα στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας, η οποία παρέχεται με την προγραμματική σύμβαση και αφετέρου να μην έρχονται σε σύγκρουση με τους υπόλοιπους συνομολογημένους όρους και επιπλέον με τον σκοπό που επιδιώκεται.

Σε αντίθετη περίπτωση, θεωρείται ότι δεν είναι νόμιμος εκείνος ο όρος της σύμβασης με στόχο είτε την τροποποίηση είτε την παράταση ή ακόμα και τη συμπλήρωση της σύμβασης όταν κατέχει αντίθετη θέση στην αρχή της διαφάνειας καθώς και στην καταχώρηση της ύπαρξης όχι μόνο ανταγωνισμού, αλλά κυρίως υγιούς και ειλικρινούς.

Η υλοποίηση της πληρωμής της προγραμματικής σύμβασης πραγματοποιείται τόσο τμηματικά όσο και σύμφωνα με την εξέλιξη των εργασιών που έχουν τελεστεί. (ΕλΣυν, Πράξη 52/2005, Πράξη 71/2005)

13. Η κατοχύρωση των προγραμματικών συμβάσεων στον Σύνταγμα της Ελλάδας

Οι προγραμματικές συμβάσεις συγκαταλέγονται στο συνολικότερο πλαίσιο των προγραμματικών πράξεων οικονομικής ανάπτυξης και προσαρμόζονται ως προς τα άρθρα 102 παρ. 6 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα το άρθρο 102 παρ. 1 ορίζει ότι το κράτος φροντίζει για την διασφάλιση των αναγκαίων πόρων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της αποστολής των Ο.Τ.Α. Το κράτος εξοικονομεί στους Ο.Τ.Α. οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους με σκοπό την ανάπτυξη και υλοποίηση τοπικών υποθέσεων, εξαιτίας της συνεργασίας των Ο.Τ.Α. με τους φορείς του δημοσίου για την σύναψη των μεταξύ τους προγραμματικών συμβάσεων. Παράλληλα το Κράτος χορηγεί στους Ο.Τ.Α. συγκεκριμένη οικονομική ενίσχυση, στο ενδεχόμενο που οι συμβαλλόμενοι φορείς μπορούν να χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τον τακτικό προϋπολογισμό καθώς και από τους προϋπολογισμούς των φορέων που συμμετέχουν. (Βουλή των Ελλήνων, άρθρο 102) Το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος θεσμοθετεί την δέσμευση του Κράτους να μεριμνά για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και για την αξιοποίηση του εθνικού πλούτου. (Βουλή των Ελλήνων, άρθρο 106) Μέσω των προγραμματικών συμβάσεων η μέριμνα για να γίνει θεσμός, αφού με αυτές επιζητείτε η ανάπτυξη του τόπου και ως γνωστών η τοπική ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία τοπική παράγοντες συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. (Λιγωμένου, 1998)

14. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης στις προγραμματικές συμβάσεις.

Ο θεσμός των Επιχειρήσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βοήθησε γενικά από την δημιουργία του καθώς και από τα προγενέστερα χρόνια, στην εκμετάλλευση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και την προβολή της τοπικής ανάπτυξης, στην εκμετάλλευση

εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων, στην ενίσχυση πολλών δημοτικών λειτουργιών, αποφεύγοντας τις νομικές δυσκολίες που θεμελίωσε το νομοθετικό πλαίσιο της λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και την ανάπτυξη κοινωνικών και πολιτισμικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο υπήρχαν περιπτώσεις όπου για την πρόσληψη προσωπικού και για την πραγματοποίηση δράσεων που δεν ήταν επιβεβλημένες χρησιμοποιήθηκε η ευελιξία των Επιχειρήσεων.

Το 1980 παρουσιάστηκε για πρώτη φορά ο θεσμός των Επιχειρήσεων Δήμων και Κοινοτήτων με τον νομό 1065/1980. Η διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου των Επιχειρήσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης έγινε από τα νομοθετήματα του Π.Δ. 75/1985, 323/1989 και 410/1995. Αυτό το θεσμικό πλαίσιο έδωσε την ευκαιρία συμμετοχής στα Εθνικά και Κοινοτικά προγράμματα, καθώς διευκόλυνε την ανάληψη δράσεων από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις διότι εξαιτίας των περιορισμών που θέτει το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας τους, θα ήταν δύσκολο από τον αντίστοιχο δήμο να πραγματοποιηθούν. (Ράλλης, 2009)

Με την ψήφιση του Ν.3463/2006, διαμορφώθηκε ένα καινούργιο θεσμικό πλαίσιο με κατεύθυνση τους παρακάτω πρωταρχικούς άξονες.

1. Τον καθορισμό και την διευκρίνιση των σκοπών τους.
2. Την απλούστευση και αποσαφήνιση των κατηγοριών των Επιχειρήσεων ώστε να προτιμάται η ανάλογη μορφή και να υφίσταται καθαρή γνώση του κανονιστικού πλαισίου που τις ρυθμίζει.
3. Την χρήση διαφάνειας στις πολιτικές διορισμού προσωπικού, διεξαγωγής προμηθειών και υλοποίησης έργων.
4. Την χρηματοδότηση όπου είναι θεμιτή με επιδίωξη την εξυπηρέτηση αποκλειστικά ορισμένων και μελετημένων κοινωφελών δράσεων.
5. Την οικονομική βιωσιμότητα τους, με την συσσώρευση και την ορθολογική συνοχή σκοπών και μέσων και όπου το συγκεκριμένο κρίνεται αναγκαίο, η προσωρινή διακοπή της λειτουργίας τους, σε ενδεχόμενο που τα οικονομικά στοιχεία και οι αντικειμενικές δραστηριότητες δεν εγκρίνουν την επιπλέον λειτουργία τους.
6. Τον οργανωμένο έλεγχο της λειτουργίας τους από την αντίστοιχη Περιφέρεια και το Υπουργείο Εσωτερικών με την θεμελίωση Μητρώου Επιχειρήσεων Ο.Τ.Α. (Υπουργείο Εσωτερικών, Εγκύκλιος 16/2007)

Έτσι με τις διατάξεις του άρθρου 252 παρ. 1 και 4 του Ν.3463/2006 του νέου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, καθορίζονται επακριβώς οι μορφές των Επιχειρήσεων, όπου οι Δήμοι και

Κοινότητες δύνανται να συγκροτούν ή να συμμετάσχουν. Οι νέες επιτρεπόμενες μορφές των Επιχειρήσεων, που είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, είναι οι παρακάτω:

- Δημοτικές και Κοινοτικές Κοινωφελείς Επιχειρήσεις
- Ανώνυμες Εταιρείες Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες διαχωρίζονται, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του Ν.3463/2006 σε:
  1. Κοινές Ανώνυμες Εταιρείες
  2. Αναπτυξιακές Ανώνυμες Εταιρείες
  3. Δημοτικές ή Κοινοτικές Ανώνυμες Εταιρείες
- Επιχειρήσεις ειδικού σκοπού.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στο παλιό και νέο θεσμικό πλαίσιο σχετικά ως προς τα χαρακτηριστικά και τις μορφές των επιτρεπόμενων να ιδρυθούν Δημοτικών – Κοινοτικών Επιχειρήσεων. (Ν.3463/2006).

Το νομοθετικό πλαίσιο για τις προγραμματικές συμβάσεις επιτρέπει και τη συμμετοχή των επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης στη κατηγορία των φορέων του κοινωνικού τομέα. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων στις προγραμματικές συμβάσεις διευκόλυνε την υλοποίηση του αντικειμένου των προγραμματικών συμβάσεων, τόσο κατά το στάδιο της εκτέλεσης του αντικειμένου τους, αναλαμβάνοντας σχετικές υποχρεώσεις, όσο και κατά το στάδιο της διαχείρισης του αντικειμένου μετά την ολοκλήρωσή του, με δεδομένο ότι, αποτελεί, επίσης έναν αναπτυξιακό θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εφαρμογή των προγραμματικών συμβάσεων

Παρατίθενται κατωτέρω ενδεικτικά παραδείγματα, στα οποία αναδεικνύεται ο σκοπός των προγραμματικών συμβάσεων και τα στοιχεία του περιεχομένου των προγραμματικών συμβάσεων.

- Προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Περάματος έχει ως αντικείμενο την συνεργασία των συμβαλλομένων μερών για την εκτέλεση του έργου με τίτλο: « Δημιουργία ή αναβάθμιση παιδικών χαρών για φιλοξενία παιδιών με ειδικές ανάγκες » ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ
- Προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου Ιητών με θέμα « Προμήθεια και Εγκατάσταση Υλικών για τις Αθλητικές Εγκαταστάσεις ν. Ίου » έχει ως αντικείμενο την βελτίωση και αναβάθμιση των αθλητικών υποδομών στην τοποθεσία Κάμπος Ίου, ώστε να είναι ασφαλείς για τους αθλητές, τους πολίτες και τα αθλητικά σωματεία. Ο κάθε συμβαλλόμενος αναλαμβάνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις οι οποίες περιγράφονται στην σύμβαση. Τέλος περιγράφονται οι παρεμβάσεις που θα γίνουν όπως κατασκευή γηπέδου 11Χ11 και 5Χ5, γήπεδο τένις καθώς και την δημιουργία του περιμετρικού χώρου. Αυτές οι παρεμβάσεις είναι όπως η περίφραξη του χώρου, ο φωτισμός των χώρων κτλ.. ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ
- Προγραμματική σύμβαση ανάμεσα στον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη και τον Δήμο Νικολάου Σκουφά με θέμα « Πρόληψη και αντιμετώπιση ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες για το έτος 2019 » το αντικείμενο της, είναι η συνεργασία των συμβαλλομένων μερών για την συγγραφή της μελέτης αλλά και την υλοποίηση της. Το αρμόδιο τμήμα της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη, εξαιτίας της έλλειψης τεχνικού προσωπικού που αντιμετωπίζει λόγω των οικονομικών συγκυριών του δήμου , αδυνατεί να ανταπεξέλθει στον μεγάλο όγκο του πλήθους των μελετών, έργων, υπηρεσιών κτλ. που πρέπει να εκπληρώσει, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην εκδίδονται νέες χρηματοδοτήσεις καθώς δεν έχουν απορροφηθεί οι προηγούμενες. Τότε ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη κάνει ανάθεση καθηκόντων στην αρμόδια τεχνική υπηρεσία του Δήμου Νικολάου Σκουφά για την σύνταξη και εκτέλεση της μελέτης, την παρακολούθηση για την υλοποίηση του έργου καθώς και τον έλεγχο και την διοίκηση του έργου: « Πρόληψη και αντιμετώπιση

ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες για το έτος 2019 ». ΑΔΑ: Ω4ΟΘΩΚ5-31Π

- Προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά που στο εξής θα ονομάζεται για λόγους συντομίας «Κύριος του Έργου» και τον Αναγκαστικό Σύνδεσμο Διαχείρισης Στερέων Αποβλήτων Διαχειριστικής Ενότητας Ηπείρου ο οποίος θα αποκαλείται για λόγους συντομίας «Φορέας Υλοποίησης», έχει ως αντικείμενο, την άσκηση της αρμοδιότητας εκτέλεσης της πράξης «Δημιουργία Γωνιών Ανακύκλωσης» για λογαριασμό του «Κυρίου Έργου» από τον «Φορέα Υλοποίησης». Για την εκτέλεση του έργου και τους σκοπούς της σύμβασης, ο «Φορέας Υλοποίησης» επιλαμβάνεται την πράξη για λογαριασμό του «Κυρίου του Έργου» έναντι της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης και εφαρμογής του Υπουργείου Εσωτερικών και να εκτελέσει τις ακόλουθες ενέργειες όπως:
  - ✓ την οργάνωση και τον σχεδιασμό υλοποίησης,
  - ✓ την σύνταξη του Τεχνικού Δελτίου Πράξης,
  - ✓ την σύνταξη διακήρυξης, την διαχείριση και παρακολούθηση εκτέλεσης του έργου, την παραλαβή του έργου κτλ..

Η νομοθεσία περί Δημοσίων Συμβάσεων καθορίζει ότι ο «Φορέας Υλοποίησης» μέσω των αρμόδιων οργάνων και του προσωπικού του ασκεί όλα τα καθήκοντα της Προϊσταμένης Αρχής και της Διευθύνουσας Υπηρεσίας, για την εκτέλεση δημόσιας σύμβασης προμήθειας. Ο «Φορέας υλοποίησης» του έργου, ασκεί για λογαριασμό του «Κυρίου του Έργου» την αρμοδιότητα του δικαιούχου και της Αναθέτουσας αρχής, ενώ οι ανάδοχοι εκτελούν το έργο για λογαριασμό του «Κυρίου του Έργου». ΑΔΑ: Ψ1Ι9ΩΚ5-Φ6Π

- Η προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Νικολάου Σκουφά και το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας, έχει ως αντικείμενο την «Συντήρηση Αγιογραφιών του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας» ΑΔΑ: Κ246ΗΚ6-45Χ
  - Η προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Πρέβεζας και της Περιφέρειας Ηπείρου έχει ως αντικείμενο έργου με θέμα: «Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δ.Δ. Καναλίου » ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1
- Ός προς το περιεχόμενο των ανωτέρω προγραμματικών συμβάσεων διατυπώνονται τα ακόλουθα

- Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Περάματος, ο σκοπός του έργου είναι η εγκατάσταση, η αγορά, η τοποθέτηση και η

συντήρηση των παιδικών χαρών στα όρια της Περιφερειακής Ενότητας Πειραιά. Επιδίωξη είναι η συμμετοχή όλων των παιδιών στο παιχνίδι χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ

- Η προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου Ιητών με θέμα «Προμήθεια και Εγκατάσταση Υλικών για τις Αθλητικές Εγκαταστάσεις ν. Ίου» έχει ως σκοπό την συνεργασία των συμβαλλομένων μερών για την εκπλήρωση της σύμβασης. ΑΔΑ:6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ
- Ο σκοπός της προγραμματικής σύμβασης ανάμεσα στον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη και τον Δήμο Νικολάου Σκουφά είναι η υλοποίηση του αντικειμένου που αναφέραμε παραπάνω. ΑΔΑ: Ω4ΟΘΩΚ5-31Π

Αν σε μια προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου και της ΔΕΥΑ δεν περιγράφονται αναλυτικά, με σαφέστατο και ακριβή τρόπο οι εργασίες που θα εκτελεστούν για την αποκατάσταση της βλάβης στο δίκτυο ύδρευσης, αυτό θα έχει ως συνέπεια να είναι μη νόμιμη και να μην εφαρμοστεί. (ΕΛΣυν, Πράξη 117/2010)

Στην προγραμματική σύμβαση που αναφέραμε παραπάνω, ανάμεσα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου Ιητών, η χρονική διάρκεια εκτέλεσης του αντικειμένου ξεκινάει από την ημέρα υπογραφής της συμβάσης ανάμεσα στα συμβαλλόμενους φορείς. Η χρονική διάρκεια ορίζεται στους δώδεκα (12) μήνες, αλλά με δικαίωμα παράτασης της έως το τέλος της πράξης, όμως πάντα μέσα στο χρονικό διάστημα πραγματοποίησης της, που καθορίζει το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης και ειδικότερα το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου 2021-2025. ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Περάματος, η χρονική διάρκεια εκτέλεσης του αντικειμένου ξεκινάει από την υπογραφή της και η διάρκεια της καθορίζεται σε τριάντα πέντε (35) μήνες. Στο χρονικό διάστημα αυτό συνυπολογίζεται η εκπλήρωση των εργασιών από τον ανάδοχο μέχρι την τελική παραλαβή του έργου και ο χρόνος καλής λειτουργίας του. Με εισήγηση την κοινής επιτροπής παρακολούθησης της σύμβασης αλλά και με συμφωνία των συμβαλλομένων μερών, η χρονική διάρκεια δύναται να παραταθεί μέχρι είκοσι τέσσερις (24) μήνες. ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ. Στην προγραμματικής σύμβασης ανάμεσα στον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη και τον Δήμο Νικολάου Σκουφά, η χρονική διάρκεια ξεκινάει από την ημέρα υπογραφής της σύμβασης μέχρι την τελική παραλαβή ολοκλήρωσης του έργου. ΑΔΑ: Ω4ΟΘΩΚ5-31Π. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Νικολάου Σκουφά και το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας, η χρονική διάρκεια εκτέλεσης του αντικειμένου ξεκινάει από την ημέρα υπογραφής των παραπάνω

συμβαλλόμενων μερών και θα διαρκεί για διάστημα μέχρι έξι (6) μηνών. ΑΔΑ: Κ246ΗΚ6-45Χ. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Πρέβεζας και της Περιφέρειας Ηπείρου που έχει ως αντικείμενο έργο με θέμα: «Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δ.Δ. Καναλίου » η διάρκεια της οποίας ξεκινάει από την ημέρα της υπογραφή της και με διάρκεια το πολύ έως είκοσι (20) μήνες. ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1

Σύμφωνα με την μελέτη της προγραμματικής σύμβασης μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Περάματος ο προϋπολογισμός του αντικειμένου ανέρχεται στο ποσό των 1.499.982,31 € συμπεριλαμβανομένου και του Φ.Π.Α. ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά και το Εκκλησιαστικό συμβούλιο Παλαιού Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Κομποτίου Άρτας, με θέμα: «Προμήθεια και τοποθέτηση ρολογιού επι του καμπαναριού στην κεντρική πλατεία Κομποτίου», ο προϋπολογισμός της εκτέλεση του έργου ανέρχεται στο ποσό των 2.604,00 € συμπεριλαμβανομένου και του Φ.Π.Α ΑΔΑ: Ψ4ΘΟΩΚ5-ΑΧΓ. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Νικολάου Σκουφά και το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας, με θέμα: «Συντήρηση Αγιογραφιών του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας» ο προϋπολογισμός του έργου αφορά το ποσό των 10.000,00 € συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α. ΑΔΑ: Κ246ΗΚ6-45Χ. Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Πρέβεζας και της Περιφέρειας Ηπείρου που έχει ως αντικείμενο έργο με θέμα: «Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δ.Δ. Καναλίου», ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στο ποσό των 35.000,00 € συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α. ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1

Στην προγραμματική σύμβαση που περιγράψαμε παραπάνω μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά που στο εξής θα ονομάζεται για λόγους συντομίας «Κύριος του Έργου» και τον Αναγκαστικό Σύνδεσμο Διαχείρισης Στερέων Αποβλήτων Διαχειριστικής Ενότητας Ηπείρου ο οποίος θα αποκαλείται για λόγους συντομίας «Φορέας Υλοποίησης», οι συμβαλλόμενοι φορείς αναλαμβάνουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις και δικαιώματα. Ο « Κύριος του Έργου» αναλαμβάνει:

- να ορίσει τον εκπρόσωπο του στην Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης,
- να διευκολύνει το επιστημονικό προσωπικό που θα απασχοληθεί στην συγκέντρωση όλων των αναγκαίων πληροφοριών και στοιχείων που απαιτούνται για την εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης,
- να συνεργάζεται με τον «Φορέα Υλοποίησης» με σκοπό την άμεση πληροφόρηση του κοινού και την προβολή του Έργου,

- να προφυλάξει με κάθε τρόπο τη λειτουργία και την συντήρηση του έργου μετά το πέρας των εργασιών, είτε αναλαμβάνοντας ο « Κύριος του Έργου» την λειτουργία του, είτε να την παραπέμψει σε τρίτο φορέα.

Ο «Φορέας Υλοποίησης» αναλαμβάνει:

- να απασχολεί και να παραχωρεί το επιστημονικό προσωπικό με τα απαραίτητα και αντίστοιχα προσόντα, με σκοπό να διασφαλισθεί η ακεραιότητα πραγματοποίησης του έργου,
  - να επιτυγχάνει τη χρηματοδότηση του έργου μεριμνώντας για την καταχώρηση του σε συλλογική απόφαση χρηματοδότησης και για την απρόσκοπτη κατανομή των πιστώσεων,
  - να εποπτεύει τις χρηματοροές του έργου,
  - να ελέγχει ποιοτικά και ποσοτικά τα παραδοτέα και να τα παραλαμβάνει βάσει των σχετικών συμβάσεων, σε συνεργασία με τον « Κύριο του Έργου»
  - να ενδιαφέρεται για την ενημέρωση του κοινού και την προβολή του έργου.
- ΑΔΑ: Ψ119ΩΚ5-Φ6Π

- Στην προγραμματική σύμβαση που αναφέραμε παραπάνω, ανάμεσα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου Ιητών, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι συμβαλλόμενοι φορείς είναι όπως:

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- Την παροχή χρηματοδότησης έως το ποσό των 180.000,00 € μαζί με το ΦΠΑ.
- Να ορίσει στην Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης της προγραμματικής σύμβασης των εκπρόσωπο που θα συμμετάσχει σε αυτήν.

Ο Δήμος Ιητών

- Την συγγραφή και την έγκριση του φακέλου δημοπράτησης
- Σύμφωνα με την κείμενη Νομοθεσία, η δημοπράτηση θα ενσωματώνει όλες τις εργασίες που θα εκτελεστούν στις αθλητικές εγκαταστάσεις του Νησιού
- Την μέριμνα για την αποδοχή όποιων αδειοδοτήσεων απαιτούνται, την συγγραφή και έγκριση της μελέτης, την εκτέλεση των εργασιών ως φορέας

κατασκευής, ως διευθύνουσα υπηρεσία, ως αναθέτουσα αρχή κτλ. σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν.4412/2016. (Ν.4412/2016)

- Να ορίσει στην Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης της σύμβασης, τους δυο εκπροσώπους που θα συμμετάσχουν σε αυτήν
  - Να πάρει όλα τα αναγκαία μετρά προστασίας των πολιτών και των εργαζομένων, στους χώρους όπου θα γίνει η υλοποίηση του έργου
  - Εκτός της χρηματοδότησης της σύμβασης από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, την ανάληψη σε περίπτωση που απαιτηθεί νέα συμπληρωματική χρηματοδότηση για την υλοποίηση της πράξης σύμφωνα με την μελέτη
  - Να δίνει όλες τις πληροφορίες και αποφάσεις που λαμβάνονται αναφορικά με την εξέλιξη υλοποίησης του έργου στην διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ
- Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Πρέβεζας και της Περιφέρειας Ηπείρου που έχει ως αντικείμενο έργο με θέμα: «Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δ.Δ. Καναλίου», τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι συμβαλλόμενοι φορείς είναι όπως:

Η Περιφέρεια Ηπείρου αναλαμβάνει:

- Να συμπεριλάβει στον οικονομικό προϋπολογισμό της, του έτους 2015, το συνολικό ποσό των τριάντα πέντε χιλιάδων ευρώ (35.000,00 €) συμπεριλαμβανομένου και του Φ.Π.Α., καθώς και να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα και τις αποφάσεις που είναι αναγκαία ώστε να καταστεί εφικτή η εκταμίευση και διάθεση του ποσού για την εξόφληση του εργολάβου του έργου.
- Να επεξεργαστεί ολοκληρωμένη τεχνική μελέτη, τεύχη δημοπράτησης καθώς και των υπόλοιπων διαδικασιών που απαιτούνται.
- Σύμφωνα με το Ν.3669/2008 «Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Δημοσίων Έργων » να δημοπρατήσει, να αναθέσει και να εποπτεύει το έργο.
- Σύμφωνα με τις ειδικές υπάρχουσες διατάξεις, να εκτελεί την οικονομική διαχείριση του έργου.
- Ανάλογα με την πορεία και την πρόοδο των εργασιών του έργου, η καταβολή της χρηματοδότησης θα πραγματοποιηθεί με την κατάθεση της κατάλληλης πιστοποίησης

Ο δήμος Πρέβεζας αναλαμβάνει:

- Να πάρει όλες τις απαραίτητες αποφάσεις και να προσφέρει τεχνική ή διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη, όπου αυτήν χρειάζεται με σκοπό την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εκτέλεσης του σκοπού της παρούσας συμβάσης.
- Να παραχωρεί και να συμμετέχει με τους τεχνικούς υπαλλήλους των υπηρεσιών του, στην επιτροπή παραλαβής του έργου. ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1

Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της προγραμματικής συμβάσης μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά και το Εκκλησιαστικό συμβούλιο Παλαιού Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Κομποτίου Άρτας, ξεκινάει με την υπογραφή των παραπάνω συμβαλλόμενων μερών και θα έχει διάρκεια έξι (6) μηνών. Το χρονοδιάγραμμα για λόγους αντικειμενικούς δύναται να τροποποιηθεί ολοκληρωτικά ή τμηματικά , με νέα έγγραφη συμφωνία των συμβαλλομένων μερών και έπειτα από την σχετική πρόταση της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης της παρούσας προγραμματικής σύμβασης. ΑΔΑ: Ψ4ΘΟΩΚ5-ΑΧΓ. Στην προγραμματική σύμβαση που αναφέραμε παραπάνω, ανάμεσα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου Ιητών, το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής έχει ως εξής:

- Ένας (1) μήνας χρονική διάρκεια για την δημοπράτηση του έργου
- Εννέα (9) μήνες για την προμήθεια και τοποθέτηση του εξοπλισμού
- Δυο (2) μήνες για την αποπληρωμή του εξοπλισμού και την παραλαβή του

Το χρονοδιάγραμμα των δώδεκα (12) μηνών, δύναται να παραταθεί μέχρι την ολοκλήρωση του αντικειμένου της σύμβασης καθώς οι προαναφερόμενες προθεσμίες είναι ενδεικτικές, κατόπιν από αιτιολογημένη πρόταση της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης της παρούσας σύμβασης. Στην συνέχεια μετά την ολοκλήρωση των εργασιών θα εκδοθεί βεβαίωση περάτωσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 168 του Ν.4412/2016 και πρωτόκολλο διοικητικής παραλαβής για χρήση κατά τις διατάξεις του άρθρου 169 του Ν.4412/2016, οι οποίες αποτελούν επαρκείς προϋποθέσεις για την ολοκλήρωση της προγραμματικής σύμβασης. (Ν.4416/2016) Στην σύμβαση δεν προβλέπεται στάδιο για την διαχείριση, συντήρηση και την εκμετάλλευση. Η ολοκλήρωση της προγραμματικής σύμβασης δεν επιδρά στα δικαιώματα του δήμου που πηγάζουν από την

εργολαβική σύμβαση που θα υπογραφεί με τον προμηθευτή, τα οποία καθορίζονται από τις διατάξεις εκτέλεσης δημοτικών έργων/προμηθειών. ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ. Το χρονοδιάγραμμα μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Δήμου Περάματος

ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ

Για την υλοποίηση της προγραμματικής σύμβασης ανάμεσα στον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη και τον Δήμο Νικολάου Σκουφά, θα απασχοληθεί όλο το τεχνικό προσωπικό της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Νικολάου Σκουφά. ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ. Η προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά και του Δήμου Ζηρού που έχει ως αντικείμενο την παραχώρηση της αρμοδιότητας υλοποίησης της πράξης: «Βελτίωση και εκσυγχρονισμός εξωτερικού και εσωτερικού δικτύου ύδρευσης οικισμού Πέτα» προκειμένου να εξυπηρετηθεί η εκτέλεση του έργου είναι δυνατή η απασχόληση προσωπικού του Δήμου Νικολάου Σκουφά και των φορέων λειτουργίας, στον Δήμο Ζηρού αποκλειστικά για τις ανάγκες εκτέλεσης της παρούσας σύμβασης. Το προσωπικό που θα απασχοληθεί καθορίζεται με συναφή απόφαση του Δήμου Νικολάου Σκουφά και των φορέων λειτουργίας σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. ΑΔΑ: 4ΑΓΘΩΚ5-Λ. Η προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά και το Εκκλησιαστικό

συμβούλιο Παλαιού Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Κομποτίου Άρτας, ο προϋπολογισμός τον οποίο αναφέραμε ανέρχεται στο ποσό των δυο χιλιάδων εξακόσια τέσσερα ευρώ (2.604,00 €) μαζί με το ΦΠΑ. Το ποσό αυτό θα χρηματοδοτηθεί από τους ίδιους πόρους του Δήμου Νικολάου Σκουφά. ΑΔΑ: Ψ4ΘΟΩΚ5-ΑΧΓ_Στην προγραμματική σύμβαση του Δήμου Αρταίων και του Κέντρου Κοινωνικής Μέριμνας – Παιδείας – Αθλητισμού – Πολιτισμού (Κ.Κ.Μ.Π.Α.Π), με αντικείμενο υλοποίησης του έργου «Έργο προσαρμογής λειτουργούντων παιδικών, βρεφονηπιακών σταθμών του Κ.Κ.Μ.Π.Α.Π. Δήμου Αρταίων σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 99/2017». Ο προϋπολογισμός του συγκεκριμένου έργου ανέρχεται στο ποσό των οκτακόσιων χιλιάδων ευρώ (800.000,00 €) μαζί με τον ΦΠΑ, από τα οποία οι τριακόσιες πένητα χιλιάδες ευρώ (350.000,00 €) χρηματοδοτούνται από τους ίδιους πόρους του Δήμου Αρταίων, ενώ οι τετρακόσιες πενήντα χιλιάδες ευρώ (450.000,00) θα χρηματοδοτηθούν απ' την υπ' αρ. πρωτ. 65978/20-11-2018 εγκριτικής απόφασης του Υπουργείου Εσωτερικών. Η συγκεκριμένη χρηματοδότηση θα διαμορφωθεί ύστερα από την υποβολή των νόμιμων παραστατικών στο Υπουργείο Εσωτερικών και ανάλογα με την πορεία εξέλιξης του έργου. ΑΔΑ: 63ΙΕΩΨΑ-7ΚΒ_Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Νικολάου Σκουφά και το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας, με θέμα: «Συντήρηση Αγιογραφιών του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας» το έργο θα χρηματοδοτηθεί από την Περιφέρεια Ηπείρου με ΚΑ 2014ΕΠ53000007_Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του δήμου Πρέβεζας και της Περιφέρειας Ηπείρου που έχει ως αντικείμενο έργο με θέμα: «Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δ.Δ. Καναλίου», οι πόροι από τους οποίους θα χρηματοδοτηθεί το έργο θα καλυφθούν από την Περιφέρεια Ηπείρου και συγκεκριμένα στις πιστώσεις του έργου της Σ.Α.Ε.Π. 030 Ηπείρου με Κ.Α. 2012ΕΠ03000012 ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1_Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Κρήτης και του Δήμου Κισσάμου, με αντικείμενο την εκτέλεση του έργου «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ, ΥΠΟΕΡΓΟ: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ 2ΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ, Δ.Ε, ΚΙΣΣΑΜΟΥ, ΔΗΜΟΥ ΚΙΣΣΑΜΟΥ», στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα και συμβαλλομένων μερών αναφέρεται ότι, τα λειτουργικά έξοδα του φορέα όπως είναι οι αμοιβές του προσωπικού και των υπηρεσιών του για την υλοποίηση της προγραμματικής σύμβασης θα καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του έργου. ΑΔΑ: 63ΞΦ7ΛΚ-ΛΤΗ_Στην προγραμματική σύμβαση μεταξύ του Δήμου Νικολάου Σκουφά και τον Αναγκαστικό Σύνδεσμο Διαχείρισης Στερέων Αποβλήτων Διαχειριστικής Ενότητας Ηπείρου, για την παρακολούθηση της υλοποίησης της παρούσας σύμβασης και όπως ορίζει η παρ. 2^α του άρθρου 100 του ν.3852/2010, συστήνεται «Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης» η οποία θα εδρεύει στα Ιωάννινα. Η Κοινή Επιτροπή

Παρακολούθησης απαρτίζεται συνολικά από τρία (3) μέλη, εκ των οποίων ο «Κύριος του Έργου» συμμετάσχει με έναν (1) εκπρόσωπο ο οποίος θα είναι Προέδρος της επιτροπής παρακολούθησης μαζί με το αναπληρωματικό μέλος του, ο «Φορέας Υλοποίησης » συμμετάσχει με έναν (1) εκπρόσωπο μαζί με το αναπληρωματικό μέλος του και ο «Κύριος του Έργου» υποδεικνύει έναν (1) ακόμα μέλος μαζί με τον αναπληρωτή του. Οι συμβαλλόμενοι φορείς της παρούσας σύμβασης έπειτα από την κοινοποίηση της απόφασης ένταξης της πράξης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών, ορίζουν τα μέλη της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοση της απόφασης.

Βασικό αντικείμενο της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης είναι η παρακολούθηση και ο συντονισμός όλων των απαραίτητων εργασιών που χρειάζονται για την ολοκλήρωση της παρούσας προγραμματικής σύμβασης, όπως είναι η τήρηση του χρονοδιαγράμματος και των όρων της, η εξακρίβωση της ολοκλήρωσης των αμφοτέρωθεν υποχρεώσεων, η εισήγηση προς τα αρμόδια όργανα των συμβαλλομένων μερών κάθε απαραίτητου μέτρου και ενέργειας για την πραγματοποίηση της παρούσας, η δικαιολογημένη εισήγηση για την μεταβολή των όρων της σύμβασης και η επίλυση τυχόν προβλημάτων σχετικά με την ερμηνεία των όρων και τον τρόπο εφαρμογής τους αναμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη. Επίσης, η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης συγκαλείται αμέσως μετά την υπογραφή της παρούσας προγραμματικής σύμβασης από τον Πρόεδρο της. Τα μέλη της ειδοποιούνται με γραπτή πρόσκληση στην οποία αναγράφονται και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης που εισάγονται προς συζήτηση. Παράλληλα στην πρώτη συνεδρίαση της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης εκλέγεται και το μέλος της που θα εκτελεί χρέη γραμματέα.

Στην Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης εφόσον κάποιο από τα μέλη το απαιτήσει, θα πρέπει να στελεχώνεται και από το απαραίτητο ειδικό προσωπικό το οποίο θα έχει πλήρη γνώση του αντικειμένου της σύμβασης. Το προσωπικό αυτό θα αποτελεί την «Τεχνική Επιτροπή», η οποία έπειτα από αίτημα της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης θα μπορεί να συμμετάσχει και έχει άποψη επι των ειδικευμένων ζητημάτων της σύμβασης που συνδέονται με την εκτέλεση του έργου, όμως δεν θα έχει το δικαίωμα παροχής ψήφου. Οι απόψεις, οι προτάσεις της Τεχνικής Επιτροπής δεν είναι δεσμευτικές για την Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

Επιπλέον, η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης συνεδριάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα μετά την υπογραφή της, καθώς και μετά από σχετικό αίτημα από οπουδήποτε

από τα μέλη της, για την επίλυση τυχόν ζητημάτων της σύμβασης που έχουν προκύψει. Επίσης το κάθε μέλος έχει το δικαίωμα να προσκαλέσει στις συνεδριάσεις υπηρεσιακά στελέχη του φορέα από τον οποίο έχει ορισθεί και τα οποία είναι εμπλεκόμενα στην εφαρμογή του αντικειμένου της σύμβασης. Η τήρηση των πρακτικών της συνεδρίασης της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης μετά την υπογραφή τους αποστέλλονται σε όλα τα μέλη της.

Η συνεδρίαση της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης θα είναι έγκυρη μόνο όταν απαρτίζεται πλήρως από όλα τα μέλη της. Οι αποφάσεις της δε θα πρέπει να είναι δικαιολογημένες με πλειοψηφία των μελών της καθώς δεσμεύουν όλους του συμβαλλόμενους φορείς. Για την λειτουργία της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης οι λεπτομέρειες που θα πιθανώς απαιτηθούν θα καθορίζονται με αποφάσεις της. ΑΔΑ: Ψ1Ι9ΩΚ5-Φ6Π. «Η παράβαση οποιουδήποτε από τους όρους αυτής της σύμβασης, που αποτελούν όλοι σημαντική, από οποιοδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη, δίνει στο άλλο το δικαίωμα να απαιτήσει την επανόρθωση των αντισυμβατικών πράξεων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στο ενδεχόμενο αδυναμίας ή παραμέλησης προς επανόρθωση από της πλευράς του ενός μέρους ο αντισυμβαλλόμενος το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, απαιτώντας κάθε θετική ή αποθετική ζημία.» ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1

Όπως αναφέραμε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, το σημερινό νομοθετικό πλαίσιο και τα χρηματικά όρια που ισχύουν, μέχρι τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000,00 €) χωρίς ΦΠΑ έχουμε απ' ευθείας ανάθεση με απόφαση Δημάρχου. Πάνω από τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000,00 €) χωρίς ΦΠΑ και μέχρι τις διακόσιες δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (215.000,00 €) (για τις προμήθειες και γενικές υπηρεσίες) έχουμε ανοικτό ηλεκτρονικό διαγωνισμό μέσω του συστήματος ΕΣΗΔΗΣ. Για ποσά πάνω από διακόσιες δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (215.000,00 €) χωρίς ΦΠΑ έχουμε ανοικτό διεθνή ηλεκτρονικό διαγωνισμό με υποχρέωση δημοσίευσης στο φύλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τουλάχιστον πέντε ημέρες (5) πριν την δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο. Σε αυτή την περίπτωση αν σε σαράντα οχτώ (48) ώρες δεν λάβουμε ενημέρωση από το φύλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την δημοσίευση, μπορούμε μετά να προχωρήσουμε στην δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο. Οι διαγωνισμοί γίνονται με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια που προβλέπονται από τον νόμο.

Τα βήματα των διαδικασιών που ακολουθούνται είναι όπως:

1. Μελέτη προμήθειας ή υπηρεσίας από τα ανάλογο τμήμα.

Η μελέτη περιλαμβάνει τουλάχιστον την

- α) τεχνική έκθεση,
- β) τον ενδεικτικό προϋπολογισμό,
- γ) τις τεχνικές προδιαγραφές
- δ) την συγγραφή υποχρεώσεων.

Μπορεί επίσης να περιέχει και την προσμέτρηση υλικών καθώς και τιμολόγιο των υλικών

2. Πρωτογενές αίτημα

3. Τεκμηριωμένο αίτημα της αρμόδιας υπηρεσίας.

Πλέον στο τεκμηριωμένο αίτημα αποδεικνύεται και τυχόν η αδυναμία εκτέλεσης από τις υπηρεσίες του Δήμου (ειδικά για τις γενικές υπηρεσίες), που παλιότερα γινόταν με ξεχωριστή εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας και ξεχωριστή απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής (Α.Ο.Ε.).

4. Απόφαση Ανάληψης Υποχρέωσης (Α.Α.Υ.)

5. Όλα τα παραπάνω διαβιβάζονται στο τμήμα Προμηθειών και Αποθηκών με διαβιβαστικό και αναφορά τους ως συνημμένα αυτού. Παράλληλα στέλνονται και ηλεκτρονικά μέσω του κοινόχρηστου φακέλου του τοπικού δικτύου, προκειμένου να δημιουργηθεί ο ηλεκτρονικός φάκελος του διαγωνισμού. Σε περίπτωση που δεν αποσταλούν υπάρχει η δυνατότητα να αντληθούν από το ΚΗΜΔΗΣ (μόνο το πρωτογενές και η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης, ενώ το τεκμηριωμένο θα πρέπει να το στείλει η υπηρεσία που έκανε την μελέτη).

6. Συγγραφή των όρων της διακήρυξης του διαγωνισμού βάσει των τεχνικών προδιαγραφών και της συγγραφής υποχρεώσεων που περιλαμβάνονται στην μελέτη. Οι δήμοι πλέον χρησιμοποιούν συνήθως τα υποδείγματα της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. που βρίσκονται στην ιστοσελίδα τους, προσαρμοσμένα στις ανάγκες της κάθε μελέτης.

7. Αποστολή στην Οικονομική Επιτροπή των τεχνικών προδιαγραφών (από την μελέτη) και όρων της διακήρυξης για έγκρισή τους.

8. Όταν αναρτηθεί στην «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» η απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της έγκρισης των Τεχνικών Προδιαγραφών και των Όρων Διακήρυξης, συμπληρώνουμε στην διακήρυξη τον αριθμό της απόφασης της οικονομικής επιτροπής, μαζί με τον ΑΔΑ που έχει πάρει. Επίσης, στην συνέχεια συμπληρώνονται οι ημερομηνίες κατάθεσης δικαιολογητικών και η ημερομηνία αποσφράγισης των δικαιολογητικών στον ανοικτό διαγωνισμό.

Οι ημερομηνία κατάθεσης των δικαιολογητικών συμμετοχής και οικονομικής προσφοράς του ανοικτού διαγωνισμού είναι δεκαπέντε (15) ημέρες μετά από την δημοσίευση της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, και για τον διεθνή ανοικτό στις τριάντα (30) ημέρες η ανάρτηση των δικαιολογητικών και την τέταρτη (4) εργάσιμη ημέρα μετά την ημερομηνία κατάθεσης προσφοράς, μετά γίνεται το άνοιγμα των δικαιολογητικών και των οικονομικών προσφορών.

Εντός των τριών (3) εργάσιμων ημερών πριν την αποσφράγιση, θα πρέπει οι συμμετέχοντες να έχουν στείλει τον φυσικό φάκελο με τα τυχόν υποχρεωτικά προς κατάθεση δικαιολογητικά (συνήθως είναι η εγγυητική επιστολή συμμετοχής και όποια έγγραφα δεν μπορούν να υπογραφούν ψηφιακά από τους συμμετέχοντες).

9. Στην συνέχεια ετοιμάζεται το σχέδιο της διακήρυξης μαζί με την περίληψη της διακήρυξης και το διαβιβαστικό για δημοσίευση της περίληψης στις εφημερίδες (για ανοικτό τρεις (3) τοπικές εκ των οποίων δυο (2) καθημερινές και μια εβδομαδιαία). Στην συνέχεια τα υπογράφει ο Δήμαρχος. Μόλις τα υπογράψει δημιουργούμε το pdf αρχείο της περίληψης της διακήρυξης την οποία και αναρτούμε στην «ΔΙΑΥΓΕΙΑ».

Όταν πάρουμε τον αριθμό από την «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» στέλνουμε το διαβιβαστικό στις εφημερίδες μαζί με την περίληψη για δημοσίευση και ζητάμε να μας αποστείλουν τουλάχιστον δυο αντίγραφα της εφημερίδας που θα γίνει η δημοσίευση με το αντίστοιχο τιμολόγιο δαπάνης στα στοιχεία του Δήμου. Το συγκεκριμένο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) το αποστέλλουμε και στο Εμπορικό Επιμελητήριο ή και στο Σωματείο βενζινοπωλών στην περίπτωση διαγωνισμού των καυσίμων – λιπαντικών.

Στην συνέχεια προσθέτουμε την περίληψη της διακήρυξης με τον αριθμό ΑΔΑ, την μελέτη και το ΕΕΕΣ στην διακήρυξη, και αφού δημιουργήσουμε το pdf αρχείο της διακήρυξης την αναρτούμε στο ΚΗΜΔΗΣ.

Κατόπιν ενημερώνουμε τον ηλεκτρονικό διαγωνισμό που έχουμε φτιάξει στο ΕΣΗΔΗΣ με την διακήρυξη (το ενιαίο αρχείο με την περίληψη της διακήρυξης) που φέρει και αριθμό ΑΔΑΜ καθώς και τα δυο αρχεία ΕΕΕΣ (pdf και xml που δημιουργούμε στην ιστοσελίδα του ΕΣΗΔΗΣ), και στην συνέχεια δημοσιοποιούμε τον ηλεκτρονικό διαγωνισμό.

10. Όταν γίνει η δημοσίευση του διαγωνισμού (ανάρτηση στο ΚΗΜΔΗΣ και ΕΣΗΔΗΣ), ενημερώνουμε και τα μέλη της επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού. Καλό θα είναι να γίνεται κοινοποίηση σε όλα τα μέλη, τακτικά (τρία (3) μέλη συνήθως αλλά μπορεί να είναι και πέντε (5)) και αναπληρωματικά (αντίστοιχα τρία (3) ή πέντε (5) μέλη) προκειμένου να μην υπάρξει πρόβλημα με τυχόν άδειες των μελών.
11. Με την διενέργεια του διαγωνισμού, η επιτροπή διενέργειας διαγωνισμού πρέπει να στέλνει τα πρακτικά του κάθε σταδίου του διαγωνισμού. Τα πρακτικά εκτός από τα υπογεγραμμένα έγγραφα θα πρέπει να στέλνονται και ηλεκτρονικά για την ενημέρωση του ηλεκτρονικού φακέλου του διαγωνισμού.

Τα πρακτικά στα πρώτα στάδια του διαγωνισμού δεν στέλνονται στους προμηθευτές. Μόνο όταν υπάρξει οριστικός ανάδοχος τα στέλνουμε μαζί με τις αποφάσεις της οικονομικής επιτροπής προκειμένου να μην υπάρξει νομικό πρόβλημα, βάσει των διατάξεων του Ν.4412/2016, με την υπογραφή της σύμβασης. Αξίζει να τονίσουμε ότι όλη η επικοινωνία στα διάφορα στάδια του διαγωνισμού γίνεται με τα μέλη της επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού και τους προμηθευτές. Η μόνη ανάμειξη σε αυτά τα στάδια είναι στην περίπτωση του ηλεκτρονικού διαγωνισμού που η επικοινωνία γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και αφορά ερωτήματα / απαντήσεις ή τυχόν προδικαστικές προσφυγές. Πάντοτε όλα τα έγγραφα που αναρτώνται υπάρχουν σε έγγραφη και ενυπόγραφη μορφή στο αρχείο του δήμου, και φέρουν την ψηφιακή υπογραφή σε ακριβές αντίγραφο που αναρτάται από τον δήμο στο ΕΣΗΔΗΣ.

12. Όταν υπάρχει απόφαση της οικονομικής επιτροπής στους ηλεκτρονικούς διαγωνισμούς την αποθηκεύουμε στον ηλεκτρονικό φάκελο του διαγωνισμού με τον ΑΔΑ, και στην συνέχεια την αναρτούμε στο ΕΣΗΔΗΣ τόσο στα συνημμένα της

κεφαλίδας του διαγωνισμού, όσο και στην επικοινωνία προς τους προμηθευτές και ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκετε ο διαγωνισμός.

13. Όταν υπάρξει οριστικός ανάδοχος στους ηλεκτρονικούς διαγωνισμούς, η απόφαση της οικονομικής επιτροπής μαζί με τα πρακτικά όλων των σταδίων κοινοποιούνται σε όλους τους συμμετέχοντες και περιμένουμε για τυχόν ένδικα μέσα (δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία γνωστοποίησης της απόφασης της οικονομικής επιτροπής).
14. Στην συνέχεια στέλνουμε για έλεγχο νομιμότητας στην Περιφέρεια όλη την διαδικασία.

Με τις τελευταίες τροποποιήσεις για ποσά άνω των τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000,00 €) (χωρίς ΦΠΑ) οι διαγωνιστικές διαδικασίες πάνε για έλεγχο νομιμότητας στην Περιφέρεια. Επιπλέον για ποσά διαγωνισμών από τριακόσιες χιλιάδες ευρώ (300.000,00 €) (χωρίς ΦΠΑ) μέχρι ένα εκατομμύριο ευρώ (1.000.000,00 €) (χωρίς ΦΠΑ) γίνεται προσυμβατικός έλεγχος (εκτός των δικαιολογητικών αποστέλνεται και δείγμα της ή των συμβάσεων) και από τους Επιτρόπους του Ελεγκτικού Συνεδρίου που βρίσκονται στις έδρες των Νομών. Για ποσά πάνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000,00 €) ο προσυμβατικός έλεγχος γίνεται από το αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Αθήνα. Τα παραπάνω ποσά αφορούν μη συγχρηματοδοτούμενες διαδικασίες. Σε περίπτωση συγχρηματοδότησης (π.χ. ΕΣΠΑ) το ποσό είναι τα πέντε εκατομμύρια ευρώ (5.000.000,00 €) και ο έλεγχος γίνεται από το Κλιμάκιο.

15. Με την ολοκλήρωση των παραπάνω ελέγχων στέλνουμε πρόσκληση υπογραφής σύμβασης. Σε αυτή καλούμε τους αναδόχους / προμηθευτές μέσα σε 20 ημέρες να προσκομίσουν την εγγυητική καλής εκτέλεσης για την υπογραφή της σύμβασης. Επιπλέον στις περιπτώσεις που έχουν προηγηθεί προδικαστικές προσφυγές ή προσυμβατικός έλεγχος ζητάμε και υπεύθυνη δήλωση στην οποία δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016. Η υπεύθυνη δήλωση ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή και μνημονεύεται στο συμφωνητικό. Εφόσον δηλωθούν οψιγενείς μεταβολές, η δήλωση ελέγχεται από την Επιτροπή Διαγωνισμού, η οποία εισηγείται προς το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο.

- Όταν παραλειφθεί η εγγυητική καλής εκτέλεσης συντάσσουμε την σύμβαση την οποία την στέλνουμε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) στον ανάδοχο / προμηθευτή για έλεγχο και τυχόν διορθώσεις. Όταν ενημερωθούμε για την θετική απάντηση από τον ανάδοχο / προμηθευτή,

προχωράμε στην υπογραφή της σύμβασης και την ανάρτησή της στο ΚΗΜΔΗΣ. Στην συνέχεια στέλνουμε μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ένα αντίγραφο της στο αρμόδιο τμήμα και το υπεύθυνο υπάλληλο. Στον ανοικτό διαγωνισμό στο ΕΣΗΔΗΣ αφού αναρτήσουμε την σύμβαση στα συνημμένα της κεφαλίδας, κλείνουμε τον ηλεκτρονικό διαγωνισμό από τις «ενέργειες». (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.; Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.)

Σχηματικά ο φυσικός φάκελος του διαγωνισμού θα πρέπει να περιέχει τα εξής έγγραφα:

- Την μελέτη με όλα τα τμήματά της (τεχνική περιγραφή, ενδεικτικός προϋπολογισμός, τεχνικές προδιαγραφές, συγγραφή υποχρεώσεων και ενδεχομένως προσμέτρηση υλικών και τιμολόγιο υλικών).
- Πρωτογενές αίτημα
- Την απόφαση ανάληψης υποχρέωσης
- Την απόφαση της οικονομικής επιτροπής με έγκριση τεχνικών προδιαγραφών και όρων διακήρυξης.
- Την διακήρυξη.
- Περίληψη διακήρυξης.
- Διαβιβαστικό σε εφημερίδες.
- Αποδεικτικό μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) αποστολής του ως άνω διαβιβαστικού.
- Αποδεικτικό ενημέρωσης της επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού.
- Αποδεικτικό ανάρτησης περίληψης στον πίνακα ανακοινώσεων του Δήμου.
- Εφημερίδες με την δημοσίευση της περίληψης διακήρυξης.
- Πρακτικά κάθε σταδίου με την αντίστοιχη απόφαση της οικονομικής επιτροπής που εγκρίνει ή όχι τα πρακτικά.
- Ξεχωριστός φάκελος για περίπτωση προδικαστικής προσφυγής και άλλος ένας για τον έλεγχο νομιμότητας από την Περιφέρεια (στον οποίο οπωσδήποτε θα πρέπει να έχουμε την απόφαση της Περιφέρειας πριν προχωρήσουμε στην υπογραφή της σύμβασης).
- Σύμβαση προμήθειας ή υπηρεσιών.
- Ξεχωριστός φάκελος με την αλληλογραφία. (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.; Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.)

Έρευνα

Για το θεσμό της προγραμματικής σύμβασης και τον αναπτυξιακό τους χαρακτήρα, θεωρήθηκε σκόπιμο να κατατεθούν απόψεις των αιρετών. Για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των ερωτήσεων – απαντήσεων επιλέχθηκαν φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και συγκεκριμένα ο Δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων, ο Δήμος Νικολάου Σκουφά, ο Δήμος Πρέβεζας, ο Δήμος Αρταίων και ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη. Οι ερωτήσεις απευθύνθηκαν κυρίως σε (νυν και πρώην) αιρετούς καθώς και σε αρμόδιους υπαλλήλους των δήμων με εμπειρία στις προγραμματικές συμβάσεις. Η διαδικασία των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της μαγνητοφώνησης με ρητή συμφωνία των ερωτώμενων.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν διατυπώνονται ως ακολούθως:

- Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις στον δήμο;
- Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;
- Ποιο είναι το όφελος του δήμου από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;
- Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;
- Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;
- Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;
- Αν θα προτείνατε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Στη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στον δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων του ν. Άρτας, ο κύριος Στούμπας Επαμεινώνδας Προϊστάμενος της Οικονομικής Υπηρεσίας του δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων ανέφερε ότι έχουν πραγματοποιηθεί μια σειρά από έργα στον δήμο

Κεντρικών Τζουμέρκων μέσω των προγραμματικών συμβάσεων που είχαν σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής αλλά και βελτίωση της καθημερινότητας των κατοίκων. Εξαιτίας της υποστελέχωσης του δήμου σε τεχνικό και διοικητικό προσωπικό, δεν υπάρχει άλλος τρόπος για να γίνουν τα έργα και για αυτό προχωράει στην σύναψη προγραμματικών συμβάσεων με άλλους όμορους δήμους. Το όφελος του δήμου με τις προγραμματικές συμβάσεις, είναι να εκμεταλλεύεται τις χρηματοδοτήσεις από διάφορα προγράμματα για την υλοποίηση έργων, διότι δεν υπάρχει διαφορετικός τρόπος ώστε να γίνουν τα έργα αυτά. Τα προβλήματα που προέκυψαν κατά την διάρκεια εκτέλεσης του αντικειμένου ήταν πολλά, αλλά λόγω της καλής συνεργασίας μεταξύ των δυο πλευρών επιλύονταν άμεσα. Το πιο σύνηθες πρόβλημα κατά την άποψη του αφορούσε την διαδικασία πληρωμής και τις μετακινήσεις των υπαλλήλων. Προβλήματα ελέγχου νομιμότητας ή δημοσιονομικού ελέγχου δεν υπήρχαν στον δήμο και η συνεργασία με τους συμβαλλόμενους ήταν άριστη. Κλείνοντας μας πρότεινε την ανάγκη να μην υπάρχουν υποστελεχωμένοι δήμοι και να στελεχώνονται με έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να υλοποιούνται πιο γρήγορα και χωρίς καθυστερήσεις οι προγραμματικές συμβάσεις.

Κατά τη συζήτηση με τον κύριο Γιαννούλη Ευστάθιο, πρώην δήμαρχο του δήμου Νικολάου Σκουφά του ν. Άρτας, ο κύριος Γιαννούλης ανέφερε ότι κατά την διάρκεια της θητείας του ως δήμαρχος στον δήμο, πραγματοποιήθηκαν πολλά και μεγάλα έργα που είχαν αναπτυξιακό χαρακτήρα και στόχευαν στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Τα έργα αυτά κατά την άποψη του, θα μπορούσαν να υλοποιηθούν και με άλλο τρόπο αλλά θα δυσκολεύαν γενικά τις διαδικασίες, λόγω των γραφειοκρατικών αγκυλώσεων που θα υπήρχαν. Έτσι, καθίσταται ως μοναδικός ο τρόπος εκτέλεσης των έργων ή υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις, διότι πολλές φορές οι αναθέσεις έργων δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν.

Προβλήματα κατά την διάρκεια υλοποίησης των διαδικασιών ή εκτέλεσης του αντικειμένου δεν υπήρξαν σχεδόν ποτέ, καθώς οι προγραμματικές συμβάσεις υλοποιούνταν με την συναίνεση και των δυο πλευρών στα πλαίσια των από κοινού συμφωνημένων όρων. Επίσης, δεν υπήρξαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας κατά την θητεία του ως δήμαρχος και η συνεργασία του με τους συμβαλλόμενους δεν είχε προβλήματα και εξελίσσονταν ομαλά. Κλείνοντας, ο κύριος Γιαννούλης ερωτηθείς για τον εάν θα πρότεινε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ανέφερε ότι είναι θέματα μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών στις προγραμματικές συμβάσεις και δεν θεωρεί ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι, το μόνο που θα πρότεινε είναι η στελέχωση των δήμων.

Ο κύριος Μπαϊλης Χρήστος, πρώην δήμαρχος ανέφερε ότι, κατά την θητεία του ως δήμαρχος, υλοποίησε πολλά έργα με διάφορους φορείς μέσω των προγραμματικών συμβάσεων. Στην περίπτωση όμως όπου δεν υπήρχε ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων ο κύριος Μπαϊλης θεωρεί ότι τα έργα αυτά, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν και με άλλο τρόπο, αλλά θα έπρεπε ο δήμος να ξεκινήσει από μόνος του μια σειρά από ενέργειες όπως την σύνταξη της μελέτης, την ωρίμανση, την δημοπράτηση κτλ, ώστε να υλοποιησει το έργο, θα ήταν όμως μια χρονοβόρα και με πολυέξοδη διαδικασία. Το όφελος του δήμου από τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με τον τρόπο των αναθέσεων, είναι η εξοικονόμηση χρημάτων αλλά και του χρόνου που απαιτείται για την εκτέλεση του έργου.

Επιπρόσθετα δεν υπήρξαν προβλήματα κατά την διάρκεια των διαδικασιών αλλά και της εκτέλεσης του αντικειμένου, αλλά ούτε προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας στις προγραμματικές συμβάσεις και η συνεργασία με τους συμβαλλόμενους σε γενικές γραμμές ήταν πολύ καλή. Τέλος, ο κύριος Μπαϊλης για την καλύτερη συνεργασία με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, πρότεινε να προτιμώνται τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία ασχολούνται με μελέτες, καθώς και να υπάρχει μια πιο στενή συνεργασία των δήμων με τα πανεπιστήμια.

Ο κύριος Μίγδος Περικλής δήμαρχος του δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη του ν. Άρτας,, ανέφερε ότι ο δήμος έχει υλοποιήσει μια σειρά από έργα με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, παρόλου τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο δήμος, κυρίως από την έλλειψη προσωπικού. Εάν δεν υπήρχε ο θεσμός αυτός τα έργα θα πραγματοποιούνταν με αργούς ρυθμούς και θα χάνονταν χρηματοδοτήσεις λόγω της μη αξιοποιήσεις τους. Έτσι, ο δήμος προχωράει στην διαδικασία σύναψης προγραμματικής – διαβαθμικής και διαδημοτικής συνεργασίας για την υλοποίηση των έργων αυτών. Αναφορικά με το όφελος του δήμου από την εκτέλεση έργων με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με τον τρόπο των αναθέσεων ο κύριος Μίγδος ανέφερε ότι οι προγραμματικές - διαβαθμικές – διαδημοτικές δεν καθορίζουν τον τρόπο ανάθεσης αλλά περιγράφουν με σαφήνεια που δυο φορείς μπορούν να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον. Επίσης δεν παρατηρήθηκαν προβλήματα κατά την διάρκεια των διαδικασιών και τις εκτέλεσης του αντικειμένου, όπως επίσης δεν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας καθώς το νομικό πλαίσιο ξεκαθαρίζει κάθε έννοια νομιμότητας. Η συνεργασία με τους άλλους συμβαλλόμενους από την στιγμή που συμφώνησαν εξελίσσονταν ομαλά. Τέλος, ο κύριος Μίγδος προτείνει ως

μοναδική λύση για την καλύτερη συνεργασία με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, την κάλυψη όλων των λειτουργικών κενών θέσεων με το αντίστοιχο προσωπικό.

Σύμφωνα με την άποψη του κυρίου Τσιρογιάννη Χρήστου, δήμαρχο του Δήμου Αρταίων ο δήμος Αρταίων έχει υλοποιήσει πολλά έργα μέσω των προγραμματικών συμβάσεων για λογαριασμό του ιδίου του δήμου καθώς και άλλων όμορων δήμων μέσω της προγραμματικής – διαβαθμικής και διαδημοτικής συνεργασίας. Στο ενδεχόμενο που δεν είχαμε τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, ο κύριος Τσιρογιάννης θεωρεί πως δεν μπορούν να γίνουν τα έργα αυτά με άλλον τρόπο, γιατί πως θα εκχωρούσε κάποιος την αρμοδιότητα σε έναν δήμο για να πραγματοποιήσει έργα σε έναν άλλον. Θεωρεί επιπλέον ότι οι αναθέσεις δεν είναι κακό εργαλείο, αλλά μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μπορούν να γίνουν.

Στον δήμο Αρταίων δεν υπήρξαν προβλήματα κατά την διάρκεια των διαδικασιών ή της εκτέλεσης του αντικειμένου αλλά ούτε υπήρξαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας των προγραμματικών συμβάσεων και η συνεργασία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών ήταν πολύ ικανοποιητική. Τέλος ο κύριος Τσιρογιάννης θεωρεί ότι σαν θεσμός είναι πολύ καλά και δεν χρειάζεται παρεμβάσεις, το μόνο που θα πρότεινε ήταν η ενίσχυση των δήμων με προσωπικό.

Η κυρία Βαβέτση Ροζίνα δήμαρχος του δήμου Νικολάου Σκουφά της ΠΕ Άρτας, ανέφερε ότι ο δήμος πραγματοποιεί μια σειρά από έργα με τις προγραμματικές συμβάσεις καθώς επίσης συνεργάζεται και με άλλους όμορους δήμους για την παροχή βοήθειας σε αυτούς, καθώς ο δήμος έχει την απαραίτητη τεχνική και διαχειριστική επάρκεια για να υλοποιήσει τα έργα αυτά μέσω του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων. Τόνισε, επίσης πως εάν δεν υπήρχε ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων, πως ένας δήμος που δεν έχει την αρμοδιότητα θα πάει να εκτελέσει ένα έργο του οποίου η αρμοδιότητα ανήκει σε άλλον φορέα. Το τελευταίο διάστημα παρατηρήθηκαν πάρα πολλά προβλήματα για τον λόγο ότι δεν υπάρχουν χρηματοδοτήσεις και εξαιτίας της ενεργειακής – οικονομικής κρίσης πολλά έργα να έχουν καθυστερήσει και άλλα πάγωσαν. Σε γενικές γραμμές δεν αντιμετωπίστηκαν ποτέ θέματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας και η συνεργασία με τους συμβαλλόμενους ήταν καλή, καθώς δεν υπήρξε ποτέ κανένα πρόβλημα. Τέλος η κυρία Βαβέτση πρότεινε για την καλύτερη συνεργασία του θεσμού την μείωση της γραφειοκρατίας η οποία είναι μια σοβαρή αίτια από την οποία καθυστερούν σημαντικά τα έργα.

Συμπεράσματα συζήτησης-συνεντεύξεων

Από τις παραπάνω συνεντεύξεις συμπεραίνουμε ότι ο θεσμός των προγραμματικών συμβάσεων είναι πολύ σημαντικός για την τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς χωρίς τον θεσμό αυτόν είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατον να εκτελεστούν έργα ή υπηρεσίες σε δήμους που δεν έχουν την απαραίτητη τεχνική και διαχειριστική επάρκεια, εξαιτίας της υποστελέχωση τους άλλα και την απουσία κάλυψης των λειτουργικών κενών θέσεων με έμπειρο προσωπικό. Παρατηρήσαμε ότι οι δήμοι δεν αντιμετώπιζαν ιδιαίτερα προβλήματα κατά την διάρκεια των διαδικασιών ή μετά την σύναψη των προγραμματικών συμβάσεων. Επίσης, σε γενικές γραμμές δεν υπήρχαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας, καθώς ούτε και προβλήματα στην συνεργασία με τους συμβαλλόμενους. Κοινή ομολογία όλων των δήμων ήταν ότι χρειάζονται άμεσα όλοι να ενισχυθούν με έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό για την στελέχωση τους και να μειωθούν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες που καθυστερούν την υλοποίηση των έργων ή των υπηρεσιών. Το μεγαλύτερο πρόβλημα παρατηρήθηκε στους μικρούς και ορεινούς δήμους όπου αντιμετώπιζαν σοβαρή έλλειψη προσωπικού, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να διεκδικήσουν χρηματοδοτήσεις, να συντάξουν και να ωριμάσουν μελέτες και να υλοποιήσουν τα έργα ή τις υπηρεσίες τους. Σημαντικό ρολό έπαιξαν κυρίως οι μεγάλοι και αναπτυγμένοι δήμοι, όπου είχαν την τεχνική και διαχειριστική επάρκεια και μέσω της προγραμματικής – διαβαθμικής και διαδημοτικής συνεργασίας βοηθάνε τους μικρούς και ορεινούς δήμους, ώστε να μην χάνουν τις χρηματοδοτήσεις που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη τους αλλά και να υλοποιούν τα αναπτυξιακά έργα που αναβαθμίζουν και βελτιώνουν καθημερινά την εξυπηρέτηση του πολίτη.

Συμπεράσματα

Πρωταρχικός στόχος της σύναψης προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των άλλων φορέων (δημόσιος, κοινωνικός και ιδιωτικός τομέας) είναι η ανάπτυξη της γεωγραφικής περιοχής όπου στην οποία θα γίνουν οι παρεμβάσεις και θα πραγματοποιηθούν τα έργα ή οι παρεχόμενες υπηρεσίες που συνιστούν το αντικείμενο της προγραμματικής σύμβασης.

Κύριος σκοπός τους, όπως προαναφέραμε στην εργασία μας, είναι η διευκόλυνση της υλοποίησης των έργων και των μελετών και παροχής υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο με χαρακτήρα αναπτυξιακό, την αποφυγή εμποδίων ή άλλων παραγόντων που θα καθυστερήσουν την διαδικασία εκτέλεσης του έργου και θα έχει ως αποτέλεσμα να επιβραδύνουν την ανάπτυξη της περιοχής αλλά και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου ζωής των κατοίκων.

Τις προγραμματικές συμβάσεις θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε, ως μια αναγκαιότητα, η οποία προκύπτει από την μη ικανή διαχειριστική επάρκεια. Εάν ένας δήμος, είναι οικονομικά αναπτυγμένος θα έχει την δυνατότητα να χρηματοδοτήσει από μόνος του τα έργα από τον προϋπολογισμό του δήμου και δεν θα απαιτούνταν να προχωρήσει στην διαδικασία σύναψης προγραμματικής σύμβασης. Στην αντίθετη περίπτωση εάν ο δήμος δεν έχει την οικονομική και την τεχνική και διαχειριστική επάρκεια που απαιτείται τότε, δεν μπορεί να υλοποιήσει τα έργα αυτά αλλά ούτε να τα χρηματοδοτήσει, ούτε και να διεκδικήσει νέες χρηματοδοτήσεις.

Θα μπορούσαμε παράλληλα να το περιγράψουμε και ως ένα αξιόπιστο και χρήσιμο «εργαλείο» ανάπτυξης για την τοπική αυτοδιοίκηση, μέσω του οποίου μπορούν να υλοποιηθούν έργα τα οποία εάν δεν υπήρχε ο θεσμός αυτός, δεν θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν αλλά ούτε να τα εκτελέσει η τοπική αυτοδιοίκηση από μόνη της, και αν τα εκτελούσε, αυτά θα γινόντουσαν με μεγάλη δυσκολία και χρονοβόρα διαδικασία. Έτσι, με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων οι δήμοι και κυρίως οι μικροί και ορεινοί δήμοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα τα οποία αναφέραμε, τους παρέχεται η δυνατότητα μέσω του θεσμού να συνάψουν προγραμματική σύμβαση με άλλους φορείς με σκοπό να μπορέσουν να αξιοποιήσουν και να απορροφήσουν τις χρηματοδοτήσεις, να ενταχθούν σε προγράμματα του ΕΣΠΑ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ταμείου Ανάκαμψης, Φιλόδημος, Αντώνης Τρίτσης κτλ, και να υλοποιήσουν έργα που θα τους βοηθήσουν στην οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Αξιοσημείωτο ρόλο στην διάπλαση και υλοποίηση των στόχων του νομοθέτη ως προς τις προγραμματικές συμβάσεις είναι ο ρόλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αυτό διότι, τα διάφορα προβλήματα νομικής φύσεως που εντοπίζονται στις προγραμματικές συμβάσεις βελτιώνονται μετά τον δημοσιονομικό έλεγχο. Σκοπός εξάλλου είναι η διευκόλυνση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης προκειμένου να συνάψουν προγραμματικές συμβάσεις και με άλλους φορείς που υπάγονται στον δημόσιο χώρο. Έτσι, ώστε με αυτόν τον τρόπο να επιτευχθεί τελικά η εφαρμογή των αναπτυξιακών αυτών προγραμμάτων και όλα αυτά υπό το πρίσμα και το κλίμα των αρχών της συναίνεσης, της εγρήγορσης και της οικονομίας, αποβλέποντας στην ενδυνάμωση και την διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σημαντική είναι και η συμμετοχή των επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης στις προγραμματικές συμβάσεις, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των κατοίκων σε τοπικό επίπεδο, η αξιοποίηση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πόρων και η ανάπτυξη κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Προτάσεις βελτίωσης του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων:

- Να αναπτυχθεί η «καλλιέργεια κουλτούρας» εκπόνησης και ωρίμανσης μελετών πριν την υποβολή της πρόσκλησης και όχι μετά την έκδοση της.
- Να γίνει πιο σαφές, πιο ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο που περιβάλλει τις προγραμματικές συμβάσεις.
- Να μειωθεί ο χρόνος που απαιτείται για την σύνταξη και την υλοποίηση της προγραμματικής σύμβασης.
- Να καλυφθούν όλες οι λειτουργικές θέσεις στους υποστελεχωμένους και κυρίως ορεινούς δήμους με το αντίστοιχο προσωπικό που απαιτείται.
- Να μειωθεί σε σημαντικό βαθμό η γραφειοκρατία, η οποία είναι μια χρονοβόρα αιτία από την οποία καθυστερούν πολλά έργα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσή

- Ζυγούρη, Π., & Παπαδόπουλο, Γ. (2010). « *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Προγραμμα Καλλικράτης*». Αθηνά.
- Ζυγούρης, Π., & Ζυγούρη, Ζ. (2019). « ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ». ΑΘΗΝΑ.
- ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ, Δ., & ΑΛΕΞΙΟΥ, Ν. (2014). «ΟΔΗΓΟΣ ΝΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.» Ε.Ε.Τ.Α.Α.
- Λιγωμένου, Ά. (1998). « *Οι προγραμματικές συμβάσεις*».
- Λιγωμένου, Ά. (2005). « *Προγραμματικές Συμβάσεις* ». ΕΔΔΔΔ.
- Λιγωμένου, Ά. (2006). « *Προγραμματικές Συμβάσεις* ». ΕΔΔΔΔ.
- Λιγωμένου, Ά. (2016). « *Έννοιες και Θεσμοί Λογιστικής και Ελεγκτικής του Δημόσιου Τομέα*». Αθηνά.
- Μαϊστρος, Π. (2000). « *ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ*». Αθήνα: ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ».
- Μαραγκού, Γ. (2017). « *Ελεγκτικό Συνέδριο και Τοπική Αυτοδιοίκηση*». Αθηνά: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.
- Μπαμπάς, Σ. (1989). « *Προγραμματικές Συμβάσεις, Νέοι Θεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*». Αθήνα: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2011). « *Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης* ». ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΣΑΚΚΟΥΛΑ.
- Ράλλης, Ι. (2009). « *Το κανονιστικό πλαίσιο των δημοτικών επιχειρήσεων* ». Αθήνα: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.
- Τάκης, Ι. (2008). « *Οι συμβάσεις των Δήμων και Κοινοτήτων*». Αθήνα.
- Τριανταφυλλοπούλου, Α. (2000). « *Επιχειρήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμίδα: Ειδικά ζητήματα* ». Αθήνα: Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Τριανταφυλλοπούλου, Α. (2004). « *Οι Επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης* ». Αθينا: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.

Τριανταφυλλοπούλου, Α. (2011).«*Καλλικράτης. Η απασχόληση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*». Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Νομολογία

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 180/2012.

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα Μείζονος – Επταμελούς Σύθεσης, Απόφαση 2771/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ε' Κλιμάκιο, Πράξη 165/2013

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VI, Απόφαση 1380/2012

Ελεγκτικό Συνέδριο, Κλιμάκιο Τμήμα 7, Πράξη 23/2015

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 310/2010

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 107/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 329/2012

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 18 – Συνεδρίαση 13^η/11.10.2005

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 46 – Συνεδρίαση 19^η/22.11.2005

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 117/2010

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 83/2012

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 243/2012

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 15/2005

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VI, Πράξη 30/2005, Συνεδρίαση 14^η/15.4.2005

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 365/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 6/2008

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 304 – Συνεδρίαση 30^η/24.10.2006

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 90/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο (Α' Διακοπών), Πράξη 328/2012

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 417/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 117/2009

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Κλιμάκιο Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών, Πράξη 22/2018

Ελεγκτικό Συνέδριο, Ζ' Κλιμάκιο, Πράξη 60/2013

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα Μείζονος – Επταμελούς Σύθεσης, Απόφαση 2769/2011

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VI, Απόφαση 1114/2016

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 52 – Συνεδρίαση 20^η/29.11.2005

Ελεγκτικό Συνέδριο, Τμήμα VII, Πράξη 71 – Συνεδρίαση 23^η/22.12.2005

Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, Δ' Τμήματος, Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 161/2009

Νομοθεσία

Ν.1416/1984, (ΦΕΚ Α' 18/21.2.1984), « *Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*»

Ν.3801/2009, (ΦΕΚ Α 163/04.09.2009), « *Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης*»

Ν.2738/1999, (ΦΕΚ Α' 180/9.9.1999), « *Συλλογικές Διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση, μονιμοποιήσεις συμβασιούχων αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις.* »

Ν.4257/2014, (ΦΕΚ Α' 93/14.4.2014), « *Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών.*»

N.3879/2010, (ΦΕΚ Α 163/21.9.2010), « *Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και Λοιπές διατάξεις.*»

N.4830/2021, (ΦΕΚ Α 169/18.9.2021), « *Νέο πλαίσιο για την ευζωία των ζώων συντροφιάς Πρόγραμμα «ΑΡΓΟΣ» και λοιπές διατάξεις.* »

N.4782/2021, (ΦΕΚ Α 36/9.3.2021), « *Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία.*»

N.1256/1982, (ΦΕΚ 65/Α/31.05.1982), « *Για την πολυθεσία, την πολυαπασχόληση και την καθιέρωση ανωτάτου ορίου απολαβών στο δημόσιο τομέα καθώς για το Ελεγκτικό Συνέδριο, το Νομικό Συμβούλιο του κράτους και άλλες διατάξεις.* »

N.4820/2021, (ΦΕΚ 130/Α/23.07.2021), « *Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις.*»

N.4129/2013, (ΦΕΚ Α 52/28.2.2013), « *Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο.*»

N.1069/2010, (ΦΕΚ Α' 191/23.8.1980), « *Περί κινήτρων δια την ίδρυσιν Επιχειρήσεων Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως.*»

N.3463/2006, (ΦΕΚ Α 114/8.6.2006), « *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.*»

N.1065/1980, (ΦΕΚ Α' 168/24.7.1980), « *Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*»

N.3852/2010, (ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010), « *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*».

N.4071/2012, (ΦΕΚ Α' 85/11.4.2012), « *Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.*»

N.4416/2016, (ΦΕΚ Α' 160/06.09.2016), « *Τροποποίηση του ν. 4099/2012 (Α' 250) (ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/91/ΕΕ/ L 257) και άλλες διατάξεις.*»

Ν.4690/2020, (ΦΕΚ Α 104/30.5.2020), « *Κύρωση: α) της από 13.4.2020 Π.Ν.Π. «Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» (Α' 84) και β) της από 1.5.2020 Π.Ν.Π. «Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα» (Α' 90) και άλλες διατάξεις. »*

Ν.4735/2020, (ΦΕΚ Α'197/12.10.2020), « *Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις.»*

Π.Δ. 76/1985, (ΦΕΚ 27/Α/01.03.1985), « *Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας»*

Π.Δ. 410/1995, (ΦΕΚ Α' 231/14.11.1995), « *ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΕΝΙΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΝΟΜΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΩΝ ΙΣΧΥΟΥΣΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ»*

Διαδικτυακές πηγές

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Αριθ. Εγκ. 32, Αριθ. Πρωτ.:37287/1999, « Προγραμματικές Συμβάσεις »

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ,Αριθ. Πρωτ. 43254 (ΦΕΚ 1492/17.08.2007), « *Κωλύματα, ασυμβίβαστα, συγκρότηση και λειτουργία διοικητικού συμβουλίου δημοτικών και κοινοτικών κοινωφελών επιχειρήσεων του Ν. 3463/2006».*

Υπουργείο Εσωτερικών, (Εγκύκλιος 16/2007), Αιτιολογική Έκθεση « *Νέο θεσμικό πλαίσιο των Επιχειρήσεων ΟΤΑ*»

Υπουργείο Εσωτερικών, (Εγκύκλιος 200/37269/16.06.2020), « *Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Σύσταση και λειτουργία Αναπτυξιακών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Κοινοποίηση διατάξεων των ν. 4674/2020 (Α' 53) και ν. 4690/2020 (Α' 104)*»

ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., (2011),). « *ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ)*». ΑΘΗΝΑ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.

Βουλή των Ελλήνων, (2006), Αιτιολογική Έκθεση, « *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων* ». Ανακτήθηκε στις 07/03/2022 από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-DIMKOIN-EIS.pdf>

Βουλή των Ελλήνων, Άρθρο 102 του Συντάγματος (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

Βουλή των Ελλήνων, Άρθρο 106 του Συντάγματος (Κράτος και εθνική οικονομία)

Προγραμματικές Συμβάσεις

- ✓ ΑΔΑ: 9Σ7ΕΩΞΔ-78Ψ
- ✓ ΑΔΑ: 6Κ24ΩΕΠ-ΙΟΖ
- ✓ ΑΔΑ: Ω4ΟΘΩΚ5-31Π
- ✓ ΑΔΑ: Ψ1Ι9ΩΚ5-Φ6Π
- ✓ ΑΔΑ: Ψ4ΘΟΩΚ5-ΑΧΓ
- ✓ ΑΔΑ: 4ΑΓΘΩΚ5-Λ
- ✓ ΑΔΑ: 63ΙΕΩΨΑ-7ΚΒ
- ✓ ΑΔΑ: 63ΞΦ7ΛΚ-ΛΤΗ
- ✓ ΑΔΑ: 6Λ53ΩΞΧ-ΝΦ1
- ✓ ΑΔΑ: Κ246ΗΚ6-45Χ

Ιστοσελίδες που χρησιμοποιήθηκαν:

- ✓ <https://www.e-nomothesia.gr>
- ✓ <https://www.kodiko.gr>
- ✓ <https://www.taxheaven.gr>
- ✓ <https://e-postirixis.gr>
- ✓ <https://www.lawspot.gr>
- ✓ <https://diavgeia.gov.gr>
- ✓ <https://www.eetaa.gr>
- ✓ <https://kede.gr>
- ✓ <https://dimosnet.gr>
- ✓ <https://www.ypes.gr>
- ✓ <https://www.elsyn.gr>
- ✓ <https://www.hellenicparliament.gr>
- ✓ <https://4412.gr>
- ✓ <https://npid.gr>
- ✓ <http://www.eprocurement.gov.gr> (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.)
- ✓ <https://www.eaadhsy.gr> (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.)

Παράρτημα Α: Συνεντεύξεις

Πρώτη συνέντευξη.

Η διεξαγωγή της πρώτης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε στο Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων του Νομού Άρτας, με τον κύριο Στούμπα Επαμεινώνδα, Προϊστάμενος της Οικονομικής Υπηρεσίας του δήμου.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις στον Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων ;

Απάντηση

Ο Δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων έχει πραγματοποιήσει μια σειρά από προγραμματικές συμβάσεις οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους καθώς έχουν διαφορετικό αντικείμενο εκτέλεσης. Ενδεικτικές προγραμματικές συμβάσεις που έχει εκπληρώσει ο δήμος είναι όπως:

- ✓ « Βελτίωση αναβάθμισης εσωτερικών δικτύων ύδρευσης πρώην δήμου Αγνάντων »,
- ✓ « Βελτίωση και άρση επικινδυνότητας οδού Καταρράκτη – Βουργαρέλι »
- ✓ « Δημιουργία Γωνιών Ανακύκλωσης »
- ✓ « Βελτίωση βατότητας οδού από οικισμό « Αλώνι – Χιόνι » Καταρράκτη έως Ορειβατικό Καταφύγιο Καταρράκτη »
- ✓ « Προμήθεια υλικών αποκατάσταση εξωτερικών ανοιγμάτων και επιφανειών στο Καταφύγιο Καταρράκτη Άρτας »
- ✓ « Κατασκευή αθλητικού και ψυχαγωγικού πάρκου στη θέση « Σταυρός » της Τοπικής Κοινότητας Θεοδωριάνων του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων και της σύνδεσης με το οδικό δίκτυο »
- ✓ « Αντικατάσταση εξωτερικού δικτύου ύδρευσης της Δημοτικής Ενότητας Αθαμανίας και εσωτερικού δικτύου Κρυονερίου της Τοπικής Κοινότητας Κεντρικού » του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων Νομού Άρτας.

2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Δεν υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό για τον δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων και για το λόγο αυτό υπογράφει το έργο, αλλά ούτε τις δυνατότητες, είτε σε προσωπικό, είτε σε τεχνικές δυνατότητες και για τον λόγο αυτόν, ο δήμος προβαίνει στην υπογραφή προγραμματικής συμβάσης.

Αυτό γίνεται σε συνεργασία με άλλους δήμους που συνήθως είναι όμοροι δήμοι. Με άλλα λόγια, ο δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων μπορεί να παρουσιάζει έλλειψη σε έναν μηχανικό και τον οποίον στην συνέχεια μπορεί να τον αναζητήσει από έναν άλλο όμορο δήμο που δύναται να έχει στην στελέχωση του, τρεις μηχανικούς και ο δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων μέσω της προγραμματικής σύμβασης να ζητήσει βοήθεια από τον όμορο δήμο.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Κεντρικών Τζουμέρκων από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Με τις προγραμματικές συμβάσεις δίνετε η δυνατότητα στο δήμο να κατεβαίνει σε υποβολές προτάσεων κατόπιν σχετικών προσκλήσεων από τα υπουργεία ή τους άλλους φορείς και να εκμεταλλεύεται τα κονδύλια που διατίθενται μέσω αυτού. Δηλαδή στην ουσία να εκμεταλλεύεται χρηματοδοτήσεις οι οποίες δεν θα μπορούσαν να δοθούν χωρίς τις προγραμματικές συμβάσεις , γιατί δεν υπάρχει άλλος τρόπος ώστε να γίνει αλλιώς.

Γιατί αν πει ένας δήμος να κάνει ανάθεση θα πρέπει τα κονδύλια που θα χρειαστούν να τα εξοικονομήσει μόνος του και στην συνέχεια να τα ανάθεση στο έργο. Αντίθετα με την προγραμματική σύμβαση , μπορεί να συμμετάσχει σε προσκλήσεις που πραγματοποιεί η Περιφέρεια ή η Ευρωπαϊκή Ένωση ή άλλοι φορείς, που προβλέπονται από την νομοθεσία, και στην συνέχεια εκδίδουν μια πρόσκληση και προχωράει σε μια προγραμματική σύμβαση με αποτέλεσμα να ωφελείτε από αυτήν και να λαμβάνει την χρηματοδότηση.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Συνήθως στις προγραμματικές συμβάσεις υπάρχουν πολλά προβλήματα, στα οποία εάν υπάρχει η καλή διάθεση και από τις δυο πλευρές τα προβλήματα επιλύονται. Ένα πιο σύνθετο πρόβλημα που παρατηρείτε στον δήμο μας στις προγραμματικές συμβάσεις είναι στην διαδικασία πληρωμής, διότι είναι λίγο πιο εξειδικευμένος ο τρόπος με τον οποίον πραγματοποιείται η πληρωμή της σύμβασης, κάθε πρόγραμμα έχει διαφορετικό τρόπο πληρωμής. Παράλληλα ένα σημαντικό πρόβλημα έχει να κάνει με τις μετακινήσεις των υπαλλήλων. Στην ουσία είναι πρακτικά προβλήματα τα οποία λύνονται.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Σχετικά με τα προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας, πάντα σε κάθε προγραμματική σύμβαση παρατηρούμε προβλήματα νομιμότητας. Ο δήμος δεν είχε κάποια προγραμματική σύμβαση όπου στην οποία πραγματοποιήθηκε έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο και κρίθηκε άκυρη. Αυτό που είχαμε ήταν μερικές παρατηρήσεις όπου στις οποίες έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις και στην συνέχεια προχώρησε η διαδικασία.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Απρόσκοπτη συνεργασία με τους συμβαλλόμενους δεν υπήρξε, διότι γενικά έχουμε καλή συνεργασία, δεν προέκυψε κάτι που να μας οδήγησε στην διακοπή της διαδικασίας, ότι είχε συμφωνηθεί στην προγραμματική σύμβαση πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τους συμφωνημένους όρους της προγραμματικής σύμβασης.

7. Αν θα προτείνατε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Αυτό που θα προτείναμε είναι να μην υπάρχουν υποστελεχωμένοι δήμοι, έτσι ώστε με το κατάλληλο προσωπικό να υλοποιούνται πιο γρήγορα και χωρίς καθυστερήσεις και εμπόδια οι προγραμματικές συμβάσεις. Η υποστελέχωση των δήμων δημιουργεί μεγάλα προβλήματα σε εξειδικευμένο προσωπικό, έτσι ώστε να υλοποιούν προγραμματικές συμβάσεις. Με αυτόν τον τρόπο οι δήμοι καθυστερούν να πάρουν έργα και να τα υλοποιήσουν από την έλλειψη προσωπικού, εξειδίκευση εργασίας , στο κομμάτι των προγραμματικών συμβάσεων το οποίο λείπει γιατί εμείς οι υπάλληλοι κάνουμε διάφορα πράγματα και μέχρι να βρεθεί ο κατάλληλος υπάλληλος χάνετε πολύτιμος χρόνος.

Όταν σε έναν δήμο ασχολούνται ένα άτομο ή δυο δεν γίνεται , θα πρέπει να ασχοληθεί περισσότερο. Δηλαδή απουσιάζει το εξειδικευμένο κομμάτι που είναι η έλλειψη προσωπικού. Σαν δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων προτείνουμε ως διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία σχετικά με τις προγραμματικές συμβάσεις την καλύτερη στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό που θα έχει τις απαιτούμενες γνώσεις αλλά και την κατάλληλη εμπειρία, με στόχο να διαχειρίζεται πιο εύκολα τις προγραμματικές συμβάσεις αναφορικά με τις υποβολές προτάσεων και με ότι έχει να κάνει με χρηματοδοτήσεις.

Δεύτερη Συνέντευξη

Η διεξαγωγή της δεύτερης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε προσωπικά με τον κύριο Γιαννούλη Ευστάθιο, ο οποίος ήταν πρώην δήμαρχος στον δήμο Νικολάου Σκουφά για περισσότερα από 17 χρόνια μέχρι το 2019.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις κατά την θητεία σας στον Δήμο Νικολάου Σκουφά ;

Απάντηση

Στον Δήμο Νικολάου Σκουφά έχουν υλοποιηθεί ένα μεγάλο πλήθος προγραμματικών συμβάσεων. Ενδεικτικές προγραμματικές συμβάσεις που έχει υλοποιήσει ο δήμος είναι όπως:

- ✓ Προγραμματική σύμβαση με το εκκλησιαστικό συμβούλιο ναού Αγίου Γεωργίου Πέτα Άρτας με θέμα: « *ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΩΝ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΑ* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον σύλλογο γονέων και φίλων παιδιών με ειδικές ανάγκες νομού Άρτας « Αγία Θεοδώρα » και τον Συλλόγου γονέων, κηδεμόνων και φίλων ατόμων με αναπηρία « Αγκαλιά » με θέμα: « *ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ 2 ΟΧΗΜΑΤΩΝ - ΤΥΠΟΥ MINI BUS ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΑΜΕΑ* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας με θέμα: : « *ΕΡΓΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΑΧΘΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη με θέμα: « *Μελέτη-εκτέλεση του έργου Ύδρευση Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη 2016* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη με θέμα: « *Πρόληψη και αντιμετώπιση ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη με θέμα: « *Κατασκευή παιδικής χαράς στον οικισμό Παναγιάς Διασέλλου* »
2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Στην περίπτωση που δεν θα υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής συμβάσης, τα έργα θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν με άλλο τρόπο, αλλά θα δυσκόλευαν τον τρόπο εκτέλεσης των διαδικασιών καθώς επίσης, θα υπήρξαν και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Νικολάου Σκουφά από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Σχετικά με τον τρόπο των αναθέσεων, τις περισσότερες φορές δεν μπορεί να γίνει, οι αναθέσεις πολλές φορές δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν σε αντίθεση με τις προγραμματικές συμβάσεις. Έτσι, για τον λόγο αυτόν, απαιτούνται οι προγραμματικές συμβάσεις , διότι τοποθετεί στις διαδικασίες δύο σημαντικούς παράγοντες, τον δήμο αλλά και αυτό που ενδιαφέρεται να υλοποιηθεί το έργο.

Παράδειγμα, σε μια προγραμματική σύμβαση του δήμου Νικολάου Σκουφά με το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Κομποτίου του δήμου Νικολάου Σκουφά για την τοποθέτηση ρολογιού στο καμπαναριό, στην περίπτωση που το εκκλησιαστικό συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου δεν συναινούσε στην τοποθέτηση του ρολογιού στο καμπαναριό, τότε ο δήμος δεν θα μπορούσε ποτέ από μόνος του να τοποθετήσει το ρολόι στο καμπαναριό, γιατί ανήκει στην ιδιοκτησία της εκκλησίας και δεν έχει το δικαίωμα να παρεμβεί.

Ωστόσο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν μερικές περιπτώσεις στις οποίες πραγματοποιούνται κάποια έργα που έχουν τοπικό ενδιαφέρον, γιατί διαφορετικά δεν θα υπήρχε τρόπος να πραγματοποιηθούν.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Προβλήματα κατά την διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου δεν υπήρχαν. Σχεδόν, ποτέ, θα έλεγα

δεν υπήρξε πρόβλημα , γιατί μια προγραμματική σύμβαση υλοποιείτε πάντα με την συναίνεση και των δυο συμβαλλομένων μερών στα πλαίσια των συμφωνημένων όρων της προγραμματικής σύμβασης. Στην δική μου περίπτωση που ήμουν πολλά χρόνια δήμαρχος, δεν έτυχε ποτέ κάποιος από τους συμβαλλομένους φορείς ή τους δήμους, να αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα και στην συνέχεια να προσφύγει στην δικαιοσύνη, η οποία είναι αρμόδια για την επίλυση των διαφορών. Όχι, δεν υπήρξε ποτέ πρόβλημα.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Όχι, στην δική μου περίπτωση, στις προγραμματικές συμβάσεις δεν υπήρξε κανένα πρόβλημα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Συνήθως, δεν υπάρχουν προβλήματα, εγώ προσωπικά δεν αντιμετώπισα προβλήματα με αυτούς που είχα συνάψει προγραμματικές συμβάσεις, η όλη διαδικασία εξελίχθηκε ομαλά, διεκπεραιωθήκαν και ολοκληρωθήκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

7. Αν θα προτείνατε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Νομίζω είναι θέματα των δυο συμβαλλομένων μερών που καταγράφονται στην προγραμματική σύμβαση, οπότε δεν νομίζω ότι πρέπει να αλλάξει κάτι. Δηλαδή υπάρχουν οι όροι, ανάλογα με το αντικείμενο που αναλαμβάνει κάποιος από τους συμβαλλομένους να το φέρει εις πέρας. Όταν έχουμε κάποιο πολιτιστικό σύλλογο ή κάποιος άλλος φορέας, ο οποίος δεν έχει τα μέσα να φέρει εις πέρας αυτά που καταγράφονται στις προγραμματικές συμβάσεις , έτσι ο δήμος με το τεχνικό μηχανισμό που έχει αλλά και τους υπάλληλους του, βοηθάει λίγο περισσότερο.

Τρίτη Συνέντευξη

Η διεξαγωγή της τρίτης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά με τον κύριο Μπαΐλη Χρήστο, ο οποίος διετέλεσε δήμαρχος του Δήμου Πρέβεζας για περισσότερα από 17 χρόνια μέχρι το 2019.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις κατά την θητεία σας στον Δήμο Πρέβεζας ;

Απάντηση

- ✓ Προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « Αποκατάσταση οδού από κατολίσθηση στο Μύτικα Πρέβεζας »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « Αποκατάσταση Υδρευσης Νέας Σαμψούντας »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « Ασφαλτόστρωση δρόμου στο Δημοτικό Διαμέρισμα Καναλίου »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « Συντήρηση αύλειου χώρου 2ου Δημοτικού Σχολείου Πρέβεζας »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με θέμα: « ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΘΕΟΜΗΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΟΔΟ ΜΟΝΟΛΙΘΙΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΥΤΙΚΑ »
2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Ναι, βεβαίως και θα μπορούσαν να γίνουν με άλλο τρόπο, θα έπρεπε όμως, ο δήμος πρώτα να ξεκινήσει από την σύνταξη και την ωρίμανση της μελέτης του έργου. Παράδειγμα, αν ο δήμος θέλει να πραγματοποιήσει ένα έργο, προκειμένου να γίνει αυτό το έργο, θα πρέπει ως δήμος να συντάξουμε και να ωριμάσουμε την μελέτη, στην συνέχεια θα πρέπει να εντάξουμε το έργο σε κάποιο πρόγραμμα, είτε στο ΕΣΠΑ, είτε στις δημόσιες επενδύσεις, είτε στο ταμείο ανάκαμψης, είτε σε κάποιο άλλο περιφερειακό πρόγραμμα και να ενταχθεί ώστε να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση που απαιτείται για την πραγματοποίησή του. Μετά την εύρεση της χρηματοδότησης, στην συνέχεια προχωράει στην δημοπράτηση.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Πρέβεζας από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Ο δήμος εξοικονομεί χρήματα γιατί χωρίς της προγραμματικές συμβάσεις θα πλήρωνε μεγαλύτερο ποσό. Το βασικό όφελος θα λέγαμε ότι είναι η εξοικονόμηση των πόρων αλλά και του χρόνου που απαιτείται για να ολοκληρωθεί το έργο.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Όχι, δεν υπήρχαν προβλήματα.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Κατά την διάρκεια της θητείας μου ως δήμαρχος, δεν προέκυψε κανένα τέτοιο πρόβλημα όσο αφορά την νομιμότητα. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι για κάθε απόφαση του δημοτικού συμβουλίου ελέγχεται όπως και κάθε απόφαση είτε είναι αποφάσεις τις οικονομικής επιτροπής κτλ., ελέγχονται από την αποκεντρωμένη διοίκηση.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Κατά γενική ομολογία, η συνεργασία είτε αφορούσε κάποιον φορέα, είτε κάποιον εργολάβο, ήταν σε γενικές γραμμές πολύ καλή. Δεν υπήρξε ποτέ κανένα πρόβλημα με τους συμβαλλόμενους.

7. Αν θα προτείνατε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Για την καλύτερη συνεργασία με τον θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων, θα πρότεινα να προτιμώνται κατ' εξαιρέσει τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δίκαιου, τα οποία ασχολούνται με τέτοιες μελέτες. Θα πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα και να υπάρχει μια πιο στενή και καλή συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης και των Πανεπιστημίων ή άλλων φορέων κτλ. Γιατί αυτό θα είναι καλό και για την τοπική κοινωνία και τον δήμο, αλλά επίσης και για τα Πανεπιστήμια καθώς οι φοιτητές τους θα αποκτούν μια εμπειρία, η οποία τους είναι απαραίτητη όταν θα βγουν στην αγορά εργασίας.

Τέταρτη Συνέντευξη

Η διεξαγωγή της τέταρτης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε προσωπικά με τον κύριο Μίγδο Περικλή, δήμαρχος του Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη του νομού Άρτας.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις στον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη ;

Απάντηση

Ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη έχει υλοποιήσει προγραμματικές συμβάσεις όπως:

- ✓ Με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « *Οδοποιία Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη έτους 2019* »
- ✓ Με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « *Ανάπλαση - διαμόρφωση κεντρικών πλατειών Γιαννιώτης Σκουληκαριάς και Ζυγού Διχομοιρίου* »
- ✓ Με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « *Πρόληψη και αντιμετώπιση ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη έτους 2020* »
- ✓ Με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « *Αποκατάσταση κατεστραμμένου οδικού δικτύου της έδρας της Τ.Κ. Κλειδίου* »

2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Συνήθως υλοποιούμε τέτοιες συμβάσεις διότι η έλλειψη προσωπικού αποτελεί εμπόδιο για την διεκδίκηση χρηματοδοτήσεων, τη σύνταξη μελετών, την υλοποίηση έργων. Οπότε χωρίς αυτές τις συμβάσεις ή α) όλα τα παραπάνω θα υλοποιούταν με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς ή β) θα χανότανε χρηματοδοτήσεις λόγω μη απορρόφησής τους. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος εκτέλεσης των έργων ή τα κάνει ο ίδιος δικαιούχος ή με κάποια σύμβαση δίνει ένα τμήμα της αρμοδιότητας σε κάποιον άλλο φορέα.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Ο τρόπος αναθέσεων έργων – προμηθειών – υπηρεσιών διέπεται από τον Ν.4412/2016 και την τροποποίηση – συμπλήρωση αυτού με τον Ν.4782/2021.

Οι προγραμματικές - διαβαθμικές – διαδημοτικές δεν καθορίζουν τον τρόπο ανάθεσης αλλά περιγράφουν με σαφήνεια που δυο φορείς μπορούν να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Δεν αντιμετωπίζονται προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών. Τα προβλήματα που μπορούν να παρουσιαστούν μετά τη σύναψη των συμβάσεων είναι άσχετα με τη σύμβαση αυτή καθ' αυτή και έχουν να κάνουν με το αντικείμενο που υλοποιείτε.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Όχι, διότι το σαφές νομικό πλαίσιο που υπάρχει για την υπογραφή των προγραμματικών – διαβαθμικών – διαδημοτικών συμβάσεων ξεκαθαρίζει κάθε έννοια νομιμότητας. Επίσης όταν απαιτείται π.χ. για μελέτη ή έργα ποσό μεγαλύτερο των τριακοσίων χιλιάδων ευρώ (300.000,00 €), το σχέδιο της προγραμματικής – διαβαθμικής – διαδημοτικής σύμβασης ελέγχεται και εγκρίνεται από το τοπικό Ελεγκτικό Συνέδριο.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Από τη στιγμή που οι δύο συμβαλλόμενοι συμφωνούν στην υπογραφή αυτών των συμβάσεων η συνεργασία είναι ομαλή. Σε διαφορετική περίπτωση δεν οδηγούνται καν στην υπογραφή των προγραμματικών συμβάσεων.

7. Αν θα προτεινάτε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Οι παραπάνω κατηγορίες συμβάσεων βοηθούν έως ένα βαθμό κάποιον φορέα να βοηθηθεί από έναν άλλο φορέα. Οι συμβάσεις υλοποιούνται σχετικά γρήγορα και απαιτείται μόνο από μία απόφαση από το αντίστοιχο συλλογικό όργανο του κάθε φορέα. Μετά υπογράφεται η σύμβαση από τους νόμιμους εκπροσώπους. Γενικά απαιτούνται 2-4 εβδομάδες για την υπογραφή τους.

Αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για να ξεπεραστούν προβλήματα που έχουν να κάνουν κυρίως με την έλλειψη προσωπικού ή τη διευθέτηση άλλων ζητημάτων. Υπάρχει όμως ένα πάνω όριο στη χρήση τους αφού δεν είναι δυνατόν κάποιος φορέας να φορτώνεται συνέχεια σε κάποιον άλλον που πιθανά να αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα.

Μοναδική λύση αποτελεί η κάλυψη όλων των λειτουργικών κενών από το αντίστοιχο προσωπικό.

Πέμπτη Συνέντευξη

Η διεξαγωγή της Πέμπτης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε προσωπικά με τον κύριο Τσιρογιάννη Χρήστο, δήμαρχος του Δήμου Αρταίων του νομού Άρτας.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις στον Δήμο Αρταίων ;

Απάντηση

Στον Δήμο Αρταίων έχουν υλοποιηθεί ένα μεγάλο πλήθος προγραμματικών συμβάσεων. Ενδεικτικές προγραμματικές συμβάσεις που έχει υλοποιήσει ο δήμος είναι όπως:

- ✓ Η προγραμματική σύμβαση με το Κέντρο Κοινωνικής Μέριμνας – Παιδείας – Αθλητισμού – Πολιτισμού (Κ.Κ.Μ.Π.Α.Π.) με θέμα: « *Συντήρηση χλοοτάπητα γηπέδων Αθλητικού Κέντρου Άρτας – Δημοτικής Ενότητας Αρταίων 2021-2022* »

- ✓ Η προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου με θέμα: « *Κυκλικός κόμβος επί της Ε.Ο. Αθηνών – Ιωαννίνων στο ύψος της οδού Βενιζέλου* »
- ✓ Η προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Ζήρου με θέμα: « *Μελέτη διευθέτησης και οριοθέτησης ποταμού Λούρου* »
- ✓ Η προγραμματική σύμβαση με την Ελληνική Αρχή Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών με θέμα: « *Τεχνικογεωλογική έρευνα καταπτώσεων βράχων στην Τ. Κ. Γλυκόριζου του Δήμου Αρταίων* »
- ✓ Η προγραμματική σύμβαση με την Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Δήμου Αρταίων με θέμα: « *Προμήθεια οχήματος για τις ανάγκες του ΚΔΑΠ ΜΕΑ της ΔΗ.Κ.Ε.Δ.Α Άρτας* »

2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Πιστεύω πως όχι, δεν γνωρίζω κάποιο άλλον τρόπο, με την έννοια ότι πως θα εκχωρούσε κάποιος την αρμοδιότητα του δηλαδή ως δήμος Αρταίων να πραγματοποιήσει ένα έργο στον δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη, δεν μπορείς να το υλοποιήσεις διαφορετικά, αν δεν είχες το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων. Δεν μπορώ να εκτελέσω ένα έργο γιατί δεν έχω την αρμοδιότητα.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Αρταίων από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Η ανάθεση έχει να κάνει, όταν εγώ θέλω να υλοποιήσω ένα έργο, αναθέτω είτε την μελέτη, είτε το έργο κατευθείαν , γιατί είμαι ο κύριος του έργου, έχω την αρμοδιότητα και την κυριότητα στο να πραγματοποιήσω το έργο. Βέβαια , η ανάθεση δεν είναι κακό εργαλείο, δηλαδή τη λέει ο νομοθέτης; Ότι για ποσά μέχρι τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000,00 €) συν το Φ.Π.Α. είναι η ανάθεση, άρα για ποσά κάτω από το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ 30.000,00 € μπορεί να πραγματοποιηθεί η ανάθεση. Πάνω από το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000,00 €) δεν μπορείς να προχωρήσεις στην ανάθεση, αλλά θα πρέπει να διεξάγεις διαγωνισμό, είτε αυτός είναι πρόχειρος μέχρι του ποσού των εξήντα χιλιάδων ευρώ (60.000,00 €) είτε ανοικτός διαγωνισμός, όμως δεν έχω την

αρμοδιότητα να το πραγματοποιήσω. Άρα, η προγραμματική σύμβαση φαντάζομαι, όχι στον δήμο Αρταίων αυτό, αλλά αυτή η ερώτηση θα πρέπει να γίνει στον δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη. Αν εσύ στον δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη, πως είναι να κάνεις προγραμματική σύμβαση ή πως να κάνεις ανάθεση ; Φαντάζομαι πως θα απαντούσε ο δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη, ότι την ανάθεση σε μια μελέτη ή έργο μπορεί να την πραγματοποιήσει μέχρι σε κάποια συγκεκριμένα όρια. Ένα όμως μεγαλύτερο έργο το οποίο μπορεί να κοστίζει 200.000,00 € δεν μπορεί να το υλοποιήσει με ανάθεση, άρα αναγκαστικά θα πρέπει να συνάψει προγραμματική σύμβαση με κάποιον φορέα.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Όχι, δεν υπήρξε κάποιο θέμα σε όλα αυτά που υλοποιήσαμε ως δήμος Αρταίων, καθώς υπάρχει μια κοινή επιτροπή παρακολούθησης σε όλες τις προγραμματικές συμβάσεις που συνάπτει ο δήμος και η οποία απαρτίζεται από τρία (3) μέλη, δυο (2) από αυτόν που εκτελεί το έργο και έναν (1) από τον άλλον, με σκοπό να παρακολουθείται εάν εξελίσσεται σωστά η διαδικασία του έργου.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Όχι, δεν παρουσιάστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Η συνεργασία μας σε όλες τις προγραμματικές συμβάσεις που έχει συνάψει ο δήμος ήταν πολύ ικανοποιητική και γενικά δεν είχαμε αντιμετωπίσει ποτέ κάποιο πρόβλημα.

7. Αν θα προτεινάτε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Νομίζω, ότι σαν θεσμός είναι πολύ καλά. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να προτείνουμε κάτι, γιατί εμείς σαν δήμος δεν έχουμε εντοπίσει κάποιο πρόβλημα το οποίο δεν μπορέσαμε να το επιλύσουμε και να θέλαμε να αλλάξουμε κάτι στο θεσμικό πλαίσιο των προγραμματικών συμβσεων.

Έκτη Συνέντευξη

Η διεξαγωγή της έκτης συνέντευξης πραγματοποιήθηκε προσωπικά με την κυρία Βαβέτση Ροζίνα, δήμαρχος του Δήμου Νικολάου Σκουφά του νομού Άρτας.

Ερωτήσεις:

1. Ποια έργα ή υπηρεσίες έχουν πραγματοποιηθεί με προγραμματικές συμβάσεις στον Δήμο Νικολάου Σκουφά ;

Απάντηση

Στον Δήμο Νικολάου Σκουφά έχουν υλοποιηθεί ένα μεγάλο πλήθος προγραμματικών συμβάσεων. Ενδεικτικές προγραμματικές συμβάσεις που έχει υλοποιήσει ο δήμος είναι όπως:

- ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη με θέμα: « *Εμπλουτισμός δικτύου ύδρευσης από γεώτρηση Βαθύ Διάσελο ως την θέση Μαργαρίτη* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη με θέμα: « *Πρόληψη και αντιμετώπιση ζημιών και καταστροφών που προκαλούνται από θεομηνίες για το έτος 2019* »
  - ✓ Προγραμματική σύμβαση με το εκκλησιαστικού συμβουλίου του παλαιού Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Κομποτίου του Δήμου Νικολάου Σκουφά με θέμα: « *προμήθεια και τοποθέτηση ρολογιού, σε ειδική θέση που προϋπάρχει στο καμπαναριό του Ναού.*»
2. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε ο θεσμός της προγραμματικής σύμβασης, τα έργα αυτά ήταν δυνατόν να γίνουν με άλλο τρόπο ;

Απάντηση

Όχι, γιατί ο δήμος, οι αρμοδιότητες του είναι συγκεχυμένες για παράδειγμα, μέσα σε έναν δήμο όπου περνάνε χείμαρροι, ποτάμια, ρέματα και δεν είναι χαρακτηρισμένος ορεινός, υπεύθυνη για όλα αυτά είναι η Περιφέρεια. Τι σημαίνει αυτό ; Εγώ ως δήμος, δεν μπορώ να πάω και να βάλω ένα μηχάνημα εκεί μέσα και να πραγματοποιήσω εργασίες, διότι δεν ανήκει στην αρμοδιότητα την δικιά μου αλλά της Περιφέρειας Ηπείρου. Άρα, χωρίς προγραμματική σύμβαση είναι αδύνατον να πραγματοποιηθούν τα έργα ή οι παρεμβάσεις αυτές, γιατί δεν μπορούμε σε κάτι που δεν μας ανήκει να πάμε και να βάλουμε χέρι, εκτός και αν ήταν ξεκάθαρες οι αρμοδιότητες.

3. Ποιο είναι το όφελος του Δήμου Νικολάου Σκουφά από την εκτέλεση έργων ή παροχής υπηρεσιών με τις προγραμματικές συμβάσεις και όχι με το τρόπο των αναθέσεων ;

Απάντηση

Η κοινή προγραμματική σύμβαση μπορεί να έχει την έννοια της ανάθεσης, δηλαδή ένα έργο που θα εκτελέσει η Περιφέρεια Ηπείρου στο δήμο Νικολάου Σκουφά μπορεί να το αναθέσει, παρόλο που αυτό για να εκτελεστεί θα πρέπει να κάνει προγραμματική σύμβαση. Δεν έχει να κάνει με τις αναθέσεις. Οι προγραμματικές συμβάσεις έχουν να κάνουν, με το ότι δεν είναι δικιά μου αρμοδιότητα ή δεν έχω τα τεχνικά μέσα, από εκεί και πέρα μπορείς να προχωρήσεις σε μια ανάθεση. Παράδειγμα έχουμε μια προγραμματική σύμβαση με την Περιφέρεια Ηπείρου για να κάνει ένα αντλιοστάσιο στο Κομμένο της Άρτας, με ανάθεση θα το εκτελέσει, παρόλο που αυτά χρειάζονται προγραμματική σύμβαση, γιατί ανήκει στην αρμοδιότητα του δήμου.

4. Αν παρατηρήθηκαν τυχόν προβλήματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ή μετά τη σύναψη των συμβάσεων κατά την εκτέλεση του αντικειμένου ;

Απάντηση

Το τελευταίο διάστημα υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα για τον λόγο ότι δεν υπάρχουν χρηματοδοτήσεις.

Επίσης ένα άλλο σοβαρότερο πρόβλημα, είναι ότι εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης – οικονομικής κρίσης και δεδομένο ότι το ίδιο το κράτος επιτρέπει στους εργολάβους να δίνουν απίστευτες εκπτώσεις στα δημόσια έργα, με αυτήν την κατάσταση που επικρατεί

σήμερα. Όταν κάποιος σήμερα έχει δώσει έκπτωση του ύψους του εξήντα τις εκατό (60%) για ένα δημόσιο έργο, δεν μπορεί να το βγάλει πέρα καθώς η μισή εργολάβοι έχουν παρατήσει τα έργα αυτήν την στιγμή εξαιτίας της ενεργειακής – οικονομικής κρίσης.

Είναι γενικά πάρα πολύ δύσκολο για έναν δήμο να κηρύξει έκπτωτο έναν εργολάβο. Έχει τύχει περίπτωση στον δήμο μας που καθυστέρηση το έργο και μας γύρισε δυο (2) χρονιά πίσω στις διαδικασίες.

5. Αν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας ;

Απάντηση

Πάντα έχουμε ελέγχους στους δήμους και κατασταλτικό και από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Αυτό είναι καλό, γιατί διασφαλίζει και έναν δήμαρχο, γιατί εγώ έζησα και την περίοδο του επίτροπου και μακάρι να υπήρχε ακόμα ο επίτροπος, γιατί πιο σίγουρη είναι και οι υπάλληλοι που δουλεύουν σε έναν δήμο. Οι νόμοι μεταβάλλονται συνεχώς και είναι πολύ δύσκολο για έναν υπάλληλο να παρακολουθεί τα πάντα. Δηλαδή, όταν υπήρχαν οι επίτροποι ήταν πολύ καλύτερα, αλλά μακάρι να υπήρχε και περισσότερος έλεγχος στους δήμους. Σε γενικές γραμμές όμως δεν είχαμε αντιμετωπίσει ποτέ, θέματα δημοσιονομικού ελέγχου ή ελέγχου νομιμότητας.

6. Ποια ήταν η συνεργασία με τους λοιπούς συμβαλλόμενους. Αν, δηλαδή, υπήρξε απρόσκοπτη συνεργασία ;

Απάντηση

Όχι, δεν είχαμε ποτέ κανένα πρόβλημα. Είναι πράγματα που τα συζητούν εκ των προτέρων, δηλαδή τα κανονίζεις, κάνεις έναν προγραμματισμό.

7. Αν θα προτείνατε κάποια διαδικασία για την καλύτερη συνεργασία με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων ;

Απάντηση

Αυτό που θα πρότεινα ήταν να μειωθεί γενικά η γραφειοκρατία. Παράδειγμα, ας πούμε ότι προέκυψε κάτι έκτακτο σήμερα, για να ακολουθήσεις την διαδικασία θέλεις τουλάχιστον ενάμιση (1,5) μήνα, δεν μιλάμε για τα μεγάλα έργα, εκεί είναι περίπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία.

Είμασταν από του πρώτους δήμους στην Ελλάδα που ενταχθήκαμε στο πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης για τις αγροτικές οδοποιίες και ασφαλτοστρώσεις εδώ και δυο χρόνια και τα έργα αυτά θα ξεκινήσουν τώρα, εξαιτίας της γραφειοκρατίας.

Παράρτημα Β

Υπόδειγμα Διαδημοτικής Συνεργασίας (Σχέδιο)

Σχέδιο

ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην _____ (τόπος) σήμερα, την _____ 2017,
οι ακόλουθοι συμβαλλόμενοι:

1. **Ο Δήμος** _____, που εκπροσωπείται κατά το νόμο από _____, σύμφωνα με την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου με αριθμό _____.
2. **Ο Δήμος** _____, που εκπροσωπείται κατά το νόμο από _____, σύμφωνα με την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου με αριθμό _____.

έχοντας υπόψη:

1. Τις άρθρο 222 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006).
2. Το άρθρο 99 του ν. 3852/2010 «Νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ».
3. Την ΚΥΑ Δ.23/14435-1135/30.3.2016 «Καθορισμός Ελάχιστων Προδιαγραφών Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας».
4. Την υπ' αριθμ. _____, Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου _____.
5. Την υπ' αριθμ. _____, Απόφαση Ένταξης της Πράξης¹ στο Π.Ε.Π. _____.
6. Την υπ' αριθμ. _____, Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου _____,

συμφωνούν, συνομολογούν και συναποδέχονται τα ακόλουθα:

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Τα «Κέντρα Κοινότητας» είναι μια νέα δομή που θεσμοθετήθηκε με τον ν.4368/16 (ΦΕΚ 21 Α'/21.02.2016) και την Κοινή Υπουργική Απόφαση που ορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας τους (ΦΕΚ 854 Β'/30.03.2016). Τα ανωτέρω Κέντρα αποτελούν το βασικό «πυρήνα» διευρυμένων υπηρεσιών τύπου «One Stop Shop», τα οποία υποστηρίζοντας ή συνεργώντας με τη Διεύθυνση Κοινωνικών Υπηρεσιών των Ο.Τ.Α., αποτελούν μία μορφή συνολικής δράσης, παρέχοντας υπηρεσίες οι οποίες θα ενισχύσουν τις πολιτικές σε τοπικό επίπεδο που ήδη υλοποιούνται ή προγραμματίζονται, όπως η καθολική εφαρμογή του Κοινωνικού

¹ Εφόσον το Συμφωνητικό έπεται της Απόφασης Ένταξης της Πράξης.

Εισοδήματος Αλληλεγγύης, το πρόγραμμα του ΤΕΒΑ, οι ρυθμίσεις του ν.4320/2015 για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, η εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και τη Γ.Γ. Διά Βίου Μάθησης.

Με τη λειτουργία τους, ειδικότερα, επιδιώκεται η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες που υλοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης. Τα Κέντρα ενσωματώνουν τα Γραφεία Διαμεσολάβησης του Δικτύου Δομών για την Αντιμετώπιση της Φτώχειας, καθώς και τις λειτουργίες εξειδικευμένων κέντρων για ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού (π.χ. Κέντρα Ρομά, Κέντρα Μεταναστών κ.α.).

Ο Δήμος _____ προτίθεται να συστήσει /έχει συστήσει² «Κέντρο Κοινότητας», σύμφωνα με την προαναφερόμενη νομοθεσία. Επειδή ωστόσο δε διαθέτει αντίστοιχη Υπηρεσία Κοινωνικής Προστασίας, συμβάλλεται δια της παρούσης με το Δήμο _____, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η από το νόμο επιβαλλόμενη άσκηση εποπτείας επί του Κέντρου αυτού, σύμφωνα με τα παρακάτω.

ΑΡΘΡΟ 1

ΣΚΟΠΟΣ -ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Με την παρούσα, ο Δήμος (της έδρας) _____ δια της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας / Κοινωνικής Υπηρεσίας, αναλαμβάνει την εποπτεία του Κέντρου Κοινότητας του Δήμου, σύμφωνα με το άρθρο της 6 της ΚΥΑ Δ.23/14435-1135/30.3.2016, και την υποβοήθησή του προκειμένου να παρέχει τις υπηρεσίες που ειδικότερα προβλέπονται στο άρθρο 2 της ανωτέρω ΚΥΑ.

Η ως άνω εποπτεία έχει το χαρακτήρα της ασκήσεως ελέγχου από το Δήμο _____ επί του Κέντρου, σε ότι αφορά την ορθή λειτουργία αυτού. Υπό την έννοια αυτή, η εποπτεία έχει αμιγώς διοικητικό – οργανωτικό χαρακτήρα, περιοριζόμενη μόνον στην τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο

Για στο σκοπό αυτό, ο Δήμος (της έδρας) _____ δια της Κοινωνικής του Υπηρεσίας θα ασκεί εποπτεία στο Κέντρο, συνεπικουρούμενη από τους υπαλλήλους του Δήμου _____.....³

² Εφόσον το Συμφωνητικό έπεται της Απόφασης Ένταξης της Πράξης.

³ Εφόσον ο Δήμος έχει αντίστοιχο προσωπικό (πχ κοινωνικούς επιστήμονες άλλων δομών ή κοινωνικών προγραμμάτων του Δήμου)

ΑΡΘΡΟ 2

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ

1. Η Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου (της έδρας) _____ αναλαμβάνει:

- ◇ να ασκεί εποπτεία, κατά τα οριζόμενα στο Άρθρο 1, με σκοπό τη διαρκή και απρόσκοπτη λειτουργία του Κέντρου
- ◇ να υποστηρίζει, με την εμπειρία που διαθέτουν τα στελέχη της και το προσωπικό του Κέντρου Κοινότητας στην άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων/αρμοδιοτήτων τους
- ◇ να διευκολύνει την επικοινωνία και τις επαφές με δημόσιους οργανισμούς και τοπικούς φορείς
- ◇ να ελέγχει την τήρηση των διαδικασιών που προβλέπονται στη σχετική ΚΥΑ.

2. Ο Δήμος _____ αναλαμβάνει:

- ◇ να ενημερώνει, σε τακτική βάση, το αρμόδιο στέλεχος της Κοινωνικής Υπηρεσίας (Προϊστάμενο) του Δήμου (της έδρας) _____ για τις δράσεις και τα προβλήματα του Κέντρου, αποστέλλοντας ετήσιες αναφορές
- ◇ να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου ο εποπτεύων Δήμος _____ να ασκεί απρόσκοπτα τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντά του, όπως αυτά προκύπτουν από την παρούσα αλλά και την ισχύουσα σχετική νομοθεσία.
- ◇ να εφαρμόζει πλήρως τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη δράση του Κέντρου Κοινότητας, επικουρώντας την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου (έδρας) με κοινωνικούς επιστήμονες άλλων δομών ή προγραμμάτων του Δήμου του _____
- ◇ να εφαρμόζει το Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Κέντρου Κοινότητας, τον οποίο θα υποβάλει στη Δ/ση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κατά την έναρξη λειτουργίας του.

ΑΡΘΡΟ 3

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Η παρούσα Σύμβαση έχει διάρκεια _____ ετών, αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής της από τα συμβαλλόμενα μέρη και λήγει με την ολοκλήρωση των ενεργειών που αποτελούν περιεχόμενο αυτής.

ΑΡΘΡΟ 4

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Τα συμβαλλόμενα μέρη αναθέτουν τον συντονισμό όλων των εργασιών που απαιτούνται για την επίτευξη του σκοπού της σύμβασης, την παρακολούθηση εφαρμογής της σύμβασης, και των λοιπών όρων, σε κοινή Επιτροπή, η οποία αποτελείται από:

- 1) Τον κ. ...., ως εκπρόσωπο του Δήμου _____, με αναπληρωτή του τον/την κ. ....
- 2) Τον κ. ...., ως εκπρόσωπο του Δήμου _____, με αναπληρωτή του τον/την κ. ....

Η Επιτροπή αποφασίζει για κάθε αναγκαία ενέργεια, η οποία κρίνεται απαραίτητη για τη σωστή υλοποίηση αυτής της σύμβασης.

Η Επιτροπή συγκαλείται μετά από πρόσκληση του ενός από τα δύο μέρη.

Αυτά συμφώνησαν, συνομολόγησαν και συναποδέχθηκαν τα συμβαλλόμενα μέρη, σε απόδειξη των οποίων συντάχθηκε το παρόν και υπογράφεται σε δυο πρωτότυπα, έλαβε δε το κάθε συμβαλλόμενο μέρος από ένα.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ _____
Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ _____
Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

του άρθρου 22 του Ν. 3614/2007

Μεταξύ

«.....»

και

«.....»

για την Πράξη¹

«.....»

[τόπος, ημερομηνία]

¹ Ως πράξη νοείται το έργο ή ομάδα έργων, που εντάσσεται ή προτείνεται να ενταχθεί σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Στο πλαίσιο της παρούσας σύμβασης, η πράξη δύναται να περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα υποέργα (τεχνικά έργα ή/και μελέτες ή/και προμήθειες ή/και υπηρεσίες κ.α.), τα οποία θα πρέπει να αποτελούν στο σύνολό τους το αντικείμενο της παρούσας. Δεν είναι δυνατή η σύναψη χωριστής προγραμματικής σύμβασης για τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων υλοποίησης υποέργου.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ²

«.....»

Στ.... (τόπος), σήμερα την .....(ημερομηνία), μεταξύ των παρακάτω συμβαλλομένων :

1. Τ....., που εδρεύει στην ....., όπως εκπροσωπείται νόμιμα από τ...
..... Κ. .... και ο οποίος θα αποκαλείται στο εξής χάριν συντομίας ως «**Κύριος του Έργου**»

2. Τ.. με την επωνυμία ....., που εδρεύει στην ....., όπως εκπροσωπείται νόμιμα από τον ..... Κ. .... και ο οποίος θα αποκαλείται εφεξής στην παρούσα χάριν συντομίας «**Φορέας Υλοποίησης**»

Έχοντας υπόψη την κείμενη Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία και ειδικότερα τις παρακάτω διατάξεις όπως αυτές ισχύουν κάθε φορά :

1. Το Ν. 3614/2007 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007-2013» (ΦΕΚ 267 Α/3-12-2007) και ειδικότερα το άρθρο 22 παρ. 3 αυτού.
2. (Αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων των συμβαλλομένων μερών για την έγκριση του σχεδίου της Προγραμματικής Σύμβασης και την υπογραφή της)
3. Το με αριθ. πρωτ./ή κωδ. .... έγγραφο επιβεβαίωσης τ...
..... (π.χ. Ειδική Υπηρεσία .....), με το οποίο επιβεβαιώνεται η διαχειριστική επάρκεια του Φορέα Υλοποίησης.

συμφωνούνται και γίνονται αμοιβαίως αποδεκτά τα ακόλουθα:

² Κατά περίπτωση δύναται, κατά την κρίση των συμβαλλομένων, να τεθούν επί πλέον ειδικοί όροι ή πρόσθετα άρθρα

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Ο Κύριος του Έργου, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος ..... προγραμματίζει την υλοποίηση της πράξης «.....», η οποία θα αναφέρεται στο εξής χάριν συντομίας «**το Έργο**».

(Αναφέρονται περιληπτικά στοιχεία που αφορούν στο Έργο, όπως ο σκοπός και το περιεχόμενό του, η αναγκαιότητα υλοποίησής του, ο χαρακτήρας του κ.λ.π.)

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 22 του Ν. 3614/2007, κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 απαιτείται η επιβεβαίωση της διαχειριστικής επάρκειας των φορέων υλοποίησης (Δικαιούχων) συγχρηματοδοτούμενων έργων πριν από την ανάληψη της ευθύνης εκτέλεσης έργων, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος που τίθεται για την αποτελεσματική και αποδοτική διοίκηση και διαχείριση των συγχρηματοδοτούμενων έργων.

Δεδομένου ότι για τον Κύριο του Έργου δεν επιβεβαιώνεται η διαχειριστική του επάρκεια ως δικαιούχου για την υλοποίηση του συγκεκριμένου Έργου, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, ο δε Φορέας Υλοποίησης διαθέτει επιβεβαίωση της διαχειριστικής επάρκειάς του για έργα συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΣΠΑ, που περιλαμβάνει επιβεβαίωση τύπου / κατηγορίας ..... που απαιτείται για την υλοποίηση του Έργου, τα συμβαλλόμενα μέρη προβαίνουν, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 22 παρ. 3 του Ν. 3614/2007 στη σύναψη της παρούσας Προγραμματικής Σύμβασης, με την οποία προσδιορίζουν το γενικό πλαίσιο και τους ειδικούς όρους για την εκτέλεση του αντικείμενου της.

ΑΡΘΡΟ 1

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Αντικείμενο της παρούσας Προγραμματικής Σύμβασης αποτελεί η μεταβίβαση της αρμοδιότητας υλοποίησης της Πράξης «.....»

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

.....» («το Έργο») από τον Κύριο του Έργου στο Φορέα Υλοποίησης.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου και για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης ο Κύριος του Έργου αναθέτει στο Φορέα Υλοποίησης να λειτουργήσει ως δικαιούχος του Έργου έναντι ... (της Διαχειριστικής Αρχής του Ε.Π. .... / της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής ή του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης) και να εκτελέσει τις παρακάτω ενέργειες (ενδεικτικά)³:

- 1) Ωρίμανση του Έργου (έλεγχος πληρότητας, θεώρηση ή σύνταξη μελετών και λήψη των απαιτούμενων αδειοδοτήσεων και εγκρίσεων).
- 2) Οργάνωση και σχεδιασμό υλοποίησης.
- 3) Σύνταξη του Τεχνικού Δελτίου Προτεινόμενης Πράξης για την ένταξη της στο ΕΠ
- 4) Σύνταξη ή/και επικαιροποίηση διακηρύξεων.
- 5) Διενέργεια διαδικασιών ανάθεσης και επιλογής αναδόχου σύμφωνα με τη νομοθεσία Δημοσίων Συμβάσεων.
- 6) Υπογραφή των σχετικών συμβάσεων.
- 7) Σύνταξη και υποβολή τεχνικών δελτίων υποέργων.
- 8) Διαχείριση και παρακολούθηση της υλοποίησης του Έργου.
- 9) Παρακολούθηση χρηματορροών και εκτέλεση πληρωμών σε βάρος του προϋπολογισμού του Έργου.
- 10) Παραλαβή του Έργου στο σύνολό του (στις περιπτώσεις τεχνικών έργων έως και την οριστική παραλαβή) .
- 11) Παράδοση του Έργου σε πλήρη λειτουργία στον Κύριο του Έργου με πλήρη τεχνική και οικονομική τεκμηρίωση.

Ο Φορέας Υλοποίησης, στις περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων τεχνικών έργων και μελετών, δια των αρμοδίων οργάνων και του προσωπικού του, ασκεί όλα τα καθήκοντα της Προϊσταμένης Αρχής και της Διευθύνουσας Υπηρεσίας, όπως αυτά προβλέπονται στη νομοθεσία περί Δημοσίων Έργων.

ΑΡΘΡΟ 2

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ

³ Όσες από τις ενέργειες κρίνονται απαραίτητες

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

Οι συμβαλλόμενοι φορείς αναλαμβάνουν τις παρακάτω υποχρεώσεις και δικαιώματα:

2.1. Ο Κύριος του Έργου αναλαμβάνει:

- Να διευκολύνει με κάθε τρόπο το επιστημονικό προσωπικό που θα απασχοληθεί για την υλοποίηση του αντικειμένου της παρούσας σύμβασης στη συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων και πληροφοριών.
- Να παρέχει στο Φορέα Υλοποίησης τις αναγκαίες πληροφορίες και μελέτες που έχει στη διάθεσή του και να συνεργάζεται μαζί του για την κατάρτιση του Τεχνικού Δελτίου Προτεινόμενης Πράξης.
- Να ορίσει τον εκπρόσωπό του στην Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης της Σύμβασης σύμφωνα με το άρθρο 5 της παρούσας.
- Να διασφαλίσει τη διαθεσιμότητα στελεχών του που γνωρίζουν σε βάθος τις δομές και τις λειτουργικές διαδικασίες και να διαθέσει στον Φορέα Υλοποίησης προσωπικό για την υλοποίηση του Έργου⁴, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 της παρούσας.
- Να παρέχει έγκαιρα στο Φορέα Υλοποίησης την αναγκαία πληροφόρηση σχετικά με οργανωτικές ή διοικητικές αλλαγές που επηρεάζουν την υλοποίηση του Έργου.
- Να προβαίνει στις απαιτούμενες ενέργειες για τη διασφάλιση της ομαλής χρηματοδότησης του Έργου, στην περίπτωση που ο Φορέας Υλοποίησης δεν έχει δική του ΣΑΕ⁵.
- Να διασφαλίσει τη λειτουργία του Έργου μετά την ολοκλήρωσή του είτε αναλαμβάνοντας ο ίδιος τη λειτουργία του ή αναθέτοντας αυτήν σε τρίτο φορέα.
- Να συνεργάζεται με το Φορέα Υλοποίησης για την ενημέρωση του κοινού και την προβολή του Έργου.

2.2. Ο Φορέας Υλοποίησης αναλαμβάνει:

- Να ενεργεί ως Δικαιούχος για την υλοποίηση του Έργου, όπως αυτό περιγράφεται στο συνημμένο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας σύμβασης.
- Να απασχολεί και να διαθέτει επιστημονικό προσωπικό με τα απαραίτητα και ανάλογα προσόντα, προκειμένου να διασφαλισθεί η αρτιότητα υλοποίησης του Έργου.

⁴ Για την περίπτωση που υπάρχει πρακτικά τέτοια δυνατότητα από τον Κύριο του Έργου.

⁵ Η συγκεκριμένη υποχρέωση τίθεται ως όρος της σύμβασης σε περίπτωση που ο Φορέας Υλοποίησης δεν έχει δική του ΣΑΕ

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

- Να κοινοποιεί στον Κύριο του Έργου τις αναφορές προόδου για την εξέλιξη του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του Έργου, τις οποίες αποστέλλει στ..ν αρμόδι.. .....(Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. ή την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή ή τον Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης).
- Να συνεργαστεί με τον Κύριο του Έργου για τη σύνταξη του Τεχνικού Δελτίου Προτεινόμενης Πράξης και την υποβολή του στ... .....(Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. ή στην Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή ή στον Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης) και να προβαίνει στις απαιτούμενες τροποποιήσεις του Τεχνικού Δελτίου Πράξης και στη σύνταξη των Τεχνικών Δελτίων Υποέργων.
- Να υπογράψει ως Δικαιούχος το σύμφωνο αποδοχής όρων της απόφασης ένταξης πράξης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 7 του ν. 3614/2007 και την Υπουργική Απόφαση Συστήματος Διαχείρισης.
- Να καταρτίσει τα τεύχη διακήρυξης των διαγωνισμών.
- Να διενεργεί τους διαγωνισμούς, την αξιολόγηση των προσφορών και την υπογραφή των σχετικών συμβάσεων, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία και το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του.
- Να ελέγχει ποιοτικά και ποσοτικά τα παραδοτέα και να τα παραλαμβάνει βάσει των σχετικών συμβάσεων.
- Να παρακολουθεί τις χρηματοροές του Έργου και να εκτελεί τις αντίστοιχες πληρωμές.
- Να μεριμνά για την ενημέρωση του κοινού και την προβολή του Έργου, σε συνεργασία με τον Κύριο του Έργου.
- Να εξασφαλίσει (σε συνεργασία με τον Κύριο του Έργου⁶) τη χρηματοδότηση του Έργου μεριμνώντας για την εγγραφή του σε συλλογική απόφαση χρηματοδότησης και για την ετήσια κατανομή πιστώσεων.

Για την απρόσκοπτη υλοποίηση του αντικειμένου της παρούσας σύμβασης, ο Φορέας Υλοποίησης - διαχειριστικά επαρκής δικαιούχος έχει καταγράψει όλες τις υφιστάμενες μελέτες και αδειοδοτήσεις, οι οποίες περιλαμβάνονται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος II, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας. Οι εκκρεμείς ενέργειες για την ωρίμανση του Έργου αναφέρονται στον Πίνακα 2 του Παραρτήματος II, όπου τα συμβαλλόμενα μέρη ορίζουν ποιος εκ των δύο θα είναι υπεύθυνος για την πραγματοποίηση ή ολοκλήρωση τους⁷.

⁶ Τα εντός παρενθέσεως αναφέρονται σε περίπτωση που ο Φορέας Υλοποίησης δεν έχει δική του ΣΑΕ.

⁷ Η παράγραφος αυτή και το Παράρτημα II τίθενται σε όσες περιπτώσεις εκ του αντικειμένου της προγραμματικής σύμβασης κρίνεται αναγκαίο.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΑΡΘΡΟ 3

ΠΟΣΑ ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

- 3.1. Ο συνολικός προϋπολογισμός για την εκτέλεση του Έργου της προγραμματικής σύμβασης ανέρχεται στο ποσό τ..... Ευρώ συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α., εργολαβικού οφέλους, αναθεωρήσεων και απροβλέπτων (ανάλογα αν πρόκειται για έργο, μελέτη, προμήθεια, υπηρεσία). Το ποσό αυτό μπορεί να αναπροσαρμοσθεί με τη σύμφωνη γνώμη της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας .... (Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. ή της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής ή του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης). Ο Φορέας Υλοποίησης δεν μπορεί να αναλάβει συμβατικές δεσμεύσεις έναντι τρίτων, που υπερβαίνουν το παραπάνω ποσό, χωρίς προηγούμενη έγγραφη έγκριση από τον Κύριο του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 4

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η διάρκεια της παρούσας σύμβασης αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής της και λήγει με την ολοκλήρωση του Έργου και την παράδοσή του σε πλήρη λειτουργία από το Φορέα Υλοποίησης στον Κύριο του Έργου. Η διάρκεια υλοποίησης του Έργου καθορίζεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι και οποιεσδήποτε τροποποιήσεις της που υπερβαίνουν τους 6 μήνες γίνονται μετά από σύμφωνη γνώμη της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης.

ΑΡΘΡΟ 5

ΚΟΙΝΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Για την παρακολούθηση εκτέλεσης της παρούσας σύμβασης συστήνεται όργανο με την επωνυμία «Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης», με έδρα τ.....

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

Η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης αποτελείται από⁸ :

- έναν (1) εκπρόσωπο του Κυρίου του Έργου, ο οποίος ορίζεται Πρόεδρος της Επιτροπής με τον αναπληρωτή του
- έναν (1) εκπρόσωπο του Φορέα Υλοποίησης με τον αναπληρωτή του και
- ένα (1) μέλος υποδεικνυόμενο από .....(το φορέα χρηματοδότησης της Πράξης ή το φορέα λειτουργίας, εάν είναι διαφορετικός από τον κύριο του έργου ή άλλο φορέα που θα συμφωνηθεί με τους συμβαλλομένους), με τον αναπληρωτή του.

Το αργότερο εντός 15 ημερών από την έκδοση της απόφασης ένταξης της πράξης στο Ε.Π....., οι συμβαλλόμενοι φορείς και ... (ο φορέας χρηματοδότησης ή ο φορέας λειτουργίας ή ο άλλος φορέας, που έχει προσδιοριστεί ανωτέρω) ορίζουν τα μέλη της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης.

Αντικείμενο της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης είναι ο συντονισμός και η παρακολούθηση όλων των εργασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση της παρούσας προγραμματικής σύμβασης και ειδικότερα η τήρηση των όρων της προγραμματικής σύμβασης, η διαπίστωση της ολοκλήρωσης των εκατέρωθεν υποχρεώσεων, η εισήγηση προς τα αρμόδια όργανα των συμβαλλομένων μερών κάθε αναγκαίου μέτρου και ενέργειας για την υλοποίηση της παρούσας, η αιτιολογημένη αίτηση τροποποίησης της απόφασης ένταξης πράξης, η πέραν του εξαμήνου παράταση του χρονοδιαγράμματος και η επίλυση κάθε διαφοράς μεταξύ των συμβαλλομένων μερών που προκύπτει σχετικά με την ερμηνεία των όρων της παρούσας σύμβασης και τον τρόπο εφαρμογής της.

Η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης συγκαλείται από τον Πρόεδρό της. Στην πρόσκληση αναγράφονται τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, ενώ ειδοποιούνται τα μέλη της εγκαίρως εγγράφως. Στην ημερήσια διάταξη αναγράφονται υποχρεωτικά και εισάγονται προς συζήτηση και τα θέματα που θα ζητήσει εγγράφως έστω και ένα από τα μέλη της. Χρέη γραμματέα εκτελεί μέλος της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης που θα εκλεγεί στην πρώτη της συνεδρίαση.

Η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης είναι δυνατό να πλαισιώνεται και από ειδικό προσωπικό που έχει γνώση του αντικειμένου της σύμβασης, όταν και εφόσον ζητηθεί

⁸ Διαμορφώνεται κατά την κρίση των συμβαλλομένων μερών

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

από κάποιο από τα μέλη της. Το ειδικό αυτό προσωπικό δύναται να αποτελεί την «Τεχνική Επιτροπή», η οποία, μετά από αίτημα της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης, γνωμοδοτεί και εκφέρει άποψη επί των ειδικών επιστημονικών θεμάτων που σχετίζονται με την υλοποίηση του Έργου, αλλά δεν έχει δικαίωμα ψήφου. Οι σχετικές γνωμοδοτήσεις, εισηγήσεις ή απόψεις της Τεχνικής Επιτροπής δεν είναι δεσμευτικές για την Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

Η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης συνέρχεται τακτικά κάθε έξι μήνες και έκτακτα όταν το ζητήσει εγγράφως ένα από τα μέλη της. Κάθε μέλος της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης μπορεί, κατά την κρίση του, να καλεί στις συνεδριάσεις υπηρεσιακά στελέχη του φορέα από τον οποίο έχει ορισθεί και τα οποία είναι εμπλεκόμενα στην υλοποίηση του αντικείμενου της σύμβασης. Τα πρακτικά της Κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης κοινοποιούνται σε όλα τα μέλη αφού υπογραφούν .

Η Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης συνεδριάζει έγκυρα όταν είναι παρόντα όλα τα μέλη της. Οι αποφάσεις της πρέπει να είναι αιτιολογημένες, λαμβάνονται δε κατά πλειοψηφία των παρόντων μελών και δεσμεύουν όλους τους συμβαλλόμενους φορείς.

Οι λοιπές λεπτομέρειες που ενδεχομένως απαιτηθούν για τη λειτουργία της Κοινής Επιτροπής, θα καθορισθούν με αποφάσεις της.

ΑΡΘΡΟ 6

ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ – ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Η παράβαση οποιουδήποτε από τους όρους της παρούσας σύμβασης, οι οποίοι θεωρούνται όλοι ουσιώδεις ή η παράβαση των διατάξεων του νόμου και της καλής πίστης από οποιοδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη παρέχει στο άλλο μέρος το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση και να αξιώσει κάθε θετική ή αποθετική ζημία του.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΑΡΘΡΟ 7

ΕΥΘΥΝΗ ΦΟΡΕΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 3 εδ. α' του ν. 3614/2007 ο Φορέας Υλοποίησης ευθύνεται καθ' όλη τη διάρκεια της παρούσας προγραμματικής σύμβασης έναντι του Κυρίου του Έργου για την καλή εκτέλεση των καθηκόντων του και έναντι των τρίτων ευθύνεται εις ολόκληρον με τον Κύριο του Έργου.

ΑΡΘΡΟ 8

ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

Ο Φορέας Υλοποίησης εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδίκως τον Κύριο του Έργου έναντι των τρίτων κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του έως τη λήξη της μεταβίβασης της αρμοδιότητας υλοποίησης.

ΑΡΘΡΟ 9

ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλομένων μερών που αφορά στην εκτέλεση και ερμηνεία των όρων της παρούσας σύμβασης και που δεν θα επιλύεται από την Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης της παρούσας σύμβασης, δύναται να επιλύεται από τα αρμόδια Δικαστήρια της ..... (π.χ. η έδρα του Κυρίου του Έργου).

ΑΡΘΡΟ 10

ΜΕΤΑΦΟΡΑ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ⁹

Προκειμένου να διευκολυνθεί η εκτέλεση του Έργου της παρούσας σύμβασης είναι δυνατή η απασχόληση προσωπικού του Κυρίου του Έργου στον Φορέα Υλοποίησης αποκλειστικά για τις ανάγκες του συγκεκριμένου Έργου. Το προσωπικό αυτό ορίζεται με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Κυρίου του Έργου, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

⁹ Για την περίπτωση που είναι εφικτή η μεταφορά.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

ΑΡΘΡΟ 11

ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

11.1 Υποκατάσταση. Απαγορεύεται ρητώς στο Φορέα Υλοποίησης η υποκατάστασή του από τρίτο για την υλοποίηση του Έργου. Αν χωρήσει υποκατάσταση, τότε ο Φορέας Υλοποίησης ευθύνεται για κάθε πταίσμα του τρίτου έναντι του Κυρίου του Έργου, ενώ συγχρόνως λύεται η παρούσα από υπαιτιότητα του Φορέα Υλοποίησης.

11.2 Πνευματικά δικαιώματα. Όλα τα έγγραφα (σχέδια, μελέτες, στοιχεία κ.ο.κ.) που θα συνταχθούν από το Φορέα Υλοποίησης (και τους προστηθέντες και αντισυμβαλλομένους του) στο πλαίσιο εκτέλεσης της παρούσας Σύμβασης και των συμβάσεων που θα υπογράψει ο Φορέας Υλοποίησης στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου θα ανήκουν στην ιδιοκτησία του Κυρίου του Έργου, ο οποίος έχει το δικαίωμα να τα επαναχρησιμοποιήσει ελεύθερα, θα είναι πάντοτε στη διάθεση των νομίμων εκπροσώπων του κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης και θα παραδοθούν στον Κύριο του Έργου κατά το χρόνο παράδοσης του Έργου ή αλλιώς κατά την καθ' οιονδήποτε τρόπο λήξη ή λύση της Σύμβασης. Τα σχετικά πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα ρητώς εκχωρούνται στον Κύριο του Έργου χωρίς την καταβολή αμοιβής.

11.3 Εμπιστευτικότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, αλλά και μετά τη λήξη ή λύση αυτής, ο Φορέας Υλοποίησης (και οι προστηθέντες του) αναλαμβάνει την υποχρέωση να μη γνωστοποιήσει σε τρίτους, συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων του ελληνικού και διεθνούς τύπου, χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συγκατάθεση του Κυρίου του Έργου, οποιαδήποτε έγγραφα ή πληροφορίες που θα περιέλθουν σε γνώση του κατά την υλοποίηση του Έργου και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του.

ΑΡΘΡΟ 12

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Οποιαδήποτε τροποποίηση ή παράταση της παρούσας προγραμματικής σύμβασης γίνεται μόνον εγγράφως με κοινή συμφωνία των συμβαλλομένων μερών.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007

Η μη άσκηση δικαιωμάτων ή η παράλειψη υποχρεώσεων από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος ή η ανοχή καταστάσεων αντίθετων προς την προγραμματική σύμβαση, καθώς και η καθυστέρηση στη λήψη μέτρων που προβλέπει η σύμβαση αυτή από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παραίτηση των συμβαλλομένων μερών από δικαίωμα ή απαλλαγή από υποχρεώσεις τους ή αναγνώριση δικαιωμάτων στα συμβαλλόμενα μέρη, που δεν αναγνωρίζονται από αυτή την προγραμματική σύμβαση.

Αυτά συμφώνησαν, συνολόγησαν και συναποδέχθηκαν τα συμβαλλόμενα μέρη, σε απόδειξη των οποίων συντάχθηκε η παρούσα και υπογράφεται σε τρία πρωτότυπα, έλαβε δε κάθε συμβαλλόμενος από ένα και το τρίτο θα υποβληθεί στ....(Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. ... ή στην Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή ... ή στον Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης ...).

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

**ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
του άρθρου 22, Ν. 3614/2007**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ**

1. Τίτλος Πράξης

1.1 τίτλος υποέργου 1

1.ν τίτλος υποέργου ν

2. Φορέας πρότασης (κύριος του έργου)

3. Δικαιούχος (Φορέας υλοποίησης)

4. Φορέας λειτουργίας

5. Φυσικό αντικείμενο της Πράξης¹⁰

6. Στοιχεία χωροθέτησης της Πράξης

7. Προϋπολογισμός

Προϋπολογισμός υποέργου 1	
Προϋπολογισμός υποέργου ν	
Συνολικός προϋπολογισμός Πράξης	

8. Διάρκεια υλοποίησης

	Διάρκεια σε μήνες
υποέργο 1	
υποέργο ν	
Σύνολο Πράξης	

¹⁰ Συντάσσεται αντλώντας στοιχεία από την τεχνική έκθεση και τεχνική περιγραφή της μελέτης. Περιλαμβάνει οπωσδήποτε τους βασικούς δείκτες εκρών

**ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
του άρθρου 22, Ν. 3614/2007**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ¹¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 :ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΑΞΗΣ¹²

Έγγραφο / απόφαση	Φορέας έγκρισης ή αδειοδότησης	Αριθμός πρωτ./ ημερομηνία

¹¹ Το περιεχόμενο των πινάκων είναι ενδεικτικό.

¹² Στον Πίνακα καταγράφονται όλα τα έγγραφα και αποφάσεις που αφορούν στο Έργο και έχουν εκδοθεί, πχ τίτλοι ιδιοκτησίας εγκριτικές αποφάσεις μελετών, περιβαλλοντικοί όροι, γνωμοδοτήσεις κλπ. Σε περίπτωση υποέργων πέραν του ενός οι Πίνακες 1 & 2 συμπληρώνονται για κάθε υποέργο.

	ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ του άρθρου 22, Ν. 3614/2007	
--	---	--

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 : ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ
(ΜΕΛΕΤΕΣ, ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ, ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ Κ.Λ.Π.)

Ενέργεια	Υπεύθυνος φορέας	
	κύριος του έργου	φορέας υλοποίησης

